

**BESTUURSVERSLAG
2017**

Inhoudsopgave

Voorwoord

RAAD VAN TOEZICHT ►

Verslag Raad van Toezicht

Samenstelling Raad van Toezicht

BESTUUR ►

Algemeen

Bestuur en management

Missie, visie en kernwaarden

Beleidsdoelstellingen en realisatie 2017

Horizontale verantwoording en klachtenafhandeling

ONZE SCHOLEN ►

Rijnlands Lyceum Wassenaar

Interfaculteit School voor Jong Talent

Rijnlands Lyceum Oegstgeest

Rijnlands Lyceum Sassenheim

International School of The Hague – Secondary School

European School The Hague – Secondary School

International School of The Hague – Primary School

Eerste Nederlandse Montessori School

European School The Hague – Elementary School

EINDRESULTATEN ►

Eindresultaten

SUMMARY IN ENGLISH ►

Voorwoord

Het Bestuursverslag van de Stichting Het Rijnlands Lyceum over het kalenderjaar 2017 geeft u gedetailleerde informatie over de doelstellingen voor 2017 en de realisatie ervan. Het betreft daarbij niet alleen de doelstellingen op stichtingsniveau, maar met name ook op het niveau van de individuele scholen. De Stichting rapporteert over de bereikte resultaten op het gebied van onderwijs, personeel, financiën (inclusief continuïteitsparagraaf), huisvesting en ICT. De rectoren en directeuren van onze scholen leggen op een uniforme wijze verantwoording af over de door de scholen behaalde resultaten. In de bijlagen vindt u tevens een uitgebreide cijfermatige verantwoording.

Vanaf januari 2016 wordt gewerkt op basis van de uitgangspunten die zijn vastgelegd in het strategisch plan 2016-2020 *From Good to Great*. Wij hopen dat dit Bestuursverslag u een beeld geeft van de wijze waarop wij vorm en inhoud geven aan die ambities.

Medezeggenschapsraden, leerlingen- en ouderaden wordt geadviseerd dit jaarverslag te agenderen voor bespreking. Ik hecht eraan mijn dank uit te spreken aan de rectoren, directeuren, leraren en medewerkers van de scholen en het bestuursbureau voor de goede resultaten die in 2017 zijn geboekt en de inzet die zij daarvoor hebben gepleegd. Ik dank de medezeggenschapsorganen voor de wijze waarop zij op een constructieve wijze bijdragen aan de ontwikkelingen in de scholen en de Stichting. Ik dank tevens de Raad van Toezicht die met grote betrokkenheid vorm geeft aan de toezichhoudende rol.

Wassenaar, 19 juni 2018

dr. Maarten Knoester
bestuurder

RAAD VAN TOEZICHT

Verslag Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van de Stichting Het Rijnlands Lyceum handelt in overeenstemming met de Code Goed Onderwijsbestuur VO¹ zoals deze van kracht werd op 1 augustus 2015. In het verslagjaar 2017 is de Raad van Toezicht niet afgeweken van deze code. De Raad verklaart tevens dat de werkzaamheden in onafhankelijkheid zijn uitgevoerd.

In het jaar 2017 is de samenstelling van de Raad van Toezicht niet gewijzigd.

¹ Code Goed Onderwijsbestuur VO-raad 2015. Ondanks dat de Stichting ook primair onderwijs verzorgt, heeft de Raad van Toezicht de code van het voortgezet onderwijs als uitgangspunt gekozen omdat het voortgezet onderwijs 75% van de totale Stichting vormt. Daarmee wordt gehandeld overeenkomstig artikel 4, lid 1 van de Code Goed Bestuur van de PO Raad.

De Raad van Toezicht heeft viermaal regulier vergaderd met de bestuurder. De financiële commissie (bestaande uit de heren Gertsen en Stijl) heeft viermaal met de bestuurder en de controller vergaderd over de kwartaalrapportages en huisvestingsvraagstukken met een financiële impact. Onderwerpen als groei en de daarmee gepaard gaande toename van personeelskosten en ratio's kwamen daarbij tevens ter sprake. Bij één van deze bijeenkomsten was ook de nieuw accountant (Mazars) aanwezig. Ook in de daaropvolgende vergadering van de Raad van Toezicht was de accountant aanwezig ten behoeve van de goedkeuring van de Jaarrekening en het Jaarverslag en de bespreking van het Accountantsverslag. Tevens heeft de Raad van Toezicht gesproken met de accountant buiten aanwezigheid van de bestuurder, controller en notulist. De onderwijs- en strategiecommissie (bestaande uit mevrouw Koster en de heer Van Slooten) heeft eenmaal met de bestuurder gesproken. In deze vergadering is onder andere gesproken over de onderwijs-

resultaten, de realisatie van de doelen n.a.v. het strategisch plan en de analyse van de risico's in het onderwijs met hun oorzaken en gevolgen.

De Raad van Toezicht heeft in het verslagjaar de volgende besluiten goedgekeurd:

- Het Treasurystatuut;
- Jaarrekening 2016;
- Het Bestuursverslag en het verslag van de RvT 2016;
- De uitbreiding van het bouwbudget voor de Marathonlocatie;
- Profiel Voorzitter RvT;
- Overdracht Peutergroep ENMS aan 2Samen;
- De begroting 2018 en meerjarenbegroting tot 2021;
- Het wijzigen van de Statuten van de Stichting het Rijnlands Lyceum;
- Technische wijziging in de regeling "Melden van een misstand in het PO en VO";
- Bouwbudget uitbreiding Houtrustweg (onderdeel van de begroting).

De Raad van Toezicht is tevens geïnformeerd over de volgende zaken:

- Internationaal onderwijs, taskforce initiatief van het Ministerie EZ en ministerie van OCW;
- EMA in relatie tot voldoende plaatsingsmogelijkheden;
- Inspectierapport RLO;
- Opbrengstenkaarten VO scholen;
- Medewerkertevredenheidsonderzoeken;
- Juridische kwesties;
- Nieuwe ICT dienst;
- Privacy & cyber security rapport;
- IB careers Programme;
- Werving nieuwe Principal ISH sec;
- Accreditatie laatste twee diploma jaren ESH SEC;
- Voortgang nieuwbouw locatie Marathon;
- Voortgang verbouwingsplannen Rijnlands Lyceum Sassenheim en Rijnlands Lyceum Oegstgeest en de aanvraag van daaraan gekoppelde leningen.

Naar aanleiding van de wijziging op de Wet in de Medezeggenschap Scholen heeft er in maart 2017 overleg plaatsgevonden tussen een delegatie van de Raad van Toezicht met de GMR PO en één met de GMR VO. De Raad van Toezicht heeft in september 2017 een overleg gevoerd met de gezamenlijke GMR PO en VO waarbij met behulp van het bestuursverslag werd teruggeblikt op het schooljaar 2016-2017. Tevens is gesproken over de groei van de scholen met name in Den Haag en de balans in de organisatie tussen het nationaal en internationaal onderwijs in Den Haag versus de scholen Wassenaar, Oegstgeest en Sassenheim. Verder is er op verzoek van de GMR VO gesproken over de vergrijzing aan de top van de scholen. De RvT en de GMR PO en VO hebben kort gediscussieerd over de vacature voorzitter van de RvT die in 2018 zal ontstaan.

De voorzitter van de Raad van Toezicht heeft klassenbezoeken gebracht aan de scholen in Wassenaar, Oegstgeest, Sassenheim en de

Internationale school Secondary in Den Haag. De voorzitter van de Raad van Toezicht heeft in het verslagjaar samen met de bestuurder en leden van de Raad van Toezicht bezoeken gebracht aan de scholen in Oegstgeest en Den Haag. Tijdens deze bezoeken is ook een gesprek geweest met de leerlingenraad. In 2017 heeft ook een "Heimiddag" plaats gevonden voor de leden van de RvT, de bestuurder, de rectoren, directeuren en de beide hoofden van het Bestuursbureau. Tijdens dit overleg zijn de onderwerpen risico-evaluatie, strategie, balans nationaal/internationaal en de groei van het aantal leerlingen in Den Haag besproken.

Het eigen functioneren van de Raad van Toezicht in 2017 zal in de vergadering van augustus 2018 worden geëvalueerd buiten aanwezigheid van de bestuurder. Tevens heeft de Raad van Toezicht in het verslagjaar gesproken over de opvolging van de voorzitter als zijn tweede termijn in september 2018 afloopt.

De Raad van Toezicht heeft vastgesteld dat de Stichting Het Rijnlands Lyceum in 2017 zowel financieel als kwalitatief goede resultaten heeft geboekt. In januari 2017 werd het predicaat Excellente school toegekend aan de International School of The Hague (Primary) en de School voor Jong Talent en wel voor de jaren 2016-2018.

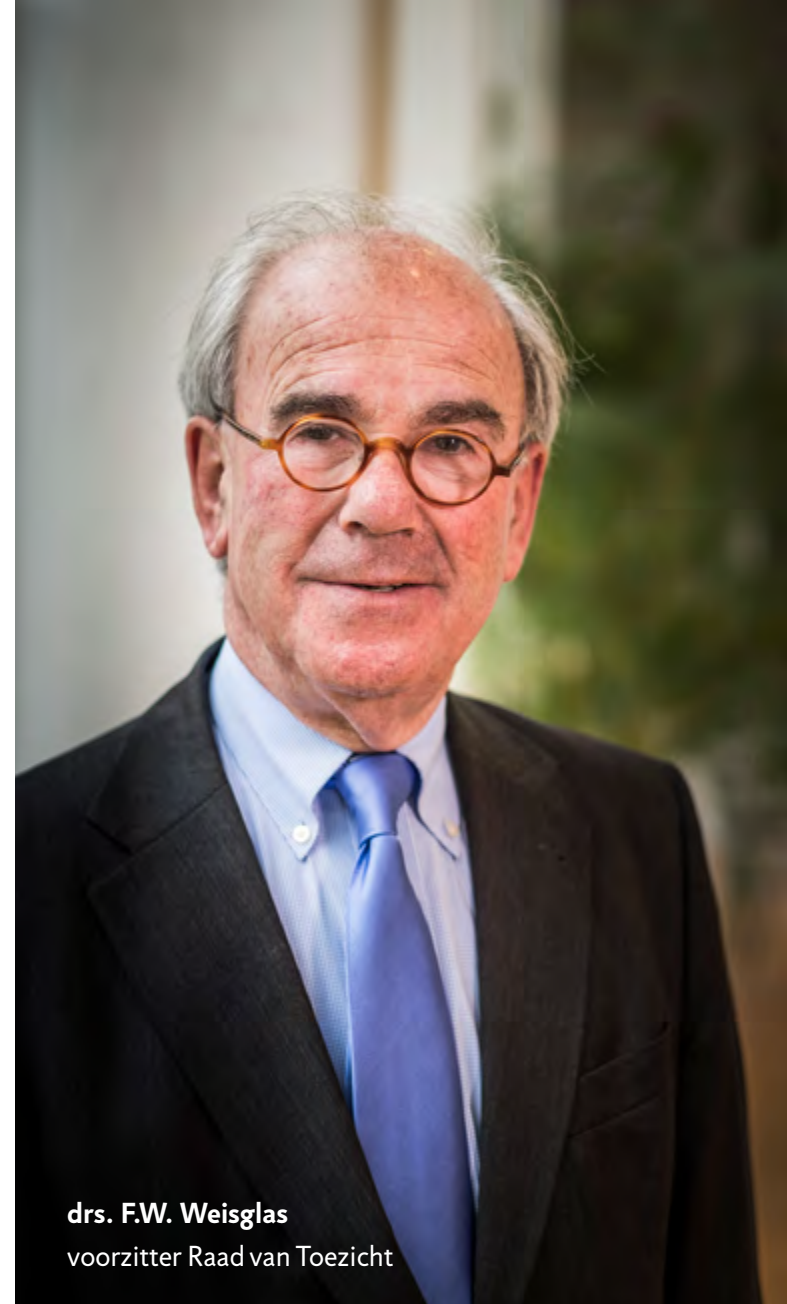
De Raad van Toezicht is de scholen bijzonder erkentelijk voor de wijze waarop zij zich hebben ingespannen om deze erkenning van kwaliteit te verkrijgen.

De Raad van Toezicht kijkt dan ook met tevredenheid terug op het jaar 2017 en spreekt veel dank en waardering uit aan alle medewerkers, de medezeggenschapsorganen, het management van de scholen, het bestuursbureau en de bestuurder voor hun grote inzet.

Wassenaar, 19 juni 2018,

drs. F.W. Weisglas

Voorzitter Raad van Toezicht

drs. F.W. Weisglas
voorzitter Raad van Toezicht

Samenstelling Raad van Toezicht

31 december 2017

drs. F.W. Weisglas, voorzitter

Benoeming: 01-09-2010 en herbenoemd met ingang van 01-09-2014

drs. D.A. Stijl RA*, vicevoorzitter

Benoeming per: 24 maart 2015

mevr. drs. D. Koster*

Benoeming per: 30-10-2013 en herbenoemd met ingang van 10-10-2017

dr. H.F.M. Gertsen RA, MPA*

Benoeming per: 24 maart 2015

drs. P. van Slooten*

Benoeming per: 24 maart 2015

* Benoembaar voor een tweede periode.

De nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht zijn te vinden op de website van de Stichting: www.rijnlandslyceum.nl

Met goedkeuring van de Raad van Toezicht bekleedde de bestuurder in het verslagjaar de volgende nevenfuncties:

- lid Dagelijks Bestuur: Neutraal Bijzondere Scholen (NBS);
- lid Dagelijks Bestuur: Samenwerkingsverband Passend Onderwijs V(S)O Den Haag e.o.;
- lid Dagelijks Bestuur: Samenwerkingsverband Passend Onderwijs V(S)O Leiden;
- lid Dagelijks Bestuur: Samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO Den Haag e.o.;
- voorzitter landelijk overleg van de schoolbesturen met internationaal onderwijs (DIS);
- lid College van Advies: Language One.

BESTUUR

Algemeen

Samenstelling

De Stichting Het Rijnlands Lyceum (SRL) is opgericht op 4 mei 1936 en is statutair gevestigd in Wassenaar. De Stichting verenigt een aantal scholen op algemene grondslag en biedt Nederlands, tweetalig en internationaal onderwijs aan. Deze scholen zijn het Rijnlands Lyceum Wassenaar, het Rijnlands Lyceum Oegstgeest, het Rijnlands Lyceum Sassenheim, de International School of The Hague, de Europese School Den Haag *Rijnlands Lyceum* en de Eerste Nederlandse Montessori School (ENMS) te Den Haag. Het betreft daarbij zowel voortgezet onderwijs als basisonderwijs. De Stichting biedt naast regulier Nederlands onderwijs ook onderwijsprogramma's met een internationale erkenning: het zogeheten *Middle Years Programme (MYP)*, het *International Baccalaureate Diploma Programme (IB-DP)*, het *IB Careers Programme (IB CP)*, basisonderwijs op basis van het *International Primary Curriculum (IPC)* en basisonderwijs op basis van het curriculum van de Europese scholen. De afdeling voortgezet

onderwijs van de Europese School *Rijnlands Lyceum* bood in 2017 de eerste zes leerjaren aan van het *European Baccalaureate programme (EB)*.

Onderwijsaanbod

Het Rijnlands Lyceum Wassenaar (RLW), het Rijnlands Lyceum Oegstgeest (RLO) en het Rijnlands Lyceum Sassenheim (RLS) zijn Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs. De twee afdelingen (PO en VO) van de *International School of The Hague (ISH)* bieden een doorlopend internationaal curriculum voor kinderen van 4 tot 18 jaar. De ISH is een nevenvestiging van het Rijnlands Lyceum Wassenaar voor wat betreft het Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs (IGVO). Ook de afdeling voortgezet onderwijs van de Europese School Den Haag (ESH) is in juridische zin een nevenvestiging van het Rijnlands Lyceum Wassenaar.

De leerlingen van het internationaal georiënteerde primair onderwijs (IGBO), zijn ingeschreven op

het BRIN-nummer van de Eerste Nederlandse Montessori School. Hetzelfde is van toepassing op de leerlingen die zijn ingeschreven bij de afdeling voor basisonderwijs van de Europese School Den Haag. Beide basisscholen zijn daarmee wettelijk gezien en wat bekostiging betreft lesplaatsen van de ENMS, maar vormen wel separate inspectielocaties. Intern werken de drie scholen als zelfstandige entiteiten met een eigenstandige bekostiging.

Ten slotte vermelden we de bestuurlijke samenwerking tussen het Koninklijk Conservatorium Den Haag en het Rijnlands Lyceum Wassenaar. Als nevenvestiging van het Rijnlands Lyceum Wassenaar verzorgt de *School voor Jong Talent* een havo-vwo programma in combinatie met de vooropleiding voor een HBO muziek- of dansopleiding aan het Koninklijk Conservatorium, of een vooropleiding voor een HBO opleiding op het gebied van beeldende kunst en vormgeving aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK).

Hieronder volgt een overzicht van het onderwijsaanbod van de verschillende scholen in het verslagjaar:

- Het Rijnlands Lyceum Wassenaar: havo, vwo, gymnasium, tweetalig onderwijs (tto);
- Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest: havo, vwo, gymnasium, tweetalig onderwijs (tto). De school kent een internationale afdeling waarin wordt verzorgd het Middle Years Programme (MYP) en het International Baccalaureate Diploma Programme (IB DP);
- Het Rijnlands Lyceum Sassenheim: mavo (vmbo-tl), havo, vwo en tweetalig vwo (tto);
- The International School of The Hague: het International Primary Curriculum (IPC), het Middle Years Programme (MYP), het International Baccalaureate Diploma Programme (IB DP) en tenslotte een nieuwe opleiding binnen het DP, het IBCP (een havo-variant binnen het IB);

- De Europese School Den Haag *Rijnlands Lyceum*: basisonderwijs en voortgezet onderwijs op basis van het curriculum van de Europese Scholen;
- Eerste Nederlandse Montessori School: basisonderwijs gebaseerd op de pedagogische uitgangspunten van het montessorionderwijs;

Leerlingaantal en formatie

De Stichting Het Rijnlands Lyceum telde op 31 december 2017 (teldatum 1 oktober) 5.234 VO-leerlingen (exclusief School voor Jong Talent, maar inclusief 22 VAVO leerlingen) en 1.705 PO leerlingen, totaal 6.939 leerlingen.

Op 31 december 2016 betrof dit 6.519 (exclusief VAVO) leerlingen. De groei werd veroorzaakt door het Rijnlands Lyceum Sassenheim, de International School of The Hague Primary en Secondary en door de Elementary School en de Secondary School van de Europese School Den Haag *Rijnlands Lyceum*. Per 31 december 2017 waren in totaal 1.034 medewerkers (2016: 923) werkzaam voor de Stichting op een totale formatie van 802,4 fte (2016: 717,5 fte).

Bestuur en management

Bestuur

dr. M.W. Knoester
bestuurder

Management scholen (per 31 december 2017)

Het Rijnlands Lyceum Wassenaar

Rector: drs. J. Leuiken
Conrector: mw. drs. J.M.E. Potter van Loon - Kraaij
Conrector: dhr. S. van Vliet

Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest

Rector: drs. J.D.H. Swieringa
Conrector: mw. drs. J.T. Boomsma
Conrector: mw. drs. C.J.M. Hergelink - van den Akker (m.i.v. 01-08-2017)
Conrector internationale afdeling:
drs. M.H. Hekkelman

Het Rijnlands Lyceum Sassenheim**Rector:** mw. mr. A. Verkade**Conrector:** mw. drs. I. Tacken**Conrector:** dhr. W.N. Visser**Conrector:** mw. drs. F. van Maren**Conrector:** drs. D. Torenvliet**The International School of The Hague****Principal Primary:** mw J. van Eerdewijk MA**Vice Principal Primary:** dhr A. McCarthy BA (Hons)**Principal Secondary:** dhr. D.N. Butcher BA Ed. (Hons)**Vice Principal Secondary:** mw. K. Gray BA (Hons)**Director of Operations:** dhr. P. Wijsman MIM**Eerste Nederlandse Montessori School****Directeur:** dhr. C. Noordegraaf**Adjunct-directeur:** mw. N. van Ginkel**Europese School Den Haag *Rijnlands Lyceum*****Directeur:** dhr. F. van de Kerkhof MPA, MES**Deputy director PO:** dhr. E. Voorneman MA**Deputy director VO:** mw. D. Byrnes MA, H-Dip ED**Management Bestuursbureau****(per 31 december 2017)****Hoofd Financiën / Controller:** dhr. J. Diepenbroek**Hoofd HRM:** mw. drs. A. Hogendorp MBA**Facility manager / inkoper:** drs. B. Velthuizen**Informatiemanager:** ir. S. Buchel

Missie, visie en kernwaarden

In het strategisch plan 2016-2020 zijn de missie, visie en kernwaarden als volgt geformuleerd:

Missie

De Stichting Het Rijnlands Lyceum (SRL) biedt:

- onderwijs dat "meer dan goed" is;
- onderwijs dat leerlingen uitdaagt tot het voor hen maximale niveau;
- een op ontwikkeling gericht pedagogisch klimaat met extra begeleiding en zorg waar nodig;
- aansprekend onderwijs dat de leerling uitdaagt, de nieuwsgierigheid prikkelt en onderzoek stimuleert;
- onderwijs met een internationale oriëntatie;
- een innovatieve en ambitieuze leeromgeving;
- onderwijs gericht op de creatieve, culturele, maatschappelijke en sociaal/emotionele ontwikkeling van de leerlingen;
- voortgezet onderwijs gericht op de aansluiting vanuit het basisonderwijs en een sterke oriëntatie op de doorstroom naar het vervolgonderwijs;

- basisonderwijs gericht op de doorstroom naar het voortgezet onderwijs en het bereiken van het maximale potentieel op creatief, motorisch, cognitief en sociaal-emotioneel gebied;
- een positieve sfeer met wederzijds respect tussen leerlingen, medewerkers en ouders;
- een schoolklimaat waarin de leerling wordt gekend in een veilige leeromgeving;
- een schoolklimaat waarin heldere afspraken bestaan en normen en waarden gelden die consequent worden nageleefd.

Visie

De toekomst van een leerling wordt mede bepaald door zijn of haar opleiding. Dat brengt voor bestuur, rectoren, directeuren en medewerkers een grote verantwoordelijkheid met zich mee. SRL staat voor kwaliteit en weet dit al meer dan 80 jaar waar te maken. De ENMS kent zelfs een geschiedenis van 100 jaar. Leeftijd en traditie zijn echter geen garantie voor blijvende kwaliteit. Behoud van kwaliteit is gebaat bij voortdurende

verbetering en vernieuwing. SRL is een dynamische organisatie die midden in de maatschappij staat en die weet dat bij een veranderende wereld een vooruitstrevende onderwijsbenadering hoort. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de internationale dimensie van ons onderwijs. Internationale en interculturele projecten, tweetalig onderwijs op de Rijnlandse Lycea in Wassenaar, Oegstgeest en Sassenheim en vroeg vreemdetalenonderwijs op de ENMS vormen daarvan de kern. Voor internationale leerlingen bieden wij internationale onderwijsprogramma's aan op ISH, ESH en RLO. Een vooruitstrevende onderwijsbenadering krijgt ook vorm door middel van een opbrengstgerichte (en in het basisonderwijs ook handelingsgerichte) werkwijze en een activerende didactische aanpak, waarbij – ondersteund door een intensief gebruik van ICT in het leerproces – rekening wordt gehouden met verschillen tussen leerlingen. Wij zien leerlingen opbloeien wanneer zij op hun eigen niveau worden uitgedaagd. Daarom bieden wij een breed aanbod aan onderwijs dat de nieuws-

gierigheid prikkelt en uitnodigt tot onderzoek en verdieping en stimuleert tot het bereiken van een zo hoog mogelijk niveau, naast de ontwikkeling van creatieve en sociale vaardigheden. Immers, behalve voor een diploma, leidt de school ook op voor het leven ("Bildung"). We helpen onze leerlingen op weg in hun ontwikkeling tot volwassenen zodat zij sociale en maatschappelijke verantwoordelijkheden kunnen gaan dragen, onder meer in de vorm van burgerschapsvorming. Een respectvolle omgang tussen leerlingen, medewerkers en ouders is ons uitgangspunt. Binnen de scholen gelden daarom heldere afspraken die consequent worden nageleefd. Wij stimuleren een open houding ten aanzien van verschillende levensbeschouwingen, denkwijzen en culturen en vinden het belangrijk dat leerlingen en medewerkers met wederzijds respect van gedachten wisselen over waarden, ook wanneer deze met elkaar op gespannen voet staan.

SRL streeft naar kwaliteit, zowel binnen het onderwijs zelf als in alle faciliterende activiteiten. De medewerkers van de organisatie, onderwijsgevend en onderwijsondersteunend personeel, zijn het meest bepalend voor deze kwaliteit. Om op onze scholen de kwaliteit in de volle breedte te waarborgen wordt op iedere school gebruik gemaakt van een kwaliteitszorgsysteem met resultaats- en kwaliteitsindicatoren. Deze gestructureerde benadering van kwaliteitsbewaking draagt bij aan de verdere professionalisering van de scholen.

Uit bovenstaande missie en visie volgen onze gezamenlijke kernwaarden:

Kernwaarden

- Openheid, tolerantie en wederzijds respect;
- Intercultureel bewustzijn ten aanzien van verschillende levensbeschouwingen, denkwijzen en waarden;
- Ambitie;
- Innovatie, een ondernemende houding en marktgerichtheid;
- *International mindedness* gericht op wereld- (en Europees) burgerschap;
- Professionaliteit;
- Ontwikkelingsgerichtheid (een lerende organisatie willen zijn);
- Verantwoordingsbereidheid op alle niveaus (*accountability*);
- Maatschappelijke betrokkenheid;
- Zorgzaamheid.

Beleidsdoelstellingen en realisatie 2017

1 Algemeen

Good governance

Het bestuur van de Stichting Het Rijnlands Lyceum werkt op basis van de code Goed Onderwijsbestuur van de VO-raad 2015. Daarmee vormen de aspecten inzake verantwoording, professionaliteit, integriteit, prestatiesturing en risicobeheersing de leidraad van het bestuurlijk handelen en is de bestuurder daarop aanspreekbaar. In 2017 is de bestuurder niet afgeweken van deze code.

Zelfevaluatie

Conform de lidmaatschapseisen van de VO-raad rapporteert de bestuurder jaarlijks aan de Raad van Toezicht en beide gemeenschappelijke medezeggenschapsraden over de voortgang van de realisatie van de doelstellingen uit het strategisch plan. Deze evaluatie vindt jaarlijks plaats in de vergadering van maart. Het Bestuursverslag is een weerslag van deze evaluatie.

Strategisch plan 2016-2020

Het strategisch plan 2016-2020 *From Good to Great* vormde in 2017 het beleidskader voor de Stichting en de scholen. Dit document sluit inhoudelijk aan bij de doelstellingen die zijn verwoord in de vigerende sector- en bestuursakkoorden tussen het Ministerie van OCW en de PO-raad en de VO-raad. Kernelementen van het plan zijn een "ambitieuze leercultuur" en een "lerende cultuur" waarin het niet alleen draait om het leren door leerlingen, maar ook om de professionele groei van leraren, hun leidinggevend en de ontwikkeling van de organisatie. Ook in 2017 hebben de scholen hard gewerkt om zowel aan de ambitieuze leercultuur als aan de lerende cultuur vorm te geven. Zie daarvoor ook de verslagen van de scholen.

Ontwikkelingen binnen de Stichting

Als we stichtingsbreed terugkijken op de grote bestuurlijke thema's van het jaar 2017 betreft dit, zoals dit ook in 2016 het geval was, het thema "groei" en als gevolg daarvan "huisvesting". Zo

konden we in de zomer van 2017 de renovatie van het Rijnlands Lyceum Sassenheim afsluiten. Het gebouw kreeg niet alleen een interne facelift, maar kreeg tevens een aantal nieuwe onderwijsruimten om het groeiend leerlingaantal te kunnen huisvesten. In het Rijnlands Lyceum Oegstgeest werden de nieuwbouw- en renovatieplannen in 2017 geconcretiseerd door middel van een aanbesteding van de aannemer en afronding van de financiering. In het Rijnlands Lyceum Wassenaar lag de focus in 2017 op de planvorming omtrent de verduurzaming van het gebouw, een project dat in 2018-2019 nader zal worden geconcretiseerd. De Europese School Den Haag zag zich in 2017 vooral gesteld voor de uitdaging hoe de 440 VO leerlingen in augustus 2018 onder te brengen als het te restaureren gebouw aan de Oostduinlaan in Den Haag nog niet gereed is. Deze renovatie duurt immers zeker een jaar. Daarbij speelde ook de vraag welk bedrag de gemeente Den Haag uiteindelijk beschikbaar zou stellen om de renovatie kwalitatief goed uit te kunnen voeren en daarmee tevens rekening te

houden met de meest recente duurzaamheidseisen. Voor wat betreft het renovatiejaar is gekozen voor het plaatsen van noodlokalen, waarbij de gemeente de huurkosten voor zijn rekening neemt. Installatiekosten e.d. zijn voor rekening van de school. Ook voor de ESH Primary is verbouwing gepland en wel een uitbreiding van de kantine aan de westzijde van het gebouw met daar bovenop een lerarenkamer. In 2017 zijn daarvoor de bouwplannen ingediend bij de gemeente. Het laatste bouwproject betreft de uitbreiding van de ISH. Het Marathongebouw heeft begin 2018 zijn hoogste punt bereikt en zal eind 2018 worden opgeleverd. Het onderliggende vraagstuk bij al deze plannen betreft de financiering. Voor Sassenheim heeft de Stichting daarvoor een lening afgesloten, waarbij de gemeente Teylingen een gemeentegarantie heeft afgegeven. Omdat het gebouw is doorgedecentraliseerd kon deze lening worden afgesloten bij het ministerie van Financiën. Aangezien dat in Oegstgeest niet het geval was, kon deze alleen

worden afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) op basis van gemeentegarantie verstrekt door de gemeente Oegstgeest. In Den Haag worden de bouwprojecten financieel ondersteund door de gemeente Den Haag, maar heeft de Stichting er tot nu toe voor gekozen om ook zelf te investeren. Daarbij willen we een goede balans in acht nemen tussen bouwen met de beschikbaar gestelde overheidsmiddelen en de inzet van eigen middelen onder andere in de vorm van leningen. Naast financiering van dit soort projecten vergt het tevens sterk projectmanagement onder meer door onze facility manager die daarbij tevens toeziet op zorgvuldige aanbestedingsprocedures (bouwmanagement, architect, aannemer, installatieadviseurs). Een derde belangrijk bestuurlijk thema in 2017 betreft de ontwikkelingen die plaatsvonden in het internationaal onderwijs. De Rijksoverheid werd zich bewust van het feit dat dit type onderwijs een belangrijke factor is voor het vestigingsklimaat. Zij stelde daarom een Taskforce in vanuit het ministerie

van EZ en OCW om een aantal prioriteiten te stellen en gemeenten en schoolbesturen te helpen bij het eventueel uitbreiden van het aantal leerlingplaatsen. Een van de prioriteiten is regionale coördinatie door gemeenten en bestuurlijke regio's om afstemming te zoeken tussen schoolbesturen en commitment te vragen van gemeenten bij uitbreidingsplannen of het oprichten van scholen. Het Rijnlands is voor de regio Leiden-Den Haag-Delft sterk betrokken bij die regionale afstemming en heeft daarbij gepleit voor een vijfjarenplan op basis waarvan er regionaal kan worden gezien of en waar verruiming van het aanbod moet plaatsvinden. Regionaal en landelijk capaciteitsonderzoek vindt ter onderbouwing daarvan plaats. Een ander belangrijk landelijk bestuurlijk thema dat alleen van toepassing was op de ENMS betrof de nieuwe wetgeving ten aanzien van de peuterspeelzalen. Peuterspeelzalen vallen sinds 1 januari 2018 onder de wet Kinderopvang en werden vanaf dat moment een volledig commerciële activiteit

zonder subsidiëring van de gemeente. Qua bedrijfsvoering, governance en kwaliteitsbeleid was deze wetswijziging zo ingrijpend dat we met de directie van de ENMS op zoek zijn gegaan naar een goede partner in de kinderopvang die de peutergroep kon overnemen. Die partij was de Haagse stichting voor kinderopvang 2Samen met wie een langjarig huurcontract is gesloten en die bereid was de twee medewerkers in vaste dienst over te nemen met handhaving van bestaande arbeidsvoorwaarden. Kwaliteit en continuïteit voor ouders, kinderen en medewerkers stonden bij die keuze voorop en dankzij de betrokkenheid van de oudercommissie en de MR van de school kon dit besluit weloverwogen worden genomen. Stichtingsbreed zagen we in 2017 de migratie van het ICT beheer van OGD naar PQR en werden in het najaar van 2017 de voorbereidingen getroffen voor de overgang naar een nieuw netwerk, een virtuele desktop infrastructuur. Deze wordt in 2018 uitgerold. In 2018 staat ook de verdere implementatie van Office365 op de rol.

De hierboven geschetste ontwikkelingen op stichtingsniveau, de grote bestuurlijke thema's, staan echter veraf van de dagelijkse werkelijkheid van de scholen. Onze scholen zijn immers dagelijks bezig om kwalitatief goed onderwijs te maken, onderwijs dat "meer dan goed" is, zoals wij dit in onze missie en visie aangeven. Hieronder zullen we een overzicht geven van de belangrijkste resultaten die door de scholen werden geboekt bij de realisatie van de doelen uit ons Strategisch Plan.

2 Onderwijskwaliteit

Meer dan goed onderwijs

Alle scholen binnen de Stichting werken op basis van het basisarrangement van de Onderwijsinspectie. In 2017 werd alleen de internationale afdeling van RLO nog onderworpen aan een inspectiebezoek "oude stijl", waarbij het basisarrangement werd toegekend. Vanaf augustus 2017 werkt de Onderwijsinspectie met een nieuw toezichtskader en worden schoolbesturen en de scholen in principe één keer per vier jaar bezocht.

Een dergelijk bezoek betreft dan alle scholen tezamen. Vier van onze scholen hadden in 2017 het predicaat "excellent", te weten: RLW, RLS, ISH PRIM en de School voor Jong Talent. RLS werd in 2017 opnieuw geaccrediteerd als "senior TTO-school". De ISH SEC verwierf een accreditatie voor het IB-CP. De ESH Sec verkreeg de heraccreditatie van de jaren 1 t/m 5 en de accreditatie voor de twee diplomajaren van het Europees Baccalaureaat. RLW kreeg als excellente school ook de mogelijkheid om "regelluwe" school te worden en als gevolg daarvan experimenten aan te vragen (zie het verslag van RLW).

Opbrengsten

We kunnen vaststellen dat de resultaten in 2017 in lijn liggen met onze ambities en we zijn daar dan ook zeer tevreden mee. De resultaten van het vwo van RLS spande daarin de kroon en als gevolg daarvan honoreerde Elsevier de vwo-afdeling van RLS dit jaar zelfs met het predicaat "superschool".

Uniform kwaliteitszorgsysteem

Met de stichtingsbrede invoering van het kwaliteitszorginstrumentarium van Kwaliteitscholen is er een uniforme werkwijze ontstaan omtrent leerling-, ouder- en medewerkertevredenheidsenquêtes. Na afname en analyse volgt standaard een verbeterplan voor die punten die nog extra aandacht behoeven. Het bekwaamheidsdossier van Kwaliteitscholen of BlueSky voor het internationale onderwijs, vult hierop een prima aanvulling.

Goed functionerende gesprekkencyclus

Op alle scholen is de gesprekkencyclus nu geheel geïmplementeerd. Op een enkele school heeft de implementatie meer tijd gevergd, maar het systeem van doelstellingengesprek, functioneringsgesprek en beoordelingsgesprek met iedere medewerker binnen een cyclus van maximaal drie jaar is nu het leidende systeem.

Professionele dialoog

Scholen geven alle op hun eigen wijze vorm aan "onderling leren". Dat vindt gecoördineerd plaats vanuit de schoolleiding, of juist op initiatief van docenten zelf in de vorm van PLC's (professionele leergemeenschappen), waarbij leraren zelf inspelen op de leerbehoefte die zij hebben. Dergelijke PLC's bestaan ook binnen netwerken met scholen buiten de Stichting (opleidingsscholen, Leiden, Delft). Ook vindt op alle scholen intervisie plaats. Om de "professionele dialoog" tussen de scholen binnen de Stichting op gang te krijgen is in 2017 gestart met een werkgroep Office365 met vertegenwoordigers uit alle scholen om te bezien welke rol Office365 kan hebben in het onderwijsproces. In het verlengde hiervan zal in 2018 worden gestart met een "denktank" ICT waarin scholen gezamenlijk en actief op zoek gaan naar good practices binnen de scholen en samen nadenken over een nieuwe ICT strategie voor 2020-2024. ICT lijkt het meest geschikte platform te zijn waarop scholen

elkaar kunnen vinden en waarop uitwisseling kan plaatsvinden.

3 Onderwijsvisie en onderwijsaanbod

Onderwijsvisie

De onderwijsvisie van de scholen staat helder beschreven in de schoolplannen. Deze plannen komen tot stand in samenhang met het strategisch plan van de Stichting, maar ook met de sectorakkoorden en als gevolg van nieuwe ontwikkelingen en trends. Het onderwijs is al sinds jaar en dag een sector in beweging. Dat is op zich ook niet vreemd omdat het onderwijs nu eenmaal opleidt voor een steeds veranderende maatschappij. Wij kunnen met voldoening vaststellen dat de scholen binnen de Stichting allemaal bezig zijn om hun ambities stap voor stap en planmatig te realiseren, ieder in zijn eigen tempo en ieder op basis van eigen prioriteiten.

Pedagogisch klimaat

Het is kenmerkend voor onze scholen dat er een pedagogisch klimaat heerst dat aandacht heeft voor meer dan de kernvakken. Er is veel aandacht voor maatschappelijke thema's (zoals duurzaamheid, LHBT, vluchtelingenbeleid) en culturele thema's. Alle scholen hebben een actief programma gericht op (internationaal) burgerschap, hetgeen ook zichtbaar wordt in de actieve deelname aan *Model United Nations* en *Model European Parliaments*.

Veranderende didactiek

Onze docenten zijn zich zeer bewust van het pedagogisch-didactisch uitgangspunt in het voortgezet onderwijs van "activerende leren". Het gebruik van verschillende werkvormen en van ICT speelt daarop in. Deskundigheidsbevordering van docenten is hier sterk op gericht.

Aanbod

Van oudsher kernmerken onze scholen zich door een enorm aanbod aan keuzemogelijkheden en extracurriculaire activiteiten. Zie daartoe het verslag van de rectoren en directeuren van de scholen. De opleiding die aan het palet van opleidingen is toegevoegd in het verslagjaar is het IB Careers Programme, het IBCP. Daarmee heeft het internationale onderwijs een internationaal havo-diploma erbij gekregen om te voorzien in de vraag naar een alternatieve studieroute voor het academisch zware IB DP programma. Het IBCP bestaat uit enkele modules uit het DP op standard level aangevuld met modules van het Engelstalige BTEC. Deze modules bevatten vakken die vergelijkbaar zijn met het Havo Economie 1 en 2. Deze opleidingsvariant geeft toelating tot het Nederlandse hoger beroepsonderwijs en in het buitenland tot universitaire opleidingen met *professional bachelor* programma's. Het realiseren van deze opleidingsvariant was een belangrijk doel dat wij ons als Stichting hadden gesteld.

Plusdocument

Ook in het afgelopen jaar hebben de VO-scholen binnen de Stichting geëxperimenteerd met het "plusdocument". Binnen de scholen vindt nog wel discussie plaats over de vraag wat men tot de "plus" wil rekenen. Het betreft die activiteiten waarmee de leerling zich naar het hoger onderwijs toe kan profileren en waarmee hij feitelijk zijn "cv" kleur geeft. Een dergelijk portfolio wordt bij de toelating in het hoger onderwijs steeds belangrijker. Een en ander zal zich nog verder ontwikkelen.

Internationalisering

De scholen hebben zich ook in 2017 onverminderd ingespannen op het gebied van internationalisering. Scholen bieden een rijk palet aan uitwisselingsprogramma's en hier en daar is dit ook weer verder uitgebreid. De scholen hebben zich in het verslagjaar wel herbezonnen op de buitenlandse reizen naar aanleiding van de aanslagen in Parijs en Londen. De verkenningen tussen RLW en ESH op

inhoudelijke samenwerking zullen in 2018 nader vorm krijgen.

Samenwerking basisonderwijs

De beoogde samenwerking tussen de drie basisscholen op het gebied van interculturaliteit heeft in het verslagjaar nog niet plaatsgevonden. Het is daarmee weer een ambitie voor 2018 geworden om op leerlingniveau uitwisselingen te laten plaatsvinden en kinderen te laten kennismaken met andere culturen.

4 Eigentijdse voorzieningen

ICT beleid scholen

De scholen hebben het lokale ICT beleid vastgelegd in het schoolplan en we zien ook een toenemend gebruik van ICT hulpmiddelen in het onderwijsproces. Alle scholen zijn hier op hun eigen wijze mee bezig, passend bij de eigen school. Op de ISH SEC en RLS is de keuze gemaakt voor "bring your own device". In de andere scholen zijn laptops beschikbaar in die lessen waar dit noodzakelijk is.

Het is duidelijk dat de digitalisering van het onderwijs inmiddels leidt tot steeds meer maatwerk en differentiatie (men kan beter inspelen op individuele verschillen tussen leerlingen) en dat het leren door het gebruik van ICT 'actiever' wordt. De afhankelijkheid van digitale leermiddelen neemt ook steeds meer toe, maar daarmee ook de kwetsbaarheid. In de zomer van 2017 waren er landelijk grote problemen met de beschikbaarheid van digitale leermiddelen via Van Dijk, waarbij ook onze scholen zijn getroffen. Dit heeft de wens om (uitsluitend) met digitale middelen te werken geen goed gedaan. Landelijk worden inspanningen gepleegd om herhaling hiervan te voorkomen. Stichtingsbreed werd in 2017 Office365 beschikbaar gesteld als cloudoplossing. Hoe Office365 ook in te zetten in het onderwijsproces (samenwerken aan documenten), of in de organisatie (opslag van gezamenlijke documenten) zal in 2018 worden uitgewerkt. In de ISH bestaat al veel ervaring met dit fenomeen en hoe je dit vooral planmatig moet inzetten. De ISH gebruikt namelijk

al enkele jaren Google (Mail en Docs) als communicatie- en opslagmiddel. Vanzelfsprekend boden de scholen hun docenten ook in 2017 gelegenheid om zich te scholen op het gebied van ICT. Een mooi voorbeeld van een initiatief dat hierin door RLW is genomen, betreft de cursus voor docenten in "digitale geletterdheid" waaraan ook docenten van RLS deelnemen.

5 Toekomstbestendig organiseren

Leiderschap

Leiderschap binnen de scholen krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht en een concrete invulling. Elke school geeft daar op eigen wijze, passend bij de ontwikkelingsfase en de behoefte van de school, vorm en inhoud aan. Met uitzondering van de RLS hebben de directies van alle scholen in de afgelopen drie jaar een verandering ondergaan door de komst van een nieuwe directeur, principal, adjunct-directeur, conrector of vice-principal. In 2017 hebben de wijzigingen zich met name bij RLO voorgedaan met de benoeming van een conrector.

In 2018 worden veranderingen verwacht in het schoolleiderschap van de ISH SEC, ISH PRIM, ESH SEC en RLO.

In het PO zijn de directeur van de ISH PRIM en de adjunct-directeur van de ESH ELEM formeel geregistreerd in het PO schoolleidersregister ter verkrijging van de status van Registerdirecteur Onderwijs per 1 januari 2018. De directeur van de ENMS volgt op dit moment de Montessori-opleiding. Dat heeft een hogere prioriteit dan de schoolleidersopleiding, mede gelet op zijn pensioenering in 2020. Het VO schoolleidersregister heeft nog een vrijwillig karakter. Dit register is in maart 2016 geopend. Verschillende VO schoolleiders hebben zich inmiddels geregistreerd. Op een van de (midden)managementbijeenkomsten die worden georganiseerd voor de leiderschapsteams van de SRL-scholen, is aandacht besteed aan de registratie in het VO schoolleidersregister.

De leraar en deskundigheidsbevordering

In 2017 beschikten alle scholen over een scholingsplan of professionaliseringsagenda of hebben zij die afgerond. Coaching en intervisie zijn gemeengoed bij de begeleiding van startende leraren, zeker op de Nederlandse VO-scholen. Ook voor ervaren docenten blijken deze instrumenten in toenemende mate te worden ingezet.

In 2015 is onderzocht hoeveel "startende docenten" door de scholen van SRL worden aangenomen en op welke wijze zij worden begeleid in hun loopbaan tot gekwalificeerd docent. De conclusie was dat tweederde van de startende leraren in dienst blijft bij SRL. Dit wijkt niet echt af van de landelijke cijfers. Dat een beginnende docent (nog) niet bevoegd is, blijkt een goede voorspeller van de kans dat hij of zij uitstroomt binnen 3 jaar na aanvang. Een nog betere voorspeller van de kans dat een startende docent uitstroomt, is het startniveau van zijn of haar didactische vaardigheden. Deels zijn die aangeleerd tijdens de lerarenopleiding. (Nog) niet-bevoegde docenten moeten die

vaardigheden nog verwerven. Dat gebeurt dan in inductieprogramma's en dan met name door interventies als coaching en lesobservatie. Alle scholen voeren actief beleid voor de begeleiding van startende leraren, met name de Nederlandse VO-scholen vallen op door de inzet van Begeleiders op School (BOS-ers). De ISH SEC en de ESH SEC streven ernaar om ook na de inductieperiode de begeleiding van startende leraren te versterken. Aan het einde van de periode 2016-2020 zal de uitstroom van startende leraren binnen SRL nogmaals worden onderzocht.

Verder zijn de PO-scholen actief bezig om een gevalideerd instrument in te zetten voor het in kaart brengen van de ontwikkeling van de didactische vaardigheden van de leraar. Voor de ISH PRIM en de ESH ELEM is het geen probleem om een internationaal erkend observatie-instrument te hanteren dat voldoet aan de Nederlandse eisen.

Als het gaat om het actief leggen van verbindingen tussen de SRL-scholen en het vormen van profes-

sionele leergemeenschappen binnen SRL, dan hebben de middenmanagementbijeenkomsten die in 2017 wederom zijn georganiseerd voor en door de leiderschapsteams van de scholen, hierbij een faciliterende rol gespeeld. Om de "professionele dialoog" tussen de scholen binnen de SRL op gang te brengen is in 2017 gestart met een werkgroep Office365 met vertegenwoordigers uit alle scholen

om te bezien welke rol Office 365 kan hebben in het onderwijsproces. In het verlengde hiervan zal in 2018 worden gestart met een "denktank" ICT waarin scholen gezamenlijk en actief op zoek gaan naar *good practices* binnen de scholen en samen nadenken over een nieuwe ICT-strategie voor 2020-2024. ICT lijkt het platform te zijn waarop scholen elkaar kunnen vinden en uitwisseling kan plaatsvinden.

Vanzelfsprekend heeft de gesprekkencyclus een belangrijke plek in het kwaliteitssysteem van de school. Op een enkele school heeft de implementatie van de gesprekkencyclus meer tijd gevraagd, maar inmiddels werkt nu op alle scholen het systeem van doelstellingengesprek-functioneringsgesprek-beoordelingsgesprek binnen een cyclus van maximaal drie jaar. Alle scholen, ook de internationale, werken met het systeem van Kwaliteitscholen voor medewerker-, leerling- en ouder-enquêtes. De enquête-uitkomsten worden betrokken bij de gesprekkencyclus waarbij elke school een

eigen keuze maakt met welke frequentie en in welk gesprek enquête-uitkomsten aan de orde komen.

Binnen de Stichting is afgesproken dat de verslagen van gesprekken die in het kader van de gesprekkencyclus worden gevoerd, digitaal worden gearchiiveerd in het bekwaamheidsdossier. In dit dossier worden de afspraken bijgehouden die de leidinggevende en de leraar maken over het ontwikkelen en onderhouden van diens bekwaamheid. Het gebruik van het bekwaamheidsdossier is in 2017 verder van de grond gekomen. Schoolleidingen zijn, indien zij dit wensten, ondersteund door Kwaliteitscholen bij het operationeel maken van het bekwaamheidsdossier. Daarbij hebben zij een pluslicentie afgenomen, zodat uitwisseling van gegevens tussen Kwaliteitscholen en het personeelsinformatiesysteem AFAS mogelijk is en dubbele invoer kan worden voorkomen. De ISH PRIM en SEC hebben BlueSky met succes ingevoerd. Ook de ESH heeft recentelijk voor BlueSky gekozen.

Als het gaat om het lerarenregister, een extern instrument om de professionele ontwikkeling van de docent inzichtelijk te maken, dan is de invoering ervan uitgesteld met een jaar.

Samenwerking met universiteiten en lerarenopleidingen

Alle scholen onderhielden in 2017 actieve relaties met lerarenopleidingen. RLS deed dit met de opleidingsschool ROS-RIJNLAND; RLW, RLO, ISH met WTP van de universiteit Leiden. Het ICLON (Leiden) is een belangrijke partner voor wat betreft bij- en nascholing. Er is een samenwerking van ESH ELEM met de PABO van de Haagse Hogeschool en van ISH PRIM met ITEPS, de internationale lerarenopleiding in Meppel. Studenten krijgen maar al te vaak bij de scholen een dienstverband aangeboden na afronding van hun studie.

Strategische HR planning

De leerlingenaantallen zijn voor scholen een belangrijke factor bij het bepalen van formatie op

de korte en lange termijn. De groei van het aantal leerlingen bij de internationale scholen ESH PO en VO en ISH VO is nog steeds onstuimig. Dit vraagt flexibiliteit van de scholen en het Bestuursbureau opdat de gevolgen van groei voor onder meer de tijdige werving van gekwalificeerd personeel, leermiddelen, huisvesting en bekostigingsvraagstukken goed opgevangen kunnen worden. SRL telde op 1 oktober 2017 5.234 VO-leerlingen (inclusief 22 VAVO leerlingen, maar exclusief de School voor Jong Talent) en 1.705 PO-leerlingen, totaal 6.939 leerlingen (2016: 6.519 – ex VAVO –, een groei van 398 leerlingen). De groei werd voornamelijk veroorzaakt door een toename van het aantal leerlingen bij, ISH Secondary, ESH Elementary, ESH Secondary en RLS (zie tabel 1 en 2 in de bijlage). Per 31 december 2017 waren 1.034 medewerkers (2016: 923 medewerkers) werkzaam voor SRL op een totale formatie van 802,4 fte (2016: 717,5 fte). De stijging van 84,9 fte is grotendeels toe te schrijven aan de groei van ESH

Elementary (27,7 fte), ESH Secondary (18,4 fte) en de ISH Secondary (15,7 fte).

De SRL scholen beschikken vanzelfsprekend, ook in het kader van de meerjarenbegroting, over een meerjarenformatieplan. Met ingang van 1 januari 2016 zijn de PO-scholen van SRL uit het Vervangingsfonds gestapt en eigenrisicodragers (ERD) geworden voor de kosten van vervanging wegens ziekte (en schorsing) van medewerkers. Verwacht werd dat dit een flinke kostenbesparing zou opleveren. Eind 2016 bleek dit inderdaad het geval. Dit heeft zich doorgezet in 2017, wederom is circa € 190.000 bespaard. Voor de vervanging van afwezig personeel zijn de PO-scholen meer gebruik gaan maken van de nieuwe contractvormen die de cao PO biedt, zoals het bindingscontract en het min/maxcontract. Hierdoor zijn minder pay roll-medewerkers aangesteld, wat de scholen ook weer een besparing heeft opgeleverd.

Als het gaat om de tijdige werving van gekwalificeerd personeel, dient ook het aanbod daarvan in ogenschouw te worden genomen. Bij een groeiende economie en een aantrekkelijke arbeidsmarkt ontstaat schaarste en een *war for talent*. Daartoe is al in 2015 een plan van aanpak tekortvakken opgesteld. In 2017 ging de aandacht met name naar het professionaliseren van onze aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden (o.a. brochure nieuwe medewerker, nieuwe job offer, nieuw recruitment package). Ook is in 2017 een aantal knelpunten uit 2016 succesvol opgepakt zoals het harmoniseren van de *relocation* vergoedingen van de internationale scholen en het direct en breed uitzetten van vacatures voor tekortvakken (o.a. Website, Meesterbaan, bureaus, LinkedIn). Wellicht hebben deze inspanningen eraan bijgedragen dat de eigen wervingskanalen (website SRL, website scholen en eigen netwerk) het meest succesvol zijn – het aantal medewerkers dat via deze kanalen is geworven komt nl. op bijna 60% van het totaal.

In 2017 zijn in totaal 230 nieuwe medewerkers aangenomen en is SRL gegroeid met 111 medewerkers (2016: 75). De meeste in- en uitstroom doet zich voor bij de internationale scholen. Als het gaat om de werving en *onboarding* van nieuwe medewerkers uit het buitenland, is ook in 2017 geëvalueerd wat de scholen en de afdeling HR beter zouden kunnen doen qua begeleiding en ondersteuning. Dat leidde ertoe dat het informatiepakket voor nieuwe medewerkers die in 2018 geworven zullen worden, verder is aangepast. Ook zal in 2018 een samenwerkingsovereenkomst worden aangegaan met een *real estate agency* uit Den Haag zodat medewerkers die vanuit het buitenland komen gebruik kunnen maken van passende ondersteuning bij het vinden van geschikte huisvesting.

Voor de bekostiging van leraren is het een wettelijke verplichting dat leraren hun onderwijsbevoegdheid hebben of binnen vastgestelde termijnen behalen. Bij de internationale scholen

moeten de medewerkers van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) een erkenning van hun buitenlandse diploma hebben gekregen om les te kunnen geven. Hangende de aanvraagprocedure voor een dergelijke erkenning kunnen zij onder strenge voorwaarden overigens wel al starten bij SRL. Ook in 2017 is veel gedaan om het aantal onbevoegden en docenten die nog in een DUO-procedure zitten te monitoren. Hiervoor wordt onder meer elk half jaar een rapportage gemaakt zodat van alle scholen precies bekend is om wie het gaat. Met medewerkers die de bevoegdheid niet of niet op tijd kunnen behalen wordt de arbeidsovereenkomst beëindigd.

Binnen SRL werken er in 2017 nog 6 medewerkers bij wie sprake was van onbevoegdheid met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd (2016: 11). Naar deze medewerkers ging en gaat nog steeds speciale aandacht. In de overige gevallen zijn de werkzaamheden opnieuw bekeken en gekarakteriseerd als onderwijsondersteunend of loste de situatie zich in op in verband met het

bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd, het vertrek uit de organisatie of het alsnog behalen van de onderwijsbevoegdheid.

Aandacht verdient ook een aantal medewerkers van de ESH ELEM (8 in totaal) waarvan de buitenlandse onderwijsbevoegdheid (nog) niet door DUO is erkend. Het betreft met name docenten die tweede/vreemde taalonderwijs (L2) geven. Met het Ministerie van OCW wordt gekeken of voor deze groep de regelgeving kan worden versoepeld.

Arbo- en verzuimbeleid

In 2017 is het verzuimpercentage voor SRL als geheel 3,9% (2016: 3,6%). De bedrijfsarts heeft in het verslagjaar een toename ondervonden van het aantal spreekuurbezoeken, echter, medewerkers hebben vaker op initiatief van de leidinggevende preventief het spreekuur bezocht.

Het verzuimpercentage is iets gestegen maar ligt nog ruim onder het landelijk gemiddelde onderwijs van ongeveer 5% tot 6%. De verwachting

voor 2017 is dat het landelijk verzuim in de sector onderwijs met 0,1% zal toenemen.

Het SRL-verzuimpercentage kent overigens een bandbreedte van 2,1% (RLW) tot 5,3 (ESH SEC) en 5,8% (RLS). Bij de ESH SEC betreft het veelal verzuim waarbij ernstige medische klachten zijn gediagnosticeerd; de klachten zijn niet werkgerelateerd. Het verzuimpercentage van RLS zal naar verwachting in 2018 afnemen omdat een aantal langdurig zieken zal herstellen.

Was de meldingsfrequentie in 2015 1,3 en in 2016 1,0, in 2017 is deze 1,1. Dit is nog steeds een mooie uitkomst op SRL-niveau die kan worden toegeschreven aan de nauwe samenwerking van de bedrijfsarts, de leidinggevenden op de scholen en de afdeling HR inzake de actieve sturing op het terugdringen van frequent verzuim o.a. met behulp van het gesprek van leidinggevende en medewerker over het frequent verzuim en de bewustwording die dit vervolgens bij de medewerker creëert. Op de ISH Primary (2016: 1,0 en 2017: 1,2) en de ISH Secondary (2016: 1,3 en 2017: 1,4) is de

meldingsfrequentie toegenomen. In het overleg van het Sociaal Medisch Team (SMT) op deze scholen is het frequent verzuim besproken en is passende actie ondernomen.

De doelstelling "verzuimcijfers blijven op het niveau van 2014" die is verwoord in het strategisch beleid van SRL 2016-2020, is voor wat betreft het verzuimpercentage niet helemaal gehaald; in 2014 was het verzuimpercentage 3,3% (2017: 3,9%). De meldingsfrequentie van 2017 van 1,1 is vrijwel gelijk aan die van 2014 (1,15). Het hogere verzuimpercentage in combinatie met de lage meldingsfrequentie in 2017, wijst op een toename van middellang verzuim (= verzuim vanaf 6 weken tot 1 jaar). Bij langer durend verzuim is vrijwel altijd sprake van medische problematiek, zie hiervoor ook de opmerkingen t.a.v. ESH SEC en RLS. We kunnen niet anders concluderen dat het verzuimpercentage in 2017 dan wel licht is gestegen, maar de oorzaken achter het verzuim goed in beeld zijn en besproken worden door betrokkenen. Daar waar mogelijk-

heden zijn afwezigheid door ziekte te beïnvloeden, worden die gesignaleerd en benut.

In 2016 heeft een flink aantal scholen en het Bestuursbureau met behulp van de tools van Kwaliteitscholen een medewerkertevredenheids-onderzoek (MTO) uitgevoerd. De resterende scholen hebben dit in 2017 gedaan. De al gehouden MTO's laten de volgende knelpunten zien: werkdruk, communicatie/informatievoorziening en gebrek aan doorgroeimogelijkheden. Deze top drie zien we vaak als uitkomst van een MTO; in die zin wijken de bij SRL gesignaleerde knelpunten niet af van het landelijke beeld dat VOION, het A&O-fonds voor het VO, eerder al presenteerde. Op de scholen bespreken schoolleiding, medewerkers en MR de gesignaleerde knelpunten en er wordt een plan van aanpak opgesteld om tot verbetering te komen. De bestuurder rapporteert aan de Raad van Toezicht en de GMR op hoofdlijnen over de MTO-uitkomsten en de gekozen verbeteraanpak.

SRL heeft ten aanzien van het arbobeleid een duidelijke aanpak voor ogen. Alle scholen brengen eerst hun risicoinventarisatie en -evaluatie (RIE) op orde en er wordt een plan van aanpak voor de knelpunten opgesteld. Daarnaast verrichten alle scholen een MTO en stellen zij naar aanleiding hiervan een verbeterplan op. Tot slot zal een periodiek preventief medisch onderzoek (PMO) worden aangeboden aan de medewerkers. In 2017 zijn voorbereidingen getroffen voor een te houden PMO in 2018. De GMR zal in 2018 geïnformeerd worden over de komst van een PMO en wordt betrokken bij de opzet ervan.

Per 1 juli 2017 is de gewijzigde Arbowet van kracht. Organisaties wordt tot 1 juli 2018 tijd gegeven Arbobeleid en -instrumenten in lijn te brengen met de wetwijzigingen. In 2017 heeft SRL voorbereidingen getroffen voor aanpassing van het vigerende Arbobeleid en het Verzuimprotocol. Daarnaast zijn besprekingen gevoerd met een aantal arbohulpverleners om contractaanpassingen door te voeren als gevolg van de Arbowetwijziging. Ook zijn in 2017 kaders geformuleerd opdat

de scholen in 2018 een preventiemedewerker kunnen aanwijzen.

In het najaar van 2017 is de dienstverlening van de bedrijfsarts geëvalueerd. In 2018 zullen de uitkomsten daarvan worden besproken met de schoolleidingen en de medezeggenschap.

Er zijn binnen SRL diverse leveranciers die BHV-(herhalings)cursussen aanbieden. In 2017 is nagegaan of het aantal leveranciers, mede vanwege inkoopvoordelen, zou kunnen worden beperkt. Dit onderzoek loopt door naar 2018.

Fiscale wijzigingen en nieuwe software

In april 2017 kregen alle medewerkers conform de cao's (VO en PO) een eenmalige uitkering van € 500,- naar rato van het dienstverband. De pensioenpremie ging per 1-1-2017 omhoog van 17,8% naar 21,1%. De AOW leeftijd ging omhoog naar 65 jaar en 9 maanden.

Met ingang van 1 januari 2017 is een overeenkomst met softwareleverancier AFAS aangegaan voor het gebruik van hun personeels- en salarisinformatiesysteem. Januari 2017 hebben medewerkers voor het eerst hun salaris via dit systeem ontvangen. In de loop van het verslagjaar is het mogelijk geworden dat medewerkers in AFAS zelf hun adres, contactgegevens (familie/noodgevallen) en bankrekeningnummer kunnen aanpassen, hun salarisspecificaties kunnen inzien en vragen kunnen stellen via de portal. Andere HRM-processen zoals verzuim, mutaties en declaraties, zullen in 2018 e.v. nog worden ingericht.

Beheersing uitgaven inzake uitkeringen na ontslag

SRL heeft als eigen risicodragers voor ex-medewerkers met een WW- en/of bovenwettelijke uitkering (BWO of WOVO), financiële verplichtingen, te weten 25% van de uitkeringslasten. Om deze uitkeringslasten te beheersen wordt gebruik gemaakt van een re-integratiebureau teneinde de re-integratie van ex-medewerkers op de arbeidsmarkt te bespoedigen.

6 Huisvesting en Facilitair

In 2017 hebben op verschillende locaties bouwprojecten plaatsgevonden. Op de ene locatie betrof het een nieuwbouwproject, op de andere locatie een renovatieproject. Op weer andere locaties was sprake van kleine aanpassingen in het gebouw. Sommige projecten beslaan meer

dan een jaar, andere projecten kunnen in een zomervakantie worden afgerond. Opnieuw was er sprake van toename in het aantal internationale leerlingen, met als gevolg dat er op de ISH weer extra tijdelijke huisvesting moest worden gerealiseerd.

Rijnlands Lyceum Sassenheim

Dit hele jaar stond in het teken van de renovatie van de begane grond en eerste verdieping. Met veel inzet van al het personeel, projectteam, aannemer en bouwmanagement is er een prachtige "nieuwe" school ontstaan waar het met plezier lesgeven is. De bijdragen van leerlingen komen in wandtekeningen en lockerontwerp op verschillende plekken in de school terug.

Rijnlands Lyceum Oegstgeest

Het hele project van de kweekvloerrenovatie is in de zomervakantie uitgevoerd. Voor de komende 25 jaar hoeft de school zich geen zorgen te maken over de kwaliteit en draagkracht van haar vloeren.

Als voorbereiding op de nieuwbouw van het CKV gebouw op het achterplein werden de noodlokalen die daar stonden verplaatst om het plein vrij te maken voor bouwplaats en graaf- en heiwerkzaamheden. Echter door onvoorziene omstandigheden is de uitvoering van dit nieuwbouwproject uitgesteld tot medio 2018.

Onderzoek naar de instellingen van zowel de installaties van gas en elektra heeft er toe bijgedragen dat er een aanzienlijke bezuiniging op gas en elektra is gerealiseerd.

Rijnlands Lyceum Wassenaar

In de afgelopen periode is er een groot onderzoek gedaan om na te gaan hoe het monumentale pand kan worden verduurzaamd en hoe de energielasten verlaagd kunnen worden. De school heeft in samenwerking met architect Jaap van Es en bureau BBA onderzocht welke mogelijkheden er zijn om te komen tot een realistische duurzaamheidsinvestering in het gebouw met inachtneming van beschikbare subsidies, steun van de gemeente

Wassenaar, en de reserveringen uit de meerjaren-onderhoudsplanning. Dit alles af te zetten tegen een reële terugverdiëntijd. In 2018 zullen de uitkomsten geëvalueerd worden en zal dit tot besluitvorming leiden.

Europese School Den Haag

Ook bij de Europese School is sprake van een toenemend aantal leerlingen. Door de aanhoudende stroom leerlingen is halverwege het jaar de beslissing genomen om een bouwvraag in te dienen voor de uitbouw van de kantine met daarop een nieuwe personeelskamer. Eind oktober zijn de tekeningen ontwikkeld en in november is de aanvraag bij de gemeente ingediend ter verkrijging van de omgevingsvergunning. Het antwoord hierop zal in 2018 bekend worden. Na de zomervakantie heeft het bestuur de beslissing genomen om voor de Secondary afdeling een andere locatie in Den Haag te zoeken. Na overleg met de gemeente Den Haag is het oog gevallen op het voormalige Aloysius College aan de Oostduinlaan.

International School of The Hague

De constatering in het jaarverslag 2016 dat de ISH nog steeds op grote belangstelling mag rekenen vanuit de internationale bedrijven en vanuit de gemeente Den Haag heeft er in 2017 opnieuw voor gezorgd dat er extra huisvesting op het schoolterrein is neergezet. Zowel de Primary als Secondary namen in leerlingaantal toe. Op 4 juli was het voor de Primary feest omdat onder toezicht oog van de stadsdeeldirecteur symbolisch de eerste houten palen de grond in werden geslagen. Na de zomervakantie is de bouw goed op gang gekomen en werden de contouren eind december duidelijk zichtbaar. Het is duidelijk dat de school er echt een substantiële, nieuwe vleugel verkrijgt.

Eerste Nederlandse Montessori School

Ook in dit jaar is de school aan de hand van het MJOP weer keurig in de verf gezet en zijn allerlei kleine zaken in het kader van het onderhoud aan het gebouw uitgevoerd. Ook is de trend doorgezet om keukenblokjes in de lokalen te vervangen. Op

de tweede verdieping is het marmoleum vervangen. Deze nieuwe frisse uitstraling bevordert weer het leer- en werkplezier. Op de achtergrond van deze interne onderhoudsactiviteiten vond extern een renovatie plaats van de voormalige sporthal van de Haagse Hogeschool. Deze zal in de loop van het voorjaar 2018 worden overgedragen aan de Stichting ten behoeve van de ENMS.

Inkoop

Zoals gebruikelijk zijn er dit jaar weer aanbestedingen geweest. De aanbestedingen schoolmeubilair en schoonmaak werden afgerond. De aanbesteding papier werd voorbereid evenals de aanbesteding hardware.

Milieu en duurzaamheid

De ondersteuning door bureau EECare heeft tot besparing in energie en gasverbruik geleid. Door een zorgvuldige monitoring zijn CV installaties nauwkeuriger afgesteld waardoor het gasverbruik in algemene zin gedaald is.

Daarnaast hebben RLS en RLO met ondersteuning van genoemd bureau aanvragen ingediend voor de SDE+ regeling bij de overheid. Beide scholen hebben voor het plaatsen van zonnepanelen een subsidie toegekend gekregen. Zoals gezegd is RLW druk bezig om een omvangrijk project in de steigers te zetten om de school te verduurzamen. Voor de ISH geldt dat in het ontwerp van de Marathon al rekening is gehouden met de mogelijkheid om zonnepanelen op het dak te kunnen leggen. Voor alle scholen geldt dat er steeds meer gedaan wordt aan het scheiden van afval. Op een aantal scholen bestaan hiervoor zogeheten "greenteams".

7 ICT

Het jaar 2017 heeft voor een groot deel in het teken gestaan van de overdracht van het ICT beheer naar een nieuwe externe ICT beheerorganisatie. Mede gezien hierdoor zijn er bewust geen grote infra-structurele projecten geweest en heeft de transitie veilig en geruisloos rond de zomervakantie kunnen plaatsvinden. De 2e helft van 2017 heeft met name

in het teken gestaan van de voorbereidingen en uitrol van de nieuwe virtuele Windows 10 desktops. In fases worden alle scholen van de Stichting voorzien van deze nieuwe desktops. De afronding wordt verwacht in de eerste helft van 2018.

Daarmee wordt invulling gegeven aan de strategische wens om "any place, any time en op any device" over de eigen werkomgeving te kunnen beschikken. Medewerkers kunnen hierdoor hun werkzaamheden maximaal flexibel inplannen en worden niet gehinderd door technische beperkingen.

In 2017 is de Stichting ook begonnen met de voorbereidingen en bewustwording ten aanzien van de nieuwe wetgeving (AVG) op het gebied van Informatiebeveiliging en Privacy. Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden met betrekking tot de risico's en maatregelen die wij als Stichting moeten nemen. De afronding van het geheel aan maatregelen hiervan zal doorlopen tot in het voorjaar van 2018.

Op de scholen van de Stichting neemt de inzet en het gebruik van mobiele *devices* (m.n. laptops) gestaag toe. In aansluiting op het gevoerde onderwijs beleid kiezen onze scholen voor een optimaal aansluitend ICT middelenbeleid. De diversiteit aan hardware en software c.q. toepassingen maakt het voor onze scholen ook goed mogelijk om intern van elkaars ervaringen te profiteren.

8 Financiën en Bedrijfsvoering

Exploitatie

Bestemming resultaat 2017

Het resultaat van 2017 van de Stichting Het Rijnlands Lyceum (SRL) bedraagt € 3.797.363. Van dit resultaat wordt een bedrag van € 3.754.006 toegevoegd aan de Algemene reserve en wordt per saldo € 13.005 onttrokken van de Bestemmingsreserve. De Bestemmingsreserve bestaat uit de reserve Spaar BAPO (toevoeging € 13.005) en uit de reserve Verduurzaming en nieuwbouw schoolgebouw Rijnlands Lyceum Sassenheim (RLS); toevoeging € 43.357. Deze laatste reserve is de specifiek gevormde reserve als gevolg van de in 2014 gesloten doordecentralisatie-overeenkomst tussen de Stichting en de gemeente Teylingen. Jaarlijks ontvangt RLS een bedrag van de gemeente ter dekking voor toekomstige nieuwbouw en tussentijdse verduurzaming van het schoolgebouw.

Realisatie 2017 versus realisatie 2016

Resultaat

Het exploitatieresultaat 2017 is ca. € 725 hoger dan het resultaat van 2016.

Baten

De baten zijn toegenomen met ca. M€ 8,6. Dit is een stijging van 13% ten opzichte van 2016. De toename is voor een bedrag van M€ 4,5 toe te schrijven aan de hogere bijdrage van OCW en M€ 3,9 aan overige baten. De toename aan overige baten is grotendeels het resultaat van meer ontvangen *school fees*. De toename van de baten is met name het gevolg van de stijging van het aantal leerlingen in het internationaal onderwijs.

Lasten

De lasten zijn ruim M€ 7,8 hoger dan in 2017. Dit is een stijging van bijna 13% ten opzichte van 2016. De toename is voornamelijk het gevolg van de hogere personeelskosten (ruim M€ 6,2). De toename van het aantal leerlingen in het internationaal onderwijs heeft geresulteerd in de stijging van de fte. Overigens staat deze toename van fte in een goede verhouding tot de groei van het aantal leerlingen. De betreffende KPI is een leidraad voor het aannamesbeleid van de Stichting.

De hoogte van de voorzieningen zijn nagenoeg gelijk aan die van 2016. De toename van de voorziening groot onderhoud ad € 195 staat tegenover de daling van de personeelsvoorzieningen met € 180. Van deze laatste post is met name de voorziening langdurig zieken en de voorziening duurzame inzetbaarheid debet aan deze daling. De afschrijvingen, huisvestings- en instellingslasten zijn enerzijds gestegen vanwege de toename van het aantal leerlingen in de vorm van tijdelijke huisvesting, leermiddelen, excursies (€ 1.258) en anderzijds de toename van de ICT kosten (€ 354).

Realisatie 2017 versus begroting 2017

Het exploitatieresultaat 2016 is ruim M€ 1,6 hoger dan begroot. Deze overschrijding van het begrote resultaat is met name veroorzaakt door de onstuwige groei van het aantal leerlingen in het internationaal onderwijs, die niet in die mate voorzien was. Tevens hebben de taakstellende begrotingen van de afzonderlijke scholen bijgedragen aan een prudent formatiebeleid en daarmee een beheerste

Staat van Baten en Lasten 2017 (in euro's)

	2017 Realisatie	2017 Begroting	2016 Realisatie
Baten			
Rijksbijdragen	44.931.291	43.447.200	40.436.266
Overige overheidsbijdragen	306.378	129.200	121.500
Overige baten	28.605.961	25.913.800	24.720.367
Totaal baten	73.843.630	69.490.200	65.278.133
Lasten			
Personeelslasten	54.421.308	51.967.600	48.231.255
Afschrijvingen	2.953.691	3.128.500	2.854.182
Huisvestingslasten	4.060.498	3.811.200	3.691.358
Instellingslasten	8.460.496	8.321.400	7.290.918
Totaal lasten	69.895.993	67.228.700	62.067.713
Saldo baten en lasten	3.947.637	2.261.500	3.210.420
Saldo financiële baten en lasten	-150.274	-179.900	-138.176
Totaal resultaat	3.797.363	2.081.600	3.072.244

groei van de personeelslasten. De scholen hebben daarnaast wel maximaal geïnvesteerd in scholing en in noodzakelijke en gewenste voorzieningen, zoals lesmateriaal, huisvesting, et cetera, maar zijn nagenoeg binnen de begroting gebleven.

Exploitatie

Rijks- en overige baten

De baten zijn in 2017 ten opzichte van de realisatie 2016 met ca. M€ 8,6 gestegen. Deze stijging (13,1%) is grotendeels veroorzaakt door de toename van het aantal leerlingen. De stijging ten opzichte van de begroting is 6,3%. Ten aanzien van de Latest Estimate is de stijging 2,5%.

Rentabiliteit

De rentabiliteit van 2017 is 5,1%. Dit is iets hoger dan het gerealiseerde percentage in 2016 van 4,7%. Ten opzichte van de begroting 2017 is deze positieve afwijking (2,1%) veroorzaakt door de niet-voorzien toename van het aantal leerlingen in het internationaal onderwijs.

Bijdrage OCW en verhouding OCW met totale baten

De bijdrage van OCW in verhouding tot de totale baten is in 2017 ten opzichte van 2016 gedaald, namelijk van 61,9% naar 60,8%.

De absolute toename van de totale baten in 2017 ten opzichte van zowel begroting als realisatie 2016 is voornamelijk te danken aan de toename van de groei van het aantal leerlingen in het internationaal onderwijs. Deze bijdrage, de zogenaamde school fee met een verplicht karakter is verankerd in de onderwijswetgeving en draagt daardoor bij in de reguliere bedrijfsvoering van de internationale scholen. De groei van het internationaal onderwijs en de stabilisatie van het nationaal onderwijs binnen de Stichting is de trend van de ontwikkeling in de verhouding tussen de baten "Bijdrage OCW" versus "Overige baten".

Kapitalisatiefactor

De kapitalisatiefactor is 49,2% (2016: 46,3%) en is daarmee boven de door OCW maximaal gestelde

bovengrens van 35%. Als de kapitalisatiefactor verder uiteen wordt gezet met de benodigde middelen om materiele vaste activa te vervangen en middelen aan te houden om op korte termijn schulden te kunnen voldoen, blijkt dat de Stichting voldoende middelen heeft. Dit wordt weergegeven door de Financiële buffer ratio van 8,5%. De norm, die OCW hanteert ligt tussen 0% en 15%.

Vermogen

Solvabiliteit

De solvabiliteit (inclusief voorzieningen) is in vergelijking met 2016 licht gestegen van 41,0% naar 41,8%. Dankzij het resultaat van 2017, de nagenoeg gelijk gebleven positie van de voorzieningen en ondanks de toename van zowel de langlopende als de kortlopende schulden hebben ertoe bijgedragen, dat deze ratio stabiel is gebleven. Daarnaast mag niet onvermeld blijven, dat ook de toename van de vooruit ontvangen *school fee* een factor van betekenis is in dit geheel. De solvabiliteit zit echter ruim boven het door OCW gestelde

minimum van 30%. De ontwikkeling van de solvabiliteitsratio over de afgelopen jaren geeft onder meer het bestendig karakter en ingezet financieel beleid van de Stichting weer.

Liquiditeit

Liquide middelen

De liquide middelen zijn in 2017 ten opzichte van 2016 gestegen met ruim M€ 8,1.

Netto werkkapitaal

Het netto werkkapitaal is in 2017 ten opzichte van 2016 gestegen met ruim M€ 3,2.

Current ratio

De current ratio is 1,33 (2016: 1,23). Deze ratio ligt binnen de bandbreedte die het ministerie OCW hanteert, namelijk tussen de 0,5 en 1,5. Daarbij moet nog worden opgemerkt, dat de omvang van de vooruit gefactureerde school fee van het internationaal onderwijs per balansdatum de ratio negatief beïnvloedt. De trend van de ratio is

Kengetallen	2017	2017	2016	2015
	Realisatie	Begroting	Realisatie	Realisatie
Exploitatie				
Rijks- en overige baten in mln	73.843.630	69.490.200	65.278.133	58.859.768
Resultaat in mln	3.797.363	2.081.600	3.072.244	1.746.279
Rentabiliteit %	5,1	3,0	4,7	3,0
Bijdrage OCW in baten	60,8	62,5	61,9	64,3
Kapitalisatiefactor	49,2	40,4	46,3	37,4
Personeelsfactor	77,9	77,3	77,7	77,7
Vermogen				
Eigen vermogen in mln	19.147.015	13.185.500	15.349.652	12.277.408
Totaal vermogen in mln	57.114.239	47.694.500	48.975.957	39.089.691
Solvabiliteit II	41,8	36,6	41,0	42,2
Liquiditeit				
Liquide middelen in mln	26.297.759	11.840.000	18.179.174	11.558.352
Netto werkkapitaal in mln	7.993.081	-1.525.500	4.758.709	-1.203.147
Current ratio	1,33	1,26	1,23	0,93

opwaarts, geheel in de lijn van het streven van de Stichting.

Treasurybeleid

Het treasurybeleid van de Stichting is conform het treasurystatuut. De Stichting heeft een overeenkomst met het ministerie van Financiën, het zgn. schatkistbankieren. Dit betekent dat zij ten aanzien van de uitzettingen een risicomijdend beleid voert. De jaarrekening 2017 geeft nader inzicht over het verloop van de aangegane leningen.

Financiële bedrijfsvoering

Algemeen

De vraag of de financiële positie en met name de vermogenspositie toereikend is om bestaande en toekomstige risico's in de bedrijfsvoering te onderhouden en daarmee de continuïteit van de Stichting te waarborgen, wordt beantwoord door de risico's te kwantificeren. Daarbij zijn de kans van optreden en de impact van het risico van belang. De borging van het proces om risico's te kwantificeren, te

beoordelen en te verwerken maakt onderdeel uit van het interne risicobeheersingssysteem en de dagelijkse werking van de reguliere bedrijfsvoering van de Stichting.

Op een aantal deelgebieden van de reguliere bedrijfsvoering zijn in 2017 aandachtspunten ter verbetering gesignaleerd.

Deelbudgetten

De ondersteunende diensten van de Stichting hebben met de scholen afspraken over de beheersing van de budgetten voor de bedrijfsvoering gemaakt. De control en monitoring van dit proces is in 2015 geïntensiveerd en structureel doorgezet in 2017. Dit heeft geresulteerd in een "in control zijn" ten aanzien van de financiële bedrijfsvoering van de scholen. Alle scholen hebben conform de begroting een positief resultaat laten zien. Het kalenderjaar 2017 is op dit vlak zowel financieel als in de samenwerking tussen de afdeling Financiën en de scholen naar volle tevredenheid verlopen.

Verloningsproces

in 2017 is vastgesteld, dat de AO/IB van het verloningsproces niet op orde is. Tevens waren er financiële onjuistheden geconstateerd in de verloningsverwerking, zonder overigens dat dit effect had op de individuele salarissen. Oorzaak en reden is de per 1 januari 2017 nieuw geïmplementeerde HR-verloningsapplicatie geweest. De herstellen correctiewerkzaamheden voor 2017 zijn intensief en tijdrovend geweest. Voor de procesgang zijn maatregelen genomen ter verbetering van dit proces. in 2018 wordt een en ander afgerond.

Project Debiteurenbeheer

Het beleid ten aanzien van het innen van de openstaande vorderingen is in 2015 gestart. In gesprekken met het schoolmanagement is aandacht gevraagd voor een strakkere uitvoering van het debiteurenbeheer. In nauwe samenwerking tussen scholen en Financiën is de uitvoering van het inningsbeleid geïntensiveerd en daadwerkelijk uitgevoerd. Dit heeft in 2016 geresulteerd in het

schonen van het openstaande bestand en verlaging van de openstaande vorderingen door inning. Gaandeweg in 2017 is geconstateerd, dat het inningsbeleid bij de scholen niet geborgd is middels een structurele aanpak. Het vorenstaande heeft ertoe geleid dat de voorziening dubieuze debiteuren in 2017 ten opzichte van 2016 weer gestegen is. Met name bij de internationale scholen is, mede gezien de toename van de omvang van het te innen bedrag, het te lang uitstaande te vorderen bedrag dusdanig toegenomen, dat een structurele aanpak van het beheer vereist en bedrijfseconomisch doelmatig is. De inbedding van het structurele debiteurenbeheer is vanwege andere gestelde prioriteiten uitgesteld tot 2018.

Project Informatiebeveiliging & bescherming persoonsgegevens

Naar aanleiding van een externe audit en vanwege de aandacht van het fenomeen van datalekken in de samenleving heeft de Raad van Toezicht verzocht om een inventarisatie te laten uitvoeren naar de

informatiebeveiliging en de bescherming van persoonsgegevens binnen de Stichting, waarbij tevens een verbeterplan als advies overlegd diende te worden. De externe audit heeft geen expliciete risico's of grove onvolkomenheden gesignaleerd. Wel was het advies, dat gezien de razendsnelle ontwikkelingen op het gebied van dataverwerking, maatregelen genomen zouden worden om te anticiperen op wetgeving en mogelijk te lopen risico's. Het project is in het najaar van 2016 gestart en is in 2017 afgerond. Door de invoering van de wet Algemene Verordening Gegevensbescherming op 25 mei 2018 heeft het project een vervolg gekregen. Het doel is op de voornoemde datum compliant aan deze wet te zijn.

ICT Landschap

Het landschap aan financiële software is in 2015 geïnventariseerd en beoordeeld op doelmatigheid in het kader van dienstverlening, efficiency en kosten. Het adagium voor de aanschaf van financiële software is *"standaard, tenzij"* en

"web-based". In 2017 is de inrichting verder geoptimaliseerd, zodat een verdere uitrol van de functionaliteiten van deze applicaties in de planning van 2018 wordt meegenomen.

Job rotation en vervolg

Mede als gevolg van de implementatie van de in 2016 nieuwe financiële applicatie infrastructuur werd ook een nieuwe werkwijze voor de medewerkers van de financiële administratie ingevoerd. In plaats van de klassieke opdeling van het financiële werkproces in de segmenten debiteuren, crediteuren en liquide middelen, waarbij de medewerkers een facet van de administratie voor hun rekening namen, is gekozen voor het roulerend systeem. Elke medewerker rouleert voortdurend voor een bepaalde periode en werkt dus aan de verschillende segmenten binnen de administratie. De Job rotation is in het najaar van 2016 gestart. In 2017 is in navolging hiervan een verdere stimulatie impuls gegeven aan de opleiding van de medewerkers van Financiën. Tevens is in 2017

een kwantitatief onderzoek uitgevoerd, te weten *"Meten is weten"*, waarbij voor een aantal financiële deelprocessen een norm als richtlijn voor de uit te voeren werkzaamheden is vastgesteld.

Bovenstaande projecten en aandachtspunten maken onderdeel uit van het verbeteren van de beheersing van de planning- en control cyclus en dragen bij aan een efficiëntere bedrijfsvoering van de Stichting.

Ten aanzien van de personele component bij de afdeling Financiën heeft 2017 laten zien, dat de grens van de uit te voeren werkzaamheden en de te geven dienstverlening in relatie tot de huidige capaciteit bereikt is.

In de continuïteitsparagraaf wordt nader ingegaan op de risico's, kwantificering daarvan en de maatregelen die hierop genomen zijn.

Continuïteitsparagraaf

Kengetallen personeel en leerlingaantallen

Personele bezetting in fte*	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal	802,4	845,5	861,4	873,4	861,4	861,4
Bestuur/Management	22,8	23,6	23,6	23,6	23,6	23,6
Personeel primair proces / docerend personeel	550,6	575,2	586,9	596,3	586,9	586,9
Ondersteunend personeel / overige medewerkers	229,0	246,7	250,9	253,5	250,9	250,9
Leerlingenaantallen**	6939	6976	7220	7448	7579	7579

* Per 31-12

** Per 1-10 Incl. VAVO en excl. SJT

De Stichting verwacht ten aanzien van de personele bezetting de komende jaren een verdere groei.

Deze toename van fte over de periode 2017-2022 bedraagt 59,0 fte (7,4%).

Voor het nationaal onderwijs is rekening gehouden met een stabilisatie, omdat vooralsnog het aantal leerlingen stabiel blijft.

Bij het internationaal onderwijs is de verwachting dat de groei van het aantal leerlingen dusdanig zal zijn, dat dit gepaard gaat met noodzakelijke en gewenste uitbreiding van het personeel van de Stichting. Het aanname beleid van de Stichting is procesmatig goed georganiseerd en zal naar verwachting beheerst en gecontroleerd gaan verlopen.

De verwachte groei van het leerlingaantal in 2022 ten opzichte van 2017 bedraagt 631 (9,1%). Deze groei zal zich voornamelijk bij de International School of The Hague (ISH) en de European School The Hague Rijnlands Lyceum (ESH) voor gaan doen. Voor beide locaties geldt dat de uitbreiding van de huisvesting noodzakelijk is. Dit gaat enerzijds gepaard met tijdelijke huisvesting en anderzijds met nieuwbouw en renovatie. Op de ISH is zal de nieuwbouw naar alle waarschijnlijk eind 2018 worden opgeleverd. Voor de ESH geldt, dat het gebouw aan de Oostduinlaan in Den Haag in 2019 gerenoveerd zal zijn en opgeleverd wordt.

Meerjarenbegroting

De verwachte groei van het aantal leerlingen ten opzichte van 2017, voornamelijk in het internationaal onderwijs, zowel in het basis als in het voortgezet onderwijs, is verantwoordelijk voor de sterke toename van de baten voor de periode 2018-2022 van ca. M€ 13,5 (18,2%). Doordat de groei van het aantal internationale

	Realisatie 2017	Prognose 2018	2019	2020	2021	2021
Baten						
Rijksbijdragen	44.931.291	47.667.000	49.234.200	50.493.800	51.367.700	51.367.700
Overige subsidies	306.378	837.400	810.100	539.100	552.300	552.300
Overige baten	28.605.961	29.902.400	31.940.000	33.799.100	35.376.000	35.376.000
Totaal baten	73.843.630	78.406.800	81.984.300	84.832.000	87.296.000	87.296.000
Lasten						
Personeelslasten	54.421.308	59.274.500	62.234.400	65.244.800	67.869.300	67.869.300
Afschrijvingen	2.953.691	2.909.600	2.779.600	2.621.300	2.421.400	2.421.400
Huisvestingslasten	4.060.498	4.609.600	4.332.000	4.034.900	4.034.900	4.034.900
Instellingslasten	8.460.496	8.755.500	8.766.100	8.929.100	9.010.200	9.010.200
Totaal lasten	69.895.993	75.549.200	78.112.100	80.830.100	83.335.800	83.335.800
Saldo baten en lasten	3.947.637	2.857.600	3.872.200	4.001.900	3.960.200	3.960.200
Saldo financiële baten en lasten	-150.274	-203.100	-205.400	-185.200	-163.000	-163.000
Totaal resultaat	3.797.363	2.654.500	3.666.800	3.816.700	3.797.200	3.797.200

leerlingen jaarlijks naar verwachting zal toenemen, blijft de Stichting achterlopen met de baten voor wat betreft het deel van de OCW bekostiging (T-1 en T-2). Dit blijft zo, totdat de groei van het aantal leerlingen stabiliseert. Als het uitgezette control beleid (onder andere de taakstellende begroting) en de monitoringsmaatregelen worden gehandhaafd en gevolgd worden, zullen de uitgaven beheersmatig verlopen, waardoor het te verwachten resultaat realiseerbaar zou moeten zijn.

De ontwikkeling van de toename van het eigen vermogen van de Stichting gaat de komende jaren gestaag door. De toename van het eigen vermogen ten opzichte van het totaalvermogen, uitgedrukt in de solvabiliteitsfactor (inclusief voorzieningen), loopt daarentegen terug van 41,8% in 2017 naar 40,2% in 2018 om vervolgens toe te nemen naar 54,4% in 2022. De factor blijft

ruim boven de door het ministerie van OCW gestelde ondergrens van 30%. De lichte daling van de solvabiliteit in 2018 is vanwege de externe financiering van de noodzakelijke uitbreiding van de huisvestingsvoorzieningen om de toename van het aantal leerlingen te kunnen accommoderen. De financiering van de renovatie van de locatie Oostduinlaan, die de Stichting voor eigen rekening neemt en uit eigen middelen haalt, zijnde ca. M€ 5, zal de current ratio in 2018 en 2019 drukken, maar deze zal boven de minimaal gewenste 1,0 blijven.

Huisvesting en beleid

De nieuwbouw van de ISH is in volle gang en zal naar verwachting eind 2018 zijn afgerond. Met de nieuwbouw is een bedrag van ca. M€ 7,5 gemoeid. De gemeente Den Haag neemt M€ 2,5 voor haar rekening. De Stichting heeft voor M€ 5 een 30-jarige lening afgesloten bij het ministerie van Financiën tegen gunstige leningsvoorwaarden. Deze lening is op basis van de door de gemeente Den Haag verstrekte garantie afgesloten.

Balans	Realisatie 31-12-2017	Prognose 31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-20210	31-12-2022
Activa						
Materiële vaste activa	25.148.692	27.324.000	27.998.000	27.466.000	25.589.500	25.589.500
Totaal vaste activa	25.148.692	27.324.000	27.998.000	27.466.000	25.589.500	25.589.500
Vorderingen	5.667.788	8.143.000	8.672.500	9.235.000	9.835.500	9.935.500
Liquide middelen	26.297.759	27.710.000	29.456.500	32.688.500	37.431.000	39.700.500
Totaal vlottende activa	31.965.547	35.853.000	38.129.000	41.923.500	47.266.500	49.636.000
Totaal activa	57.114.239	63.177.000	66.127.000	69.389.500	72.856.000	75.225.500
Passiva						
Eigen vermogen*	19.147.015	20.735.000	24.402.000	28.219.000	32.016.000	35.813.200
Voorzieningen	4.734.874	4.651.000	4.785.000	4.580.500	5.100.500	5.100.500
Langlopende schulden	9.259.884	12.471.000	11.543.500	11.115.500	10.688.000	10.260.000
Kortlopende schulden	23.972.466	25.320.000	25.396.500	25.474.500	25.051.500	24.051.800
Totaal passiva	57.114.239	63.177.000	66.127.000	69.389.500	72.856.000	75.225.500
* Samenstelling Eigen Vermogen						
Algemene Reserve	18.815.393	20.383.500	23.950.500	27.667.500	31.354.500	35.051.700
Bestemmingsreserve	331.622	351.500	451.500	551.500	661.500	761.500
Totaal	19.147.015	20.735.000	24.402.000	28.219.000	32.016.000	35.813.200

Het Rijnlands lyceum Sassenheim is na de doordecentralisatie in 2014 begonnen met het vernieuwen en verduurzamen van het schoolgebouw, een en ander mede gebaseerd op het onderwijsconcept, dat inspeelt op de toekomstige visie en behoefte van het onderwijs, vastgelegd in het strategisch plan van de Stichting, de schoolplannen van de scholen en de bestuursakkoorden PO en VO met het ministerie van OCW. In 2017 is de laatste verbouwingsfase uitgevoerd. Vooruitlopend op de in de toekomst te ontvangen jaarbedragen van de gemeente Teylingen en gebaseerd op de doordecentralisatie overeenkomst, is voor de laatste fase van dit vernieuwingsproject een lening van M€ 2,1 bij het ministerie van Financiën afgesloten en heeft een looptijd van 15 jaar. Ook hier is een gemeentegarantie voor afgegeven.

Het Rijnlands lyceum Oegstgeest heeft vernieuwings- en verduurzamingsplannen met een budget van M€ 2,6. Deze plannen om het schoolgebouw toekomstbestendig te laten worden, is grotendeels

gefinancierd met een lening van M€ 2, afgesloten bij de Bank Nederlandsche Gemeenten; een looptijd van 30 jaar en met gemeentegarantie.

De European School The Hague *Rijnlands Lyceum* (ESH) heeft tijdelijke huisvesting gerealiseerd om de toestroom van het aantal leerlingen te plaatsen. Met de gemeente Den Haag is overeengekomen, dat de ESH het schoolgebouw aan de Oostduinlaan in Den Haag krijgt, zodat de afdeling voortgezet onderwijs daar gehuisvest zal worden. Dit gebouw gaat eerst gerenoveerd worden en zal naar verwachting voor het schooljaar 2019-2020 in gebruik genomen kunnen gaan worden. De renovatiekosten bedragen vooralsnog ca. M€ 15. De Stichting zal M€ 5 uit eigen middelen in de financiering van de renovatie bijdragen. Deze investering is niet in bovenstaande cijfermateriaal verwerkt, omdat de financiële overzichten van de Continuïteitsparagraaf gebaseerd zijn op de door de Raad van Toezicht in december 2017 goedgekeurde begroting 2018-2021. Op dat moment was

er nog geen inzicht in de omvang van de renovatiekosten en de bijdrage van de gemeente. Op basis van de huidige en toekomstige kasstroom is er voldoende houvast om de eigen bijdrage te realiseren en deze verantwoord te kunnen nemen. In de meerjarenbegroting is al wel rekening gehouden met de operationele lasten van deze nieuwe locatie. Het huisvestingsbeleid van de Stichting is erop gericht om de gewenste en noodzakelijke huisvesting te realiseren, waarbij de jaarlijkse exploitatie zo min mogelijk wordt belast en de risico's worden geminimaliseerd. Dit beleid is te verwezenlijken door leningen aan te gaan bij het ministerie van Financiën, waarbij OCW haar goedkeuring geeft en op basis van door de gemeente verstrekte garanties. De leningen hebben een lange looptijd, waardoor de exploitatielasten worden verspreid over meerdere jaren, zodat deze niet ten koste gaan van het primaire proces. Met een deugdelijk planning- en control cyclus, monitoring daarop, een goed werkende interne organisatie en binnen de grenzen van door OCW gestelde financiële

kaders, is het huisvestingsbeleid van de Stichting een verantwoord te voeren beleid. Daarnaast wordt de gewenste en benodigde cash flow positie gemonitord aan de hand van de te volgen investeringsbegroting. Het huisvestingsbeleid en de uitvoering daarvan wordt binnen het kader van de *good governance practice* van de Stichting transparant gecommuniceerd naar de stakeholders.

Interne risicobeheersings- en controle-systeem, Risico's en Waarborging continuïteit Risicomanagement

Risicomanagement hoort voor een belangrijk deel thuis in de planning- en control cyclus van de Stichting. Bij het opstellen van de kaderbrief bij de begroting wordt een analyse gemaakt van de interne en externe omgeving. Op basis daarvan worden risico's ingeschat, beoordeeld en verwerkt in de begroting. Deze begroting wordt na advies van de GMR ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De door hen goedgekeurde begroting omvat taakstellende budgetten voor de

scholen. Financiën en HRM monitoren en controleren de operationele bedrijfsvoering en rapporteren daar frequent over. Dit gebeurt maandelijks via de digitale *Business Intelligence* omgeving en met kwartaalrapportages. Deze rapportages worden in allerlei gremia besproken. Daarnaast is er sprake van het meerjarenperspectief. Al met al worden op deze manier de ontwikkelingen en de trends gesignaleerd en daar waar nodig kan er bijgestuurd worden.

Risico's

In het najaar van 2016 zijn de belangrijkste risico's geïnventariseerd en vastgelegd in het document "Belangrijkste risico's in het onderwijs met hun oorzaken en gevolgen". Het document is gebaseerd op het model van de VO-raad. Het concept is ingevuld door de bestuurder en besproken met het managementteam van het Bestuursbureau, schoolmanagement en GMR-en van VO en PO, waardoor het document is aangevuld en bijgesteld, waarna het vervolgens met de Raad van Toezicht

is besproken. In het voorjaar van 2018 is dit document geactualiseerd en wordt het wederom voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De vier belangrijkste risico's voor de Stichting, die qua waarschijnlijkheid en impact (financieel en imago) het hoogste scoren zijn hieronder weergegeven.

Aantallen leerlingen

Voor het nationaal onderwijs is het risico de afname van het aantal leerlingen. Vooral nog zijn de vooruitzichten niet een reden om het ingezette beleid bij te stellen. Sterker nog door het behalen van het predicaat Excellente school door het Rijnlands Lyceum Wassenaar is het leerlingenaantal gestabiliseerd ondanks de verwachte prognose op basis van demografische onderzoeksrapporten. En ook het Rijnlands lyceum Sassenheim heeft waarschijnlijk mede door het behalen van dit predicaat zelfs een toename van het aantal leerlingen voor het schooljaar 2016/2017.

Voor het internationaal onderwijs is het risico gelegen in de minder beheersbare stroom van het aantal leerlingen. Deze kan immers afhankelijk zijn van economische en politieke factoren. Op het vlak van vestigingsbeleid en volumeomvang van bijvoorbeeld internationale organisaties is de Stichting afhankelijk van internationale ontwikkelingen en het beleid van de gemeente Den Haag. Om tegemoet te komen aan de groei van het aantal leerlingen voor het internationaal onderwijs wordt nieuwbouw gepleegd voor de International School of The Hague, zowel als gevolg van toename van leerlingen bij Secondary als Primary. En ook bij de European School The Hague *Rijnlands Lyceum* is de toename van het aantal leerlingen een feit. En ook daar wordt ingespeeld op de huisvesting door het nog te renoveren schoolgebouw aan de Oostduinlaan. Een onzekere factor is echter het politieke klimaat binnen de Europese Unie en de uitwerkingen daarvan. De Brexit heeft wel aangetoond dat dit type risico niet ondenk-

beeldig is. De gevolgen voor de Stichting zijn hiervan echter niet in te schatten en te kwantificeren.

Personeel

Het risico van de ontwikkeling van de loonkosten van het personeel is beperkt als gevolg van de strakke maandelijkse monitoring van personeelsmutaties en de taakstellende begrotingen. Een stijging van loonkosten als gevolg van cao-aanpassingen, voor zover deze niet worden gecompenseerd in de bekostiging, liggen buiten de invloedssfeer van de Stichting. Maar ook de 30% regeling voor de medewerkers op de ISH en ESH zijn onderwerp van discussie bij de politiek. Het aandeel van medewerkers in het internationaal onderwijs ten opzichte van de totale populatie binnen de Stichting wordt groter, waardoor ook het risico van hogere personeelslasten toeneemt ingeval van veranderende regelgeving. Wel zijn er door de Stichting waar mogelijk maatregelen genomen, zoals op het gebied van het professionaliserings-

beleid en het ziekteverzuim, om mogelijke risico's te mitigeren. Daarnaast is voor het langdurig ziekteverzuim een voorziening getroffen.

Huisvesting

Door het toenemend aantal leerlingen is het noodzakelijk, dat de huisvesting hierop wordt aangepast. Dit betekent dat er sprake is van tijdelijke huisvesting en aan- en nieuwbouw. De hiermee gepaard gaande lasten komen grotendeels voor rekening van de Stichting, daar waar de gemeentelijke huisvestingsverordening daarin niet kan voorzien. Het risico van kapitaalvernietiging neemt toe ingeval van daling van het aantal leerlingen, terwijl bovendien de doorlopende schuldverplichting (aflossing en rente ingeval van leningen) blijft bestaan. Het vermijden van een extra kapitaallast voor de Europese School was een belangrijke reden om de gemeente Den Haag te verzoeken een bestaand schoolgebouw ter beschikking te stellen voor de groei van het voortgezet onderwijs.

Lerarentekort

De risicoanalyse leert ons ook dat het lerarentekort in een beperkt aantal vakken tot problemen zou kunnen leiden. Tot nu toe hebben de scholen in vrijwel al hun vacatures kunnen voorzien en is het aantal onbevoegd gegeven lessen verwaarloosbaar in tegenstelling tot het landelijke beeld. Landelijk onderzoek wijst echter uit dat het lerarentekort de komende jaren nijpend wordt. De Stichting en de scholen beseffen dit terdege en passen hier hun wervings- en personeelsbeleid op aan.

Waarborging continuïteit van de Stichting

Ondanks dat risico's over het algemeen lastig te kwantificeren zijn, is het financiële antwoord om mogelijke risico's op te kunnen vangen onder andere terug te vinden in het weerstandsvermogen van de Stichting. Het weerstandsbeleid is gebaseerd op de verschillende risicoprofielen van de scholen. Voor de nationale scholen wordt een ratio van 20% aangehouden. Voor de internationale scholen is dit een percentage van 40% van de totale

baten per jaar, wat als vermogen moet worden opgebouwd of minimaal aanwezig dient te zijn. Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest geeft zowel *nationaal* als internationaal onderwijs. Voor deze school is de ratio op 25% gesteld.

Stichtingsbreed ontwikkelt het weerstandsvermogen zich van 24% in 2017 naar boven de 30% in 2022. Het streefpercentage in 2022 ligt op basis van het aandeel van de nationale en internationale scholen voor de Stichting op 28%.

Horizontale verantwoording en klachtenafhandeling

Bij de horizontale verantwoording spelen vanzelfsprekend de gemeenschappelijke medezeggenschapsorganen van het voortgezet onderwijs en basisonderwijs een belangrijke rol. Door de wijziging van de WMS heeft ook de Raad van Toezicht hier een actieve, nieuwe rol bij gekregen. Eén keer per jaar (in de septembervergadering) wordt gezamenlijk teruggeblikt op het afgelopen kalenderjaar aan de hand van het jaarverslag. Tevens wordt op dat moment vooruitgeblikt naar het schooljaar dat op dat moment is aangevangen. In de vergadering in maart spreken bestuurder en Raad van Toezicht met de GMR PO en VO apart en zoomen daarbij in op de vraagstukken van vo en po. De bestuurder heeft samen met de controller ook een apart financieel overleg met een delegatie van de GMR VO, waarbij kwartaalrapportages, begroting, jaarrekening en de *latest estimate* worden besproken ter voorbereiding op de reguliere overlegvergadering. De ervaring leert dat dit de kwaliteit van het overleg zeer ten goede komt.

In het kader van de horizontale verantwoording wordt het Bestuursverslag in digitale vorm toegestuurd aan de belangrijke stakeholders, zoals de wethouders van onderwijs, maar bijvoorbeeld ook aan de Europese organisaties in de regio Den Haag. Verder wordt het Bestuursverslag inclusief de jaarrekening op de website van de Stichting gepubliceerd. We kiezen daarbij voor een zeer uitgebreide verslaggeving van het werk van de Stichting en van de individuele scholen. Nadrukkelijk betreft het geen PR-jaarverslag, maar een feitelijk verslag van de behaalde resultaten. De verschillende overleggremia (MR'en en ouderaden) worden expliciet uitgenodigd om over het jaarverslag de dialoog te voeren.

Klachtenafhandeling

In deze rubriek wordt uitsluitend melding gemaakt van klachten die gegrond zijn verklaard door de Klachtencommissie. Er zijn in 2017 geen klachten behandeld door de Landelijke Klachtencommissie van de Stichting Onderwijsgeschillen te Utrecht.

Ook bij de Klachtenkamer Kinderopvang zijn in 2017 geen klachten binnengekomen.

Jaarverslag Externe Vertrouwenspersonen

Inleiding

Niet zelden is het in een jaar zo duidelijk geworden waarom het van belang is dat organisaties aandacht besteden aan het tegen gaan van seksuele intimidatie (en ongewenst gedrag in het algemeen) als in het jaar 2017. Naast het seksueel misbruik in de kerk dat opnieuw veel aandacht kreeg, kwam ook het seksueel misbruik in de sport nadrukkelijk in het nieuws. De meeste impact heeft toch wel de aandacht voor seksuele intimidatie in o.a. de entertainmentwereld door #Metoo. Tot op de dag van vandaag is hiervoor uitgebreid aandacht in de media. Veel grote namen in de filmwereld zijn van hun voetstuk gevallen omdat ze op een of andere manier de persoonlijke integriteit van collega's of medewerkers niet respecteerden. Mannen (veelal) die dachten weg te komen met uiterst ongepast en grensoverschrijdend gedrag.

Het is voer voor psychologen wat heeft gemaakt dat dit alles juist in het afgelopen jaar zo nadrukkelijk aan de oppervlakte komt. Wat het in ieder geval aantoont is dat er op het gebied van ongewenste omgangsvormen in veel organisaties nog veel gedaan kan worden om ongewenst gedrag tegen te gaan. Positief aan de aandacht voor het onderwerp is wat ons betreft dat het tegelijk steeds minder makkelijk wordt om te zeggen: "Dat gebeurt bij ons niet." Grensoverschrijdend gedrag komt in elke organisatie in meer of mindere mate voor. Wat we gelukkig wel weten is dat er het nodige tegen te doen valt. Een niet te onderschatten aspect daarbij is het formuleren van beleid.

Beleid ongewenste omgangsvormen

Als het specifiek gaat om het tegengaan van seksuele intimidatie dan weten we dat er bepaalde soorten organisaties kwetsbaarder zijn dan andere. Dat geldt ten eerste voor organisaties met een strikte hiërarchische structuur in combinatie

met een machocultuur waar masculiene eigenschappen hoog worden gewaardeerd. Ten tweede zie je een toename bij organisaties met juist een losse omgangscultuur, waar de grens tussen wat gewenst en ongewenst seksueel gedrag is, lastig is aan te geven voor werknemers. Vooral als hier overwegend mannen werken is het bijvoorbeeld voor vrouwen moeilijker om te zeggen dat ze geen prijs stellen op bepaalde aanrakingen of seksueel getinte opmerkingen. Onduidelijkheid en onduidelijke communicatie is daarbij eveneens een risicofactor van betekenis. Ten derde zie je bij organisaties die geen beleid hebben op het gebied van ongewenst gedrag ook een toename van seksuele intimidatie.

Wil je als organisatie dus iets doen in preventieve zin, dan zul je je eigen organisatie als het ware met bovenstaande punten in het achterhoofd langs de meetlat kunnen leggen. Hoe is het bij ons gesteld met...? Wat ons betreft niet in de oordelende sfeer maar door met elkaar in gesprek te gaan.

Waar kunnen eventuele maatregelen uit bestaan?

Allereerst is het wat ons betreft van belang regelmatig met elkaar te spreken over wat als "normaal" wordt beschouwd en wat niet. Door met elkaar hier het gesprek over te voeren ontstaat er gezamenlijkheid in wat wel en niet geaccepteerd wordt. Daarnaast wordt nog wel eens het belang van voorbeeldgedrag van leidinggevendens onderschat. Leidinggevendens die duidelijk zijn over welk gedrag wel en niet acceptabel is, zorgen voor duidelijkheid en daarmee ook voor (sociale) veiligheid. Dat vraagt natuurlijk wel een set van afspraken waarover je het met zijn allen eens bent over wat wenselijk gedrag en wat onwenselijk gedrag is. Een soort gedragscode dus. Het is wat ons betreft essentieel dat medewerkers hierover mee kunnen praten, eventueel via de (G)MR. Daarnaast is het bijvoorbeeld ook bekend dat grote werkdruk nogal eens leidt tot het ontstaan van ongewenst gedrag. Een leidinggevende kan

hierin natuurlijk een belangrijke rol spelen om die werkdruk niet al te hoog te laten oplopen. In de derde plaats moet er een plek zijn waar medewerkers maar ook ouders en leerlingen met hun verhaal terecht kunnen in die situaties waar men te maken krijgt met ongewenst gedrag. Waar ze kunnen toetsen of wat ze ervaren ook daadwerkelijk ongewenst is en wat ze er eventueel aan kunnen doen. Doordat de Stichting Het Rijnlands Lyceum vertrouwenspersonen heeft aangesteld biedt het zij haar medewerkers, ouders en leerlingen een dergelijke plek.

Good practices

Zoals gezegd, er bestaan natuurlijk talloze manieren om ongewenst gedrag tegen te gaan. Een van die manieren is bijvoorbeeld om het onderwerp niet alleen terug te laten komen in het teamoverleg d.m.v. workshops of trainingen, maar ook door ongewenst gedrag onderwerp te laten zijn in jaargesprekken van leidinggevende en medewerker. Dit maakt dat medewerkers doordrongen raken

van het belang ervan; een leidinggevende geeft immers aan dat ook hij/zij het een belangrijk onderwerp vindt. Een vertrouwenspersoon kan eventueel adviseren hoe dit soort gesprekken aan te gaan. Een ander voorbeeld van een *good practice* is het opnemen van vragen over ongewenst gedrag in de risicoinventarisatie en -evaluatie. Zowel de MR als de vertrouwenspersoon kan een belangrijke rol spelen in het tot stand komen van de vragen over dit onderwerp.

Aandachtspunt Integriteit: wet bescherming datalekken

Iedereen heeft recht op eerbiediging en bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer en een zorgvuldige omgang met zijn persoonsgegevens. De regels hiervoor zijn vastgelegd in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Hierin staat dat u de persoonsgegevens die u verwerkt moet beveiligen tegen verlies en tegen onrechtmatige verwerking (artikel 13 Wbp). Sinds 1 januari 2016 is nieuwe wetgeving gaan gelden, namelijk *de*

meldplicht datalekken. Deze meldplicht houdt in dat organisaties (zowel bedrijven als overheden) direct een melding moeten doen bij de Autoriteit Persoonsgegevens zodra zij een ernstig datalek hebben. En soms moeten zij het datalek ook melden aan de betrokkenen (de mensen van wie de persoonsgegevens zijn gelekt). Er is overigens alleen sprake van een datalek als zich daadwerkelijk een beveiligingsincident heeft voorgedaan. Bij een beveiligingsincident moet u bijvoorbeeld denken aan het kwijtraken van een USB-stick, de diefstal van een laptop of aan een inbraak door een hacker. Maar niet ieder beveiligingsincident is ook een datalek. Er is sprake van een datalek als er bij het beveiligingsincident persoonsgegevens verloren zijn gegaan, of als u onrechtmatige verwerking van de persoonsgegevens niet redelijkerwijs kunt uitsluiten. Vanaf 25 mei 2018 komt daar de wet Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) bovenop. Dat betekent dat er vanaf die datum dezelfde privacywetgeving geldt in de hele Europese Unie (EU). De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geldt dan niet meer.

Voorlichting medewerkers over nieuwe wetgeving van belang

Veel organisaties hebben inmiddels maatregelen genomen om datalekken zoveel mogelijk te voorkomen. Niet voor niets want de gevolgen kunnen groot zijn. Zo kan de Autoriteit Persoonsgegevens per 1 januari 2016 een bestuurlijke boete opleggen van maximaal 820.000 euro. Naast de technische maatregelen die genomen worden, wordt nogal eens verzuimd om ook de medewerkers goed voor te lichten over de nieuwe wet. Wat mogen medewerkers in het kader van de nieuwe wetgeving nog wel en wat niet. De eerste casuïstiek naar aanleiding van deze nieuwe wetgeving is al bij ons gemeld en we adviseren Stichting Het Rijnlands Lyceum daarom ook om (indien dit nog niet gebeurd is) medewerkers voorlichting te geven over de nieuwe wet om te voorkomen dat er misverstanden ontstaan. Misverstanden die soms grote gevolgen kunnen hebben en *kunnen* leiden tot integriteitsschending.

Contact organisatie

De vertrouwenspersonen van Centrum Vertrouwenspersonen Plus vinden het van belang contact te hebben en houden met de Stichting Het Rijnlands Lyceum. We hebben immers niet alleen een rol in de klachtafhandeling maar ook bij doorverwijzing en we hebben een signalerende en adviserende rol. Om die rollen naar behoren uit te kunnen voeren is een goed contact met de organisatie van groot belang. Vandaar dat we dit jaar op de volgende momenten contact hebben gehad:

- Maart 2017: Bespreking van het jaarverslag 2016 met bestuurder.
- Juni 2017: Kennismaking GMR.
- Augustus 2017: Advies aan HR over het profiel van de beschrijving van de rol van vertrouwenspersoon.
- September 2017: Kennismaking MR CSB.
- November 2017: Overleg interne vertrouwenspersonen en bestuurder.

Meldingen ongewenst gedrag

In 2017 zijn er in totaal 5 meldingen gedaan. Er is eenmaal een beroep op ons gedaan i.v.m. collegiale consultatie door een interne vertrouwenspersoon. De meldingen betroffen in het kort de volgende categorieën:

Aard van de melding		
1.	Arbeidsvoorwaarden	
2.	Werkdruk	
3.	Seksuele intimidatie	
4.	Discriminatie	
5.	Pesten	
6.	Intimidatie	2
7.	Agressie en geweld	
8.	Onheuse bejegening en communicatieproblemen	2
9.	Integriteit	
10.	Overig	1
TOTAAL		5

Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad Voortgezet Onderwijs

Door de invoering van de Wet versterking bestuurskracht onderwijsinstellingen is de rol van de GMR VO ten opzichte van de Raad van Toezicht (RvT) gewijzigd. Het is verplicht dat de GMR VO minimaal tweemaal per jaar overlegt met de RvT. In september en in maart voorafgaand aan de GMR vergadering is met de RvT gesproken over de voortgang in de realisatie van de in 2017 door de bestuurder gepresenteerde strategische doelen. Er is aandacht geschonken aan onderwerpen als: onderwijskwaliteit, visie, voorzieningen waaronder ICT en personeel. In de laatste vergadering is ook gesproken over de te nemen stappen bij de opvolging van de bestuurder.

De GMR VO heeft het afgelopen kalenderjaar de financiële ontwikkeling van de Stichting Het Rijnlandse Lyceum gevolgd. De financiën werden voorbesproken in de financiële commissie. Deze commissie is vier keer bijeen geweest en

heeft de kwartaalrapportages, de jaarrekening 2016, de begroting 2018 en meerjarenbegroting besproken met bestuurder en financieel controller. De verslagen van deze bijeenkomsten zijn samen met de bijbehorende stukken besproken in de GMR vergaderingen. De rapportages zijn voldoende transparant en gedetailleerd, zodat een goed beeld gevormd kan worden over de financiële stand van zaken. Op vragen van de financiële commissie is adequaat geantwoord door bestuurder en financiële controller. Tijdens de GMR vergadering is het verslag van de financiële commissie en de stukken nogmaals besproken.

De jaarrekening 2017 laat een positief beeld zien. Het resultaat, de ratio's en de groei van het weerstandsvermogen laten een gunstig beeld zien. De extra baten komen met name voort uit de groei van extra leerlingen op de ISH en ESH. De overige scholen hebben conform de begroting gepresteerd. Uit de kwartaalrapportages blijkt dat de trend van 2016 zich in 2017 heeft doorgezet. Zowel de

begroting als de groei van het aantal leerlingen laten een positief resultaat zien. Door deze groei zijn de baten flink toegenomen. Aan de lastenkant zijn de personeelskosten hoger dan begroot. De aanname van personeel volgt de groei van het aantal leerlingen. Het weerstandsvermogen van de Stichting ontwikkelt zich conform de richtlijn van het Ministerie van OCW. Voor het internationale

onderwijs wordt een iets hoger percentage aan-gehouden, omdat rekening wordt gehouden met een hoger risico binnen het internationaal onder-wijs. Het RLO heeft voldaan aan deze verplichting en heeft extra investeringen gedaan. Met name de groepsgrootte in de bovenbouw is teruggebracht. Dit betekent minder werkdruk en wellicht hogere opbrengsten.

De begroting 2018 en meerjarenperspectief 2019-2021 laten zien dat verwacht mag worden dat het leerlingaantal van de internationale scholen door blijft groeien. Globalisering, Brexit en de strategische ligging van Nederland in Europa zijn de onderliggende oorzaken van deze groei. De GMR heeft met de bestuurder kritisch stil gestaan bij de consequenties van deze groei voor het SRL. Ruimtegebrek en het tekort aan gekwalificeerde docenten worden als knelpunten gezien.

Op personeelsbeleid is er in het afgelopen kalender-jaar veel werk verzet. Door de gewijzigde wetgeving

Arbowetgeving sinds 1 juli 2017 zal een aantal maatregelen ingevoerd moeten worden. Allereerst het aanbieden van de mogelijkheid voor het personeel om periodiek medisch onderzoek (PMO) te ondergaan. Dit is vrijblijvend en vrij-willig en geschiedt deels schriftelijk; de uitkomsten worden uitsluitend ter beschikking gesteld aan de betreffende werknemer. Iedere medewerker kan beslissen tot een vervolgonderzoek op kosten van de Stichting. Ten tweede kan de medewerker op eigen initiatief een (preventief) consult, dus geen behandeling, bij de bedrijfsarts aanvragen waarbij het moet gaan om het voorkomen van uitval. Jaarlijks wordt overleg georganiseerd volgens een nieuwe overlegstructuur. In februari wordt een overleg gepland met de coördinerende preventie-medewerkers, hogere veiligheidskundige van arbodienstverlening Perspectief (die de RI&E voor de scholen uitvoert en het bijbehorende plan van aanpak opstelt), de facilitair manager van het bestuursbureau en een HR-vertegenwoordiging. In maart zal er een overleg moeten plaats vinden

waar bestuurder, hoofd HRM en bedrijfsarts en een delegatie van de GMR VO aan deelneemt. In dit overleg zullen de stichtingbrede stand van zaken t.a.v. de RI&E's en de MTO's die op de scholen zijn gehouden, het Arbobeleid, BHV, PMO en verwachte ontwikkelingen aan de orde komen. De GMR VO heeft met de bestuurder en hoofd HRM gesproken over het aanstellen van de preventiemedewerker. Deze discussie ging over de verantwoordelijkheden van de preventie-medewerker en zijn rol en plaats in de organisatie. In de vergadering van maart 2018 heeft de GMR ingestemd met de hoofdlijnen van het beleid. Instemming op de keuze van de preventie-medewerker is overgelaten aan de lokale MR. De besluitvorming over de wijzigingen als gevolg van de Arbo wetwijziging zullen volgend kalender-jaar plaatsvinden.

Naast de aan de wijziging van de ARBO wetgeving gerelateerde zaken heeft de GMR VO ook gesproken over het generatiepact. Dhr. Knoester gaf aan dat

een dergelijke regeling binnen de Stichting op dit moment nog niet aan de orde is, maar mogelijk wel op termijn een rol gaat spelen. Met name kunnen in individuele gevallen afspraken gemaakt worden met docenten die langer zullen moeten doorwerken tot de pensioenleeftijd bereikt is.

De GMR heeft kennis gemaakt met de heer de Leeuw als extern vertrouwenspersoon van Centrum Vertrouwenspersonen Plus en tevens integriteitspersoon te raadplegen door alle individuele scholen binnen de Stichting. Er zijn ca. 5 à 6 vraagstukken per school per jaar. Jaarlijks escaleren 1 à 2 kwesties naar de externe Vertrouwenspersoon. Onveiligheid wordt gemeten in het MTO. Uit het onlangs gehouden MTO's is gebleken dat de organisatie als veilig en plezierig wordt ervaren door zowel ouders als medewerkers. Het is van belang dat medewerkers op de hoogte zijn van het bestaan van een externe vertrouwenspersoon. Wat betreft de interne vertrouwenspersoon kan gesteld worden dat de vertrouwenspersoon een

bijzondere positie heeft en in zekere zin kwetsbaar is binnen de organisatie. Dat was ook de reden is om de beschrijving van de rol van vertrouwenspersoon aan de GMR ter instemming voor te leggen. De GMR VO heeft ingestemd met deze omschrijving.

De inspectie zal onderzoeken op welke wijze er in onze organisatie sprake is van werkdruk. De laatst gehouden MTO's geven hier ook een indruk van. Er wordt echter veel werkdruk ervaren door allerlei administratieve werkzaamheden. De Bestuurder vindt dat het gesprek zou moeten gaan over de beperking van de bureaucratie en vergadercultuur. Inzicht in deze aspecten en de aanpak hiervan is van belang.

De Bestuurder heeft de GMR VO goed op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen van op het gebied van ICT. De eerste indruk over de nieuwe beheerder PQR is positief. Naast ICT vindt de GMR VO het belangrijk geïnformeerd te worden over ontwikkelingen van de VO scholen afzonderlijk. Met name huisvesting en eventuele bouw-

plannen van de diverse scholen hebben de aandacht. De GMR stelt vast dat de bestuurder nadrukkelijk stuurt op groei en dat de huisvesting daaraan wordt aangepast. De GMR VO heeft herhaaldelijk het ruimtegebrek van de ISH te berde gebracht.

De GMR VO heeft positief ingestemd met de technische wijziging Regeling Vermoeden van een Misstand. De GMR VO heeft de invoering van een het Professioneel statuut besproken met de bestuurder. De heer Knoester gaf aan dat (G)MR een zogenoemde 'volgende' rol heeft binnen het proces. In maart 2018 zullen de rectoren een werkwijze voorstellen en in een plan opstellen om de discussie met de docenten te voeren. Verder zijn er nog onderwerpen besproken als de ontwikkeling van *Young Capital*, strategische ontwikkelingen en de evaluatie van de Cafetaria-regeling. De GMR heeft het afgelopen jaar constructief en in goede samenwerking met de heer Knoester, de heer Diepenbroek en mevrouw Hogendorp gewerkt.

Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad Primair Onderwijs

De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad voor het Primair Onderwijs omvat een ouder- en personeelsvertegenwoordiging van de ENMS, de Primary School van de International School of The Hague en van de Elementary School van de Europese School Den Haag.

De GMR PO heeft in 2017 viermaal met de bestuurder overleg gevoerd en eenmaal – gezamenlijk met de GMR VO – met de bestuurder en een aantal leden de Raad van Toezicht en eenmaal apart met een delegatie van de Raad van Toezicht.

Ieder kwartaal werden de financiële resultaten en de ontwikkelingen op de drie scholen besproken met de bestuurder en de financieel controller.

Ook werd de voortgang ten aanzien van het Strategisch Plan (2016-2020) en de actualisering van deze doelen met zowel de bestuurder als de afvaardiging van de Raad van Toezicht besproken.

In 2017 heeft de (relevante geleding van de) GMR PO na inhoudelijke discussie met de bestuurder over de betreffende onderwerpen instemming verleend op de wijzigingen in de uitvoering van het Arbobeleid van de Stichting het Rijnlands Lyceum (SRL) en de klokkenluiderregeling. Daarnaast werd er ingestemd met de wijziging van het voorstel omtrent de beschrijving van de rol van Vertrouwenspersoon.

Het uitvoerende beleid met betrekking tot het aanwijzen van een preventiemedewerker, het jaarverslag en jaarrekening over 2017 zijn besproken en de begroting 2017 kreeg een positief advies.

De afvaardiging van de ESH personeelsvertegenwoordiging ontbreekt sinds de start van het schooljaar 2017-2018.

Het overleg wordt als informatief en constructief ervaren en blijft een bijdrage leveren aan de

samenwerking tussen de drie basisscholen, die door de GMR PO van harte wordt ondersteund.

ONZE
SCHOLEN

drs. J. Leuiken
rector Rijnlands Lyceum Wassenaar

Rijnlands Lyceum Wassenaar

Strategie

De strategie van het Rijnlands Lyceum Wassenaar (RLW) is gericht op kwaliteit, continuïteit en ontwikkeling. De schoolleiding ziet als belangrijkste basis voor het slagen van zijn missie: de cohesie onder medewerkers en leerlingen. Het concrete handelen van de schoolleiding richt zich expliciet op:

- Het bewerkstelligen van een veilige en positieve leeromgeving en sfeer;
- Het bevorderen van een zo hoog mogelijke kwaliteit van de lessen, goede doorstroom-, opstroom- en examenresultaten;
- De verdere ontwikkeling (uitbreiding) van het aanbod aan lesprogramma's en activiteiten;
- Het leveren van basiszorg aan alle leerlingen en extra zorg aan leerlingen die meer ondersteuning behoeven;
- Zorgzaam en persoonlijk personeelsbeleid;
- Het zorgdragen voor goede faciliteiten, waaronder ICT, voor leerlingen en medewerkers, en gedegen onderhoud van het gebouw (Rijksmonument);

- Een gezonde financiële huishouding;
- Het bevorderen van de instroom van nieuwe leerlingen.

Dit jaarverslag beschrijft op hoofdlijnen de realisatie van deze speerpunten voor het kalenderjaar 2017.

Onderwijsvisie

Meer dan goed onderwijs

Het RLW werkt vanuit het motto *vrij, niet stuurloos, samenhang tussen vakken en schoolactiviteiten en aandacht voor elke leerling* aan zo goed mogelijk onderwijs. De school ziet de ontwikkeling van de leerling tot een volwaardig en verantwoordelijk mens als zijn opdracht. Een zich zo ontwikkelende leerling behaalt resultaten passend bij zijn talenten en neemt verantwoordelijkheid voor de wereld om zich heen, te beginnen met de eigen school en gemeenschap en uitmondend in *global citizenship*. Op schoolniveau dient de onderwijskwaliteit tot uitdrukking te komen in de stabiele kwaliteit van de doorstroomresultaten, slagingspercentages en CE-cijfers. Het programma-aanbod dient te waar-

borgen dat het RLW aantoonbaar en substantieel bijdraagt aan de creatieve, culturele, maatschappelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling.

De kernwoorden van de school zijn: betrokken, opbrengstgericht en ondernemend. De kernwaarden zijn cohesie onder leerlingen en leraren (veilige school), gemeenschapszin en zorg voor elke leerling en medewerker. De school monitort de prestaties en studiehouding van de individuele leerling en van groepen en klassen. De schoolorganisatie, jaarplanning en roostering is doelmatig en leidt tot een optimaal gebruik van de onderwijstijd. Er is een goede zorgstructuur en hulp voor leerlingen met leerbelemmeringen. Het RLW wil de leerlingen een samenhangend en breed toegankelijk verrijkingprogramma bieden. Dit heeft drie pijlers: internationalisering, bèta en kunst. Het RLW is Junior en Senior TTO-school (certificatie Europees Platform) en biedt het *International Baccalaureate English* (certificatie IBO). De school biedt een breed scala aan internationaliserings-

activiteiten, het vak Chinese Taal en Cultuur en doeltaal-voertaal programma's in de moderne vreemde talen. In de bèta- en kunstvakken werkt de school voor het verrijkingprogramma samen met het hoger onderwijs. De school probeert de opdracht "meer dan goed onderwijs" elke dag waar te maken. De school werkt als lerende organisatie in een constante cyclus van concrete verbeterings- en vernieuwingsprojecten. Deze zijn gerelateerd aan eigen evaluaties, het kwaliteitskader van de Inspectie van het Onderwijs en het Strategisch beleidsplan van de Stichting Het Rijnlands Lyceum. In het schoolplan 2016-2020 is de onderwijsvisie in concrete doelen uitgewerkt.

Kwaliteit

Predicaat Excellente School

De Inspectie van het Onderwijs heeft aan RLW voor het havo en vwo de prediaten excellente school 2016-2018 verleend.

Opbrengsten

In het meerjarenopbrengstenoverzicht 2017 beoordeelt de Inspectie van het Onderwijs de resultaten van 2014, 2015 en 2016. Er wordt beoordeeld op vier kwaliteitsaspecten: (1) onderwijspositie leerlingen in jaar 3 t.o.v. advies primair onderwijs, (2) onderbouwsnelheid, (3) bovenbouwsucces, (4) examencijfers. RLW presteert op alle aspecten boven de norm. Het door de Inspectie gemeten Verschil SE-CE is gering. Het Berekend Oordeel is beide schoolsoorten (havo en vwo) voldoende.

Overzicht CE-cijfers

Onderstaand overzicht toont de gemiddelde CE-cijfers in 2016 en 2017 en de slaagpercentages in deze jaren. (Bron: Vensters voor verantwoording)

	2016	2017	2016	2017
havo	6,5	6,6	89%	91%
vwo	6,6	6,6	93%	91%

Kwaliteitszorg

Het kwaliteitszorgsysteem van de school monitort de examenopbrengsten en de periodieke opbrengsten van alle jaarlagen en groepen gedurende het schooljaar. Met deze gegevens en de aanvullende gegevens van de sociogrammen per klas/groep worden in klassenbesprekingen interventies ten aanzien van de individuele leerling en de klas besproken door de afdelingsleider, mentor en vakdocenten. Het RLW maakt gebruik van het kwaliteitszorgsysteem van Kwaliteitsscholen.nl. Vanuit dit systeem worden algemene tevredenheids-onderzoeken onder de leerlingen, de ouders en medewerkers afgenomen en hebben de leerlingen competentie-waarderingen over de individuele docenten ingevuld. De schoolleiding bewaakt de onderwijstijd aan de hand van het inspectiekader en voldoet aan de wettelijke normen van de onderwijstijd.

Ontwikkelagenda

Gerealiseerde speerpunten 2017

De school in 2017 heeft de volgende speerpunten gerealiseerd :

1. Didactiek: teambrede scholing docenten in de didactiek van toetsing; doorontwikkeling kwaliteitskader lessen vo (de Rijnlandse Les).
2. Maatwerk examenleerlingen: benutting regelruimte 'Regelluwe school' door afname van deeexamens (vavo-regeling/september-regeling) op het RLW en vervanging van het centraal examen Engels door het internationaal examen Engels IB.
3. Burgerschapsvorming: activiteiten ter bevordering van emancipatie LHBT.
4. Begeleiding: invoering studievaardigheden-methoden 'Tumult' (onderbouw) en 'Remind' (bovenbouw).
5. Curriculum: doorontwikkeling van uitbreiding de bèta-vakken natuurkunde en scheikunde in de in klas 1,2 en 3; doorontwikkeling van het vak Chinese Taal en Cultuur als examenvak vwo; invoering van het Deutsches Sprachdiplom.

6. Instroom: nieuw concept voor de open dag en informatieavonden voor potentiële leerlingen en hun ouders; modernisering pr.
7. Uitbreiding voorzieningen schoolplan: Springerbank.
8. Invoering van het plusdocument op de havo (invoering vwo volgt in 2018).

Te realiseren speerpunten

1. Didactiek: teambrede scholing 'leerlingen motiveren' (2018).
2. Personeelsbeleid: fase 3 (beoordeling) gesprekkencyclus (2018).
3. Optimalisatie rooster.

Rekening houden met verschillen

De school hanteert het kwaliteitskader VO.

De leraren volgen de volgende uitgangspunten:

- De leraar maakt op basis van de analyse van de vorderingen of leerprestaties aanpassingen in het onderwijs aan de groep;

- De leraar geeft leerlingen die dat nodig hebben meer en extra oefenmogelijkheden;
- De leraar geeft leerlingen die dat nodig hebben de mogelijkheid tot overslaan (compacten) en verrijken.

Deze uitgangspunten zijn onderwerp van de interactie van docenten.

Talentontwikkeling: aantrekkelijk aanbod

Er is op RLW veel aandacht voor talentontwikkeling. De school biedt extra bètavakken (wiskunde D, NLT), een Kunstklas i.s.m. de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten en 'native' programma's voor de moderne vreemde talen (Internationaal Baccalaureaat Engels, DELF Frans, Goethe Duits, Deutsches Sprachdiplom). Sinds 2013 is het extra lesaanbod verrijkt met het vak Chinese Taal en Cultuur. Daarnaast wordt aan getalenteerde en gemotiveerde leerlingen de kans geboden om deel te nemen aan masterclasses

van de Universiteit Leiden, de TU Delft en de Leidse Hogeschool.

Rekenen en taal

Het RLW bereidt de leerlingen door middel van de digitale lesmethode 'Got-it' voor op het rekenexamen. Voor het vwo telde de rekentoets mee bij de berekening van de uitslag van het examen. Het gemiddeld behaalde cijfer rekenen was 7,81. In de vakken Nederlands en Engels wordt conform de ERK criteria getoetst.

ICT en onderwijsinnovatie

Digitale leermiddelen worden door vrijwel alle vakken als aanvullend leermiddel ingezet. De school voorziet door middel van een investeringsplan in de benodigde apparatuur in de vorm van 'Chromebooks'. Sinds 2015 neemt de school digitale voortgangstoetsen af. Dit zijn de zogenaamde TOA-toetsen voor Nederlands, Engels, Frans, Duits en wiskunde.

Aandacht voor maatschappelijke en sociale competenties

In het door de school ontwikkelde vak Culturele Geschiedenis van de Wereldgodsdiensten komen de leerlingen al in de brugklas in aanraking met de diversiteit van religieus en cultureel leven. In de bovenbouw wordt de leerlijn van dit vak doorgetrokken in de vakken maatschappijleer en International Social Studies. Ook de andere vakken dragen aan bewustwording bij. In activiteiten zoals de Model United Nations en het Model European Parliament leren de leerlingen de wereld vanuit het perspectief van een ander land of een andere cultuur kennen.

Internationalisering

Als Junior en Senior TTO school was RLW ook in 2017 zeer actief in Model United Nations, Modèle Francophone des Nations Unies (MFNU), Public Speaking en internationale samenwerkingsprojecten met partnerscholen in Engeland, Frankrijk, Duitsland, China, Zuid-Afrika en

Australië. In 2017 heeft het eerste uitwisselingsbezoek plaatsgevonden van de Tong'an Nr 1 Middle School (Xiamen) aan het RLW. Het bezoek van onze leerlingen aan Xiamen heeft in 2016 plaats gevonden. Op schoolleidingsniveau is RLW goed vertegenwoordigd in het TTO-netwerk en het Netwerk Chinese Taal- en Cultuur van het Nuffic.

Relatie met primair onderwijs en vervolgonderwijs

Het RLW onderhoudt goede contacten met de basisscholen in Wassenaar en Voorschoten o.a. door deelname in het zogenaamde bovo (= overleg basisonderwijs-voortgezet onderwijs) en activiteiten in het kader van de Dag van de Talen. Op schoolleidersniveau zijn er korte lijnen naar de andere vo-scholen en de basisscholen in de regio. De Wassenaarse Onderwijsraad is het overlegorgaan van alle scholen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs in Wassenaar, de schooladviesdienst, de gemeente en de wethouder onderwijs. De rector van RLW is voorzitter van dit

overleg. De decaan onderhoudt goede contacten met het HBO en de universiteiten. Het RLW participeert actief in het samenwerkingsproject van de Haagse Hogeschool en een aantal Haagse VO-scholen. De school werkt in het Regionaal Bètasteunpunt samen met de Universiteit Leiden, de TU-Delft, JetNet en andere VO-scholen samen ten behoeve van het bèta-onderwijs.

Rol in de omgeving en samenwerkingsverbanden

De school is goed ingekaderd in de gemeenschap. De school toonde zich in 2017 actief in acties voor diverse maatschappelijke doelen, bijvoorbeeld ten behoeve van de Stichting *Local Heroes* (onderwijsproject in Kenia). Sommige activiteiten liggen dichterbij huis zoals bijvoorbeeld de ontvangst van ouderen uit Wassenaar en Voorschoten in samenwerking met de Stichting Zonnebloem. In deze en andere activiteiten bevordert het RLW het actief burgerschap van leerlingen. De activiteiten vonden plaats in het kader van de maatschappelijke stage en NLdoet.

Het RLW is partner van het 'World Teachers Programme' (ICLON) voor het opleiden van leraren voor het tweetalig onderwijs. Het RLW is actief in het Regionaal Bèta steunpunt, het TTO-netwerk, het netwerk Chinese Taal en Cultuur, het samenwerkingsverband vo met de Haagse Hogeschool, het bovo-overleg (= overleg basisonderwijs-voortgezet onderwijs).

Schoolklimaat

Uit tevredenheidsonderzoeken in 2017 blijkt dat de leerlingen het RLW als een veilige en prettige school ervaren. Op het aspect 'schoolklimaat en veiligheid' geven de leerlingen de school een 7,7. De sterke sociale cohesie en de kleinschalige schoolomgeving, waarin de menselijke maat voorop staat, liggen aan dit vertrouwen ten grondslag. De school beschikt over een pestprotocol en besteedt in de lessen aandacht aan (digitaal) pesten. Dit beleid blijkt effectief. De pestindicator van de leerlingen scoort 9,29. De ouders geven de school 8,0 op de vraag of de school pesten goed

aanpakt. De school heeft twee vertrouwenspersonen. Conform de wet heeft de school een Coördinator Sociaal Veiligheidsbeleid aangesteld en wordt jaarlijks de veiligheidsbeleving onder de leerlingen gemeten.

Leerlingenzorg

Het RLW werkt in de zorg voor leerlingen met een vaste structuur en vaste programma's. De zorg gaat van begeleiding op mentorniveau tot aan de specialistische begeleiding vanuit het Zorg-AdviesTeam. De school beschikt over twee zorgcoördinatoren. De school werkt samen met externe zorgpartners o.a. in schoolmaatschappelijk werk (Stichting Kwadraad) en preventieprojecten (Stichting Voorkom). In de ondersteuning van leerlingen met leerbelemmeringen werkt de school nauw samen met ambulante begeleiders en de SchoolAdviesDienst Wassenaar (SAD). De school en de SAD bieden gezamenlijk ondersteuningsprogramma's o.a. voor leerlingen met

taalachterstand. De school beschikt over een goed functionerend expertiseteam dyslexie. Voor Passend Onderwijs participeert het RLW in het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO Leiden. Het schoolondersteuningsprofiel wordt jaarlijks geactualiseerd en op de schoolwebsite en in de Schoolgids gepubliceerd. In 2017 heeft het RLW de ontwikkelagenda passend onderwijs geactualiseerd. Deze is de basis voor de verbreding van de basiszorg in de vorm van sociaal en studiegericht mentoraat. Extra ondersteuning aan individuele leerlingen verloopt via Begeleiders Passend Onderwijs.

Ouderparticipatie

De ouderparticipatie is geregeld in het ouderstatuut. Dit is gepubliceerd in de schoolgids. De participatie verloopt via de klassenouders, de ouderraad en de oudergeleding in de medezeggenschapsraad.

Ontwikkeling leerlingenaantal afgelopen 10 jaar

	vwo-havo	vwo-havo-mavo
2017-2018	789	
2016-2017	772	
2015-2016	772	
2014-2015	771	
2013-2014	731	
2012-2013	713	726 Uitstroom laatste mavo examenklas
2011-2012	706	738
2010-2011	688	734 Eerste jaar met uitsluitend havo-vwo brugklas instroom
2009-2010	680	742 Laatste jaar volledige mavoafdeling
2008-2009	622	692

In 2017 zijn 124 nieuwe leerlingen als brugklasser ingestroomd. Door een grote zij-instroom van leerlingen in de hogere leerjaren, de instroom van havo 5 naar vwo 5 en de vavo-regeling is het totaal aantal leerlingen gegroeid. De aanmelding brugklassen voor het schooljaar 2018-2019 is substantieel hoger dan in 2017. Daarom wordt met verdere groei van de school rekening gehouden.

Personeel en bedrijfsvoering

Ontwikkeling formatie

De totale formatie was gemiddeld in 2017 59,3 fte per maand. De begrote formatie was 57,9 fte. Het verschil van 1,4 fte is grotendeels te verklaren door vervanging wegens zwangerschap en ziekte. Deze is – wegens het onvoorziene karakter – niet in de begrote fte opgenomen. De groei van de structurele personeelsformatie is beperkt en is toe te schrijven aan de groei van de school. Deze vertaald zich in stijging van het lesuren: 2015: 1045; 2016: 1053; 2017:1082. Gezien de verwachte groei van het

leerlingenaantal moet voor 2018 met een verdere groei van het aantal lesuren gerekend. Als gevolg is een bescheiden groei van de personeelsformatie denkbaar. Voor het schooljaar 2018-2019 worden verder geen grote wijzigingen in de formatie verwacht.

Funciemix

De waarde funciemix was in 2017 121. Deze waarde ligt boven de streefwaarde (109). De omvang LD ligt boven het streefgetal, de waarde LC ligt er onder. In de komende begrotingsjaren is gestreefd naar het geleidelijk in het lijn brengen van de funciemix met de streefgetallen. In de begroting wordt gestreefd naar een geleidelijke afname LD en LB en geleidelijke toename van LC. Zie Tabel 13 in het hoofdstuk Eindresultaten.

Werving en Publiciteit

Het RLW heeft in 2017 extra aandacht gegeven aan werving. De publiciteitscampagne rondom

kennismakingsactiviteiten voor groep 8 is versterkt door inzet van nieuwe media. De opzet voor de open dag en de informatieavonden is vernieuwd. De eigen medewerkers en leerlingen leveren de belangrijkste bijdrage aan de werving. Dit waarborgt authenticiteit en betrokkenheid. De extra aandacht voor werving heeft in 2017 niet tot extra instroom geleid. In 2018 zijn de positieve effecten wel duidelijk merkbaar en is de instroom in de brugklas aanzienlijk hoger.

Huisvesting

De basis voor het onderhoud is het meerjaren-onderhoudsplan. Dit plan wordt jaarlijks bijgesteld. Het is een gedegen basis voor de raming van de onderhoudskosten en de investeringen in de komende jaren. Het plan loopt parallel met de voorziening onderhoud. Sinds 2015 wordt jaarlijks een extra dotatie aan de voorziening onderhoud gedaan voor de vervanging van de verwarmingsinstallatie in 2019. Per 31-12-2017 is de voorziening groot onderhoud ca. € 582.000.

ICT

Met oog op de migratie van Windows 7 naar Windows 10 in 2018 is er in 2017 geïnvesteerd in het upgraden van de bestaande computers en de infrastructuur van het schoolnetwerk. Daarnaast is een plan opgesteld om alle lokalen in 2019 te kunnen voorzien van een digitaal bord. In 2018 is begonnen met de uitvoering door oude borden te vervangen en in diverse lokalen nieuwe borden op te hangen. Voor het vak Chinees is er een aanvraag gedaan bij de "Confucius stichting" voor een Chromebookkar en een interactieve touchscreen TV, de aanvraag is goedgekeurd. Begin 2018 zal de aanschaf plaatsvinden.

Duurzaamheid

Het RLW is gehuisvest in een Rijksmonument. Het monument bestaat uit een gebouwdeel uit 1939 en een deel uit 1952. Volgens de huidige normen zijn deze gebouwdelen in energieverbruik niet duurzaam. Daar waar technisch mogelijk zijn al energiebesparende maatregelen toegepast. Vanwege de

duurzaamheid behoeven de monumentale gebouwdelen op termijn structurele aanpassingen. De school heeft uitvoerig onderzoek laten uitvoeren naar maatregelen voor de verlenging levensduur van het gebouw, duurzaamheid en klimatologische en energetische aanpassingen. Dit onderzoek is in 2017 afgerond. Op verzoek van de gemeente heeft de school aanvullend een scenario laten onderzoeken naar de transformatie tot een energie-neutraal gebouw. De school is met de gemeente in gesprek over de mogelijkheden voor de financiering daarvan.

Financiën

De school rondt het boekjaar 2017 af met een positief resultaat van € 178.549. Dit is 2,6% van de baten. De school voldoet daarmee aan de richtlijn van de Stichting (2%). Het verwachte eigen vermogen bedraagt na toevoeging van het resultaat op 31 december 2017 € 1.308.992. Dit is 19,4% van de baten. De stichtingsrichtlijn voor het eigen vermogen is 20% van de jaarlijkse baten. Door de

groei van het aantal leerlingen wordt voor 2018 met een hoger positief resultaat rekening gehouden. De leerlingenaantallen, de kosten voor huisvesting, met name onderhoud en energie, en de personeelsformatie zijn als belangrijkste variabelen daarvoor bepalend.

Vrijwillige ouderbijdrage en TTO-bijdrage

De hoogte van de ouderbijdrage en de TTO-bijdrage bleven in 2017 ongewijzigd. De inkomsten uit de ouderbijdrage worden besteed aan extra leermiddelen, schoolactiviteiten voor leerlingen, extra ICT-voorzieningen voor leerlingen, reproductie en communicatie.

Prestatiebox

De prestatiebox is een toegevoegde bekostiging binnen de lumpsum gericht op de uitvoering van de ambities van het sectorakkoord. Dit beoogt het versterken van een ambitieuze leercultuur, uitdagend onderwijs voor elke leerling (meer aandacht en uitdaging voor toptalenten, brede

vorming voor alle leerlingen en aandacht voor verschillen), opbrengstgericht werken en bevordering van de deskundigheid en professionaliteit van leraren en schoolleiders.

De gelden uit de prestatiebox zijn ingezet voor scholing personeel en innovatie- en kwaliteitsprojecten. Daaronder vallen activiteiten voortvloeiende uit de werkgroepen ICT en de projectgroep studievoordigheden en didactiek, verbreding van het curriculum (implementatie van het vak Chinese Taal en Cultuur, het vakonderdeel Wetenschapsoriëntatie en versterking van de bètavakken in de onderbouw). De middelen worden breed ingezet in kwaliteitszorg, volgadvies-systeemtoetsen (TOA), internationaliseringsprojecten en verrijkingprojecten, waaronder samenwerkingsprojecten met universiteiten en hogescholen.

Medezeggenschap

De Medezeggenschapsraad (MR) van RLW heeft in 2017 zes maal met de rector vergaderd.

Mw. S. Kettler-Pinkster is de heer P. Van Putten, die met veel waardering afscheid heeft genomen, als voorzitter MR opgevolgd. Er is een breed scala aan onderwerpen besproken, waaronder: de onderwijsresultaten, kwartaaloverzichten financiën en jaarverslag, maatregelen regelluwe school, onderwijstijd en vakanties, formatieplan en functiemix, de schoolgids, bevorderingsreglement, lesrooster, de RI&E, programma-aanbod. Ten aanzien van de voorgenomen besluiten van de schoolleiding heeft de MR positief geadviseerd en/of ingestemd.

Dhr J. van Bilsen
directeur Interfaculteit
School voor Jong Talent

Interfaculteit School voor Jong Talent

De Hogeschool der Kunsten (Den Haag) is er al vele jaren van overtuigd dat het uiterst noodzakelijk is om te investeren in jonge mensen die zeer getalenteerd zijn op het gebied van de dans, muziek of beeldende kunsten. De Interfaculteit School voor Jong Talent (SvJT) is daarvan het meest verregaande voorbeeld. Op de SvJT, die sinds 1956 bestaat, combineren kinderen in de leeftijd van 10 tot 18 jaar hun reguliere school voor basisonderwijs, havo en vwo, met een intensief voortraject op het gebied van de dans, muziek en/of beeldende kunsten. Na dit traject stromen zij meestal door naar het hoger kunstonderwijs en velen gaan daarna een internationale carrière op het gebied van de kunsten tegemoet. De Hogeschool der Kunsten is de enige hogeschool in Nederland die deze faciliteit biedt. Zelfs in Europees verband zijn slechts enkele vergelijkbare scholen te vinden. Vanaf 2006 worden de leerlingen voortgezet onderwijs ingeschreven via het Rijnlands Lyceum Wassenaar (RLW). Dit heeft een tweeledig doel: enerzijds vallen de leerlingen in deze

constructie onder de juiste formeel juridische structuur (WVO), anderzijds kunnen de SvJT en RLW een verregaande inhoudelijke samenwerking vormgeven.

Op dit moment staan er ongeveer 143 leerlingen voortgezet onderwijs ingeschreven via RLW. In het schooljaar 2016-2017 vierde de SvJT haar 60-jarig jubileum met tal van activiteiten.

Enkele hoogtepunten:

- In januari ontving de SvJT het predicaat "Excellente School";
- In februari werd in een uitverkocht Zuiderstrandtheater de voorstelling "For You" gegeven;
- In maart werd het YMTE (Young Music Talents in Europe) opgericht in aanwezigheid van HKH Prinses Beatrix. (Een samenwerkingsverband van 9 Europese scholen verwant aan de SvJT.);
- In juli maakte de SvJT samen met Herman van Veen een nieuwe voorstelling ("Alfred Jodocus Kwak en het Sneeuwvlokje") en ontving meer

dan 1000 basisschoolkinderen als publiek gedurende drie voorstellingen.

De SvJT beschikt over een DAMU-licentie. Deze regeling is bedoeld voor scholen die toptalenten op het gebied van muziek en dans opleiden en biedt de school meer mogelijkheden om maatwerk te leveren (bijvoorbeeld door het geven van vrijstellingen of het aanbieden van een gespreid examen). De directeur van de SvJT maakt deel uit van het bestuur van de Stichting DAMU. Belangrijk succes voor de stichting DAMU is de subsidie van de overheid om ouders van getalenteerde leerlingen financieel te ondersteunen in de reiskosten voor hun kind die in 2016 beschikbaar werd gesteld. In 2017 is deze subsidie voor de tweede maal verstrekt en voert de stichting gesprekken met OCW om een regelluwe status te verwerven.

In 2017 zijn alle leerlingen havo leerlingen geslaagd voor hun eindexamen. In het vwo heeft slechts één leerling het diploma niet gehaald (is overigens wel doorgestroomd naar het Koninklijk Conservatorium). Het percentage eindexamenleerlingen dat ná diplomering doorstroomt naar het nationale en internationale Hoger Kunst Onderwijs bedroeg 86% (van deze 86% stroomt 11% intern door van het "HAS traject" naar de havo of van de havo naar het vwo).

Het Koninklijk Conservatorium (inclusief de SvJT), het Residentie Orkest en het Nederlandse Danstheater zullen naar verwachting in 2020 in een nieuw gebouw worden gehuisvest aan het Spui in Den Haag. Het project is inmiddels aanbesteed en de voorbereidingen zijn in volle gang. De School voor Jong Talent participeert in de verschillende werkgroepen die deze bouwplannen begeleiden.

drs. J.D.H. Swieringa
rector Rijnlands Lyceum Oegstgeest

Rijnlands Lyceum Oegstgeest

Strategie

Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest begon in 2017 aan de 62e cursus. Voor de internationale afdeling startte in 2017 de 34e cursus. De combinatie van nationale en internationale programma's blijft in hoge mate bepalend voor het regionale succes van de school. Sinds 2017 is het Rijnlands Lyceum Oegstgeest de enige school in Nederland die nationale en internationale programma's onder één dak aanbiedt, waar het onderwijs wordt verzorgd door één geïntegreerd docentencorps en de leerlingen van alle programma's gebruik maken van dezelfde onderwijsruimtes. Bij de voorlichtingsactiviteiten van 2017 was opnieuw duidelijk hoezeer het internationale profiel van de school aanleiding voor ouders is om te school te bezoeken en er uiteindelijk ook voor te kiezen. Ouders, nationaal en internationaal, hebben hoge positieve verwachtingen van de bijzondere leeromgeving die de school biedt en waarderen de deskundigheid die in de achterliggende jaren zorgvuldig is uitgebouwd als het gaat om Engelstalige en twee-

talige programma's. Nieuwe initiatieven op het terrein van tweetalig onderwijs bij concurrenten in de regio leidden in 2017 dan ook niet tot een vermindering van de belangstelling onze programma's. Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest blijft zich succesvol profileren vanuit een positie van eigen kracht en ervaring. De school noteerde in 2017 voor het zoveelste jaar op rij stabiele belangstelling voor de programma's voor havo, vwo en tweetalig onderwijs. Voor de internationale programma's van het Internationaal Baccalaureaat (IBMYP en IBDP) ging de belangstelling in 2017 de opnamecapaciteit voor het eerst sinds een groot aantal jaren te boven. De strategische onderwijskundige keuzes van de school blijven onverminderd gericht op het verstevigen van het geïntegreerde aanbod van onderwijsprogramma's. Bij de verkenning van uitbreidingsmogelijkheden voor de school is dat ook steeds het leidend principe geweest; de school staat nu aan de vooravond van een uitbreidingsprogramma dat voor alle afdelingen binnen de school verbetering van kwaliteit zal betekenen.

Onderwijsvisie

De kern van de onderwijsvisie van de school is verankerd in onze schoolgids. Wij zien leerlingen als intrinsiek gemotiveerd om zich te ontwikkelen en zien het als onze belangrijkste opdracht hen in die ontwikkeling te steunen en te faciliteren, op de allereerste plaats door een veilig schoolklimaat te creëren waarbinnen de individuele en de sociale ontwikkeling van leerlingen plaats kan vinden met respect voor ieders eigenheid en met een open houding naar elkaar. Leerlingen leren vooral van en met elkaar: samenwerkend leren vormt dan ook de belangrijkste kern van het schoolleven. RLO gaat er bij de inrichting van het onderwijs vanuit dat leren een continue proces is dat niet ophoudt wanneer de les stopt. We stimuleren deelname aan een van de vele buitenschoolse activiteiten waarbij leerlingen hun aandeel nemen in het vormgeven aan het schoolklimaat, als lid van de leerlingvereniging, de medezeggenschap, of, zoals in 2017 het geval was, door initiatief te nemen tot de oprichting van een Gay-Straight-Alliance werkgroep

en een werkgroep Duurzame Ontwikkeling. Daarbij verliezen we het belang van goede schoolprestaties uiteraard niet uit het oog. In 2017 waren de onderwijsresultaten op havo, vwo en internationale baccalaureaat goed op niveau. Goede leerlingbegeleiding en goede vakondersteuning waren daarbij van doorslaggevend belang. RLO

organiseerde in 2017 voor het eerst een eigen "lenteschool", waarbij zwakkere leerlingen in de derde en vierde roosterperiode een structureel ondersteuningsprogramma werd geboden om doubleren te voorkomen. Van de 68 leerlingen die aan dit programma deelnamen werden er uiteindelijk 66 bevorderd.

Kwaliteit

Met de onderwijsresultaten van het schooljaar 2016-2017 zet het Rijnlands Lyceum Oegstgeest de positieve trend van de afgelopen drie schooljaren nadrukkelijk door. De inspectie beoordeelde de afdelingen havo en vwo beide met voldoende. Zowel het bovenbouwsucces en de examencijfers voor havo en vwo lagen boven de norm. Op beide afdelingen noteerde de onderwijsinspectie een gering verschil SE-CE. Voor het examen havo van mei 2017 slaagde 91,4% van de kandidaten met een gemiddeld eindcijfer van 6,5. Voor het examen vwo slaagde 88,9% van de kandidaten met een

gemiddeld eindcijfer van 6,7. Het internationaal baccalaureaat was voor het vierde jaar op rij de best presterende afdeling met een slaagpercentage van 100%. Voor het driejaarsgemiddelde doorstroming onderbouw noteerde RLO in 2017 95,9% (op de inspectienorm). In het meerjarenopbrengstenoverzicht 2017 van de Inspectie van het Onderwijs presteerde het Rijnlands Lyceum Oegstgeest op alle indicatoren boven de norm. De ontwikkeling van de gemiddelde eindexamencijfers op de afdelingen havo en vwo laten sinds 2015 een gunstig beeld zien (zie tabel).

Kwaliteitszorg

Met de benoeming van een vierde directielid voor de portefeuille Onderwijs heeft RLO in 2017 een nieuwe impuls kunnen geven aan de systematische analyse van alle periodieke onderwijsopbrengsten in de verschillende jaarlagen en de examenopbrengsten. De correctoren (Nederlands en internationaal) bespreken de opbrengsten met de afdelingsleiders die op hun beurt in gesprek zijn met de vaksecties. In de verschillende vakwerkplannen vervatten de vaksecties hun verbeterplannen voor de komende periode. Ouder- en leerling tevredenheid werden ook in het verslagjaar via Kwaliteitscholen gemeten en in Vensters gepubliceerd. De scores liggen grotendeels in lijn met de enquête van 2016. Leerlingen gaven de school een gemiddeld cijfer van 6,4 (293 respondenten). Ouders waardeerden de school met een gemiddeld cijfer van 8,1 (960 respondenten). "De school biedt onderwijs dat aansluit op het niveau van mijn kind" werd door de ouders als hoogste gewaardeerd met een 8,9.

	2014-2015			2015-2016			2016-2017		
	School-examen	Centraal-examen	Eindcijfer	School-examen	Centraal-examen	Eindcijfer	School-examen	Centraal-examen	Eindcijfer
havo	6,2	6,3	6,3	6,3	6,5	6,4	6,3	6,6	6,5
vwo	6,8	6,7	6,8	6,8	6,6	6,8	6,8	6,5	6,7

In het verslagjaar werd in alle afdelingen van de school voldaan aan de wettelijk verplichte onderwijstijd. In de havo-afdeling werd feitelijk 4781 uur onderwijs verzorgd (81 uur boven de norm van 4700 uur). In de vwo-afdeling werd feitelijk 5704 uur onderwijs verzorgd (4 uur boven de norm van 5700 uur). In MYP en DP werd geheel voldaan aan de urennorm van het internationaal baccalaureaat.

Het schooljaar telde 55 vakantiedagen. 4 nationale feestdagen vielen buiten de vastgestelde vakanties. Voor de leerlingen waren er 12 roostervrije dagen.

Ontwikkelagenda

In 2017 waren excellentie bevordering en talentontwikkeling op de havo afdeling en verdere profilering van het bèta-onderwijs belangrijke ontwikkelpunten. In navolging van het excellentieprogramma Pre University dat door goede vwo-leerlingen gevolgd wordt bij de Universiteit Leiden werd in 2017 voor het eerst een soortgelijk programma ontwikkeld voor havoleerlingen in

samenwerking met de Hogeschool Leiden. Daarnaast bood de school de leerlingen van alle afdelingen de gebruikelijke keuze aan verdiepingsactiviteiten in de vorm van extra curriculaire activiteiten (Model of United Nations, Lemun, ROSmun, junior speaking contest, writing competitions, poëziewedstrijden, muziekwedstrijden e.d.). De school is lid geworden van het DELF netwerk (Frans). Met de schooleigen programma's Art Studio, Bèta Studio en Sport Studio biedt de school alle leerlingen uitgebreide mogelijkheden om hun talenten te ontdekken en te ontplooiën op de terreinen van kunst, wetenschap en sport. Gedurende de periode van de onderbouw volgen alle leerlingen een aanvullend ondersteuningsprogramma voor rekenen en taal. Bij de sectie Nederlands werd "Schrijfonderwijs op weg naar 2032" van de kerngroep "Schrijven32" geïntroduceerd, een ICT gestuurde schrijfvaardigheidsmethode die in het schooljaar 2018-2019 in het brugjaar ingevoerd zal worden.

Bij nagenoeg alle vakken werd in 2017 gebruik gemaakt van digitale leermiddelen. RLO investeerde fors in het aantal laptops voor klassikaal gebruik en nodigt leerlingen meer en meer uit hun eigen "device" mee te nemen naar school.

Onderzoekend en samenwerkend leren kreeg daarmee een stevige impuls.

De vakken Levensbeschouwing, maatschappijleer, European Studies en Global Studies vormen de kern van het onderwijsaanbod over maatschappelijke en sociale competenties. Leerlingen namen deel aan projecten over Islam en Boeddhisme, organiseerden contacten met ouderen in school en buiten school en voerden in de maand december klussen uit voor Stichting Edukans waardoor ruim € 26.000,- kon worden overgemaakt ten behoeve van onderwijsprojecten in Malawi.

Het in 2016 nieuw geïntroduceerde uitwisselingsprogramma in het derde en vierde leerjaar TTO werd in 2017 voortgezet met nieuwe contacten in India, Duitsland, Frankrijk, Polen en Spanje. De samenwerking met Turkije werd in het licht van

de politieke ontwikkelingen stopgezet. Leerlingen van RLO en leerlingen van de Turkse uitwisselingschool ontmoetten elkaar wel, zij het op neutraal terrein in Tsjechië. Tijdens de uitwisseling werkten de leerlingen aan onderwijskundige projecten. Alle vooreindexamenleerlingen namen deel aan buitenlandse reizen die georganiseerd werden rond vakinhoudelijke programma's (geschiedenis, aardrijkskunde, klassieke talen, bewegingsonderwijs, muziek en tekenen, Spaans en Frans). De leerlingen van de internationale voor-eindexamenklas reisden naar Spanje waar ze een deel van hun Action and Service verplichting absolueerden.

Relatie met primair onderwijs en vervolgonderwijs

De relaties met de toeleverende basisscholen in de regio (48 in 2017) waren onverminderd goed. Voor alle toegelaten leerlingen tot het brugjaar vond een warme overdracht plaats op basis waarvan uiteindelijk alle aangemelde leerlingen konden worden toegelaten. Voor aanmelding tot de twee-

talige brugklas vond uitgebreid inhoudelijk overleg plaats met het basisonderwijs nu de hoogte van de CITO score geen formeel toelatingscriterium meer is.

Ook in 2017 is de uitstekende relatie met de Universiteit Leiden, het ICLON en het WTTP verder uitgebouwd. Voor het derde jaar op rij namen docenten deel aan de professionele leer gemeenschappen (PLG) voor startende docenten en CLIL (content language integrated learning). In Vensters voor Verantwoording is de vervolg carrière van de eindexamenkandidaten 2016 uitgesplitst voor havo en vwo. Van de havo eindexamenleerlingen vervolgde 19,4% de leerweg in 5 vwo. Dit is ver boven het landelijke gemiddelde. 3% stroomde door naar het MBO, 55,2% naar het HBO, en 22,4% naar "overig" (tussenjaar of arbeidsmarkt). Van de vwo kandidaten stroomde 79,8% door naar het WO (boven het landelijk gemiddelde), 5,9% naar het HBO (onder het

landelijk gemiddelde en 14,3% naar "overig" (tussenjaar of arbeidsmarkt).

Schoolklimaat

In het verslagjaar is door een groot aantal verantwoordelijken gewerkt aan de bewaking en borging van het veilige schoolklimaat dat onze school kenmerkt. In de leerlingbegeleiding werd veel aandacht besteed aan mediawijsheid, pesten en groepsdruk. Het aantal voorvallen waarbij de interventie van de vertrouwenspersonen (voor leerlingen en voor personeel) nodig was, was in 2017 nagenoeg nihil. Het incidentele ziekteverzuim van het personeel lag beneden het landelijk gemiddelde. In het medewerkertevredenheidsonderzoek gaf 90% van het personeel aan zich veilig en prettig te voelen op school. Leerlingen waardeerden het schoolklimaat met het cijfer 7,0 en de veiligheid met het cijfer 9,3 (Vensters voor Verantwoording).

Passend Onderwijs

De “trajectklas” (een time-out mogelijkheid voor leerlingen die kortstondig extra zorgondersteuning behoeven) die in 2016 werd opgezet met de aanvullende projectgelden van het Samenwerkingsverband Leiden werd in het verslagjaar succesvol voortgezet. De trajectklas biedt gestructureerde opvang op school en voorkomt het aantal langdurig uitvallende leerlingen. Ook in 2017 konden uit de projectgelden twee orthopedagogen worden betaald die de zorgcoördinator ondersteunen op de dossiers van passend onderwijs.

Ouderparticipatie

De ouderraad van de Nederlandse afdeling havo-vwo vergaderde in 2017 vijf keer met de directie van de school. Daarnaast waren oudervertegenwoordigers van alle jaarlagen in gesprek met de afdelingsleiders. In de internationale afdeling vergaderde de *parent council* zes keer met het hoofd van de internationale afdeling.

Ontwikkeling leerlingaantal

Op 1 oktober 2017 telde RLO 1372 leerlingen (inclusief 17 leerlingen VAVO). Tot het brugjaar (regulier en tweetalig) werden 175 leerlingen toegelaten. Voor de internationale programma's IBMYP en IBDP werden 307 leerlingen ingeschreven. De lichte daling in de Nederlandse afdeling werd in 2017 ruim gecompenseerd door de stijging in de internationale afdeling. Het totale leerlingaantal bleef daarmee in het verslagjaar op het stabiele niveau van de afgelopen schooljaren.

Personeel en bedrijfsvoering

In 2017 groeide de formatie met name door de benoeming van een vierde directielid met de portefeuille Onderwijs naar het niveau van 124,1 fte. Daarnaast zorgden werkdruk verlagende maatregelen (lagere groepsdeler in de bovenbouw van havo, vwo en IB) voor een stijging van de formatie. In het kader van de functiemix waren in 2017 de effecten van het zogenaamde “entreerecht” uit

2015 nog steeds zichtbaar in de verdeling LB, LC en LD. RLO kreeg daarmee een grotere LD formatie dan oorspronkelijk beoogd. In de komende jaren is het beleid erop gericht de LD formatie iets te verkleinen en de LC formatie iets te vergroten. Zie het functiemixoverzicht in Tabel 13 in het hoofdstuk Eindresultaten.

Scholing

In 2017 werden de budgetten voor collectieve en individuele scholing geheel uitgeput. Volgens de bepalingen van de cao VO bepalen personeelsleden zelf waarvoor zij hun persoonlijke scholingsbudget (€ 600,-) willen inzetten. In het taakbeleid werden in 2017 aanvullend voor collectieve scholing 85 klokuren per fte op jaarbasis gereserveerd. De collectieve deskundigheidsbevordering stond in 2017 geheel in het teken van het herontwerpen van vakwerkplannen als afgeleide van het schoolplan. Vaksecties beschreven in hun vakwerkplan hun doelen met betrekking tot differentiatie, excellentie bevordering en digitalisering.

In de internationale afdeling werden alle internationale workshops planmatig bezocht. Daarvoor werd € 30.000,- in het scholingsbudget gereserveerd.

Werving en publiciteit

In 2017 werd voor werving en publiciteit € 62.000,- uitgegeven.

Huisvesting

In 2017 werd conform het meerjarenonderhoudsplan voor € 239.000,- aan groot onderhoud aan het gebouw gepleegd. Door langjarig planmatig onderhoud verkeert het gebouw in uitstekende staat. De druk op de beschikbare onderwijsruimten werd evenwel ook in 2017 nadrukkelijk gevoeld. Aanpassingen aan de lesroosters (verlenging van de lesdag) vindt de school onwenselijk maar kon

incidenteel door ruimtegebrek niet voorkomen worden. Uitbreiding met 1000 m² (leslokalen en practicumruimte) is voorzien voor schooljaar 2019-2020. Tot die tijd zal de school noodvoorzieningen blijven gebruiken.

Financiën

RLO sloot het exploitatiejaar 2017 af met een batig saldo van € 320.550,-. De school was daarmee in het verslagjaar onverminderd financieel gezond. Met het resultaat voldeed RLO ruim aan de financiële verplichting. Desalniettemin lag het resultaat 2017 aanmerkelijk beneden het niveau van de afgelopen jaren. De daling is toe te schrijven aan de groei in de formatie als gevolg van werkdrukverlichtende maatregelen.

Vrijwillige ouderbijdrage

De vrijwillige ouderbijdrage werd in 2017 voor het 13e jaar op rij gehandhaafd op € 216,-. De verplichte lesgeldbijdrage voor tweetalig onderwijs bedroeg € 645,-.

Verantwoording

RLO ontving in 2017 via de prestatiebox ruim € 380.000,- aan aanvullende bekostiging om invulling te geven aan de ambities van het sectorakkoord. Uit de prestatieboxgelden werden aanvullende maatregelen bekostigd ter verhoging van de onderwijsopbrengsten. De verhoging van de lessentabel van de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde en de lessen taalvaardigheid en rekenvaardigheid worden geheel betaald uit de prestatiebox. De intensivering van de leerlingbegeleiding in de bovenbouw vergde een aanvullende formatie-inzet van 1,5 fte. De in 2016 ingevoerde ondersteuningsuren voor de bètavakken werden in 2017 uitgebreid naar alle vakken waarmee de school een eigen ondersteuningsprogramma voor zwakke leerlingen organiseerde als alternatief voor de landelijke zomerschool. RLO ontving in 2017 geen andere gelden voor projecten.

Medezeggenschap

De Medezeggenschap vergaderde in 2017 zes keer met de schooldirectie. Naast de jaarlijks terugkerende onderwerpen schoolgids, jaarplanning, formatieplan, onderwijstijd, begroting en jaarverslag werd in 2017 nader gesproken over te nemen maatregelen ter verlaging van de werkdruk. MR en PMR gaven op alle gevraagde onderwerpen een positief advies of verleenden hun instemming.

Mw mr. A. Verkade
rector Rijnlands Lyceum
Sassenheim

Rijnlands Lyceum Sassenheim

Strategie en onderwijs

Het Rijnlands Lyceum Sassenheim (RLS) werkt vanuit een heldere beleidsvisie waarbij als uitgangspunt geldt dat de basis op orde moet zijn. De school verstaat daaronder: een professionele cultuur, opbrengstgericht werken en een financieel gezonde bedrijfsvoering. Een en ander is vastgelegd in het Schoolplan voor de periode 2014/15-2018/19. Speerpunten van beleid zijn de versterking van het bètaprofiel, differentiatie, versterking van de internationalisering en huisvesting. De ambitie van de school is in 2018 een situatie te hebben gecreëerd waarin talentontwikkeling tot bloei is gekomen: 'Iedere leerling uitdagen en onderwijs bieden op eigen niveau'. Ook medewerkers functioneren op het voor hen passende niveau en zowel leerlingen als medewerkers voelen zich veilig, erkend en gekend. Deze meerjarenstrategie, zoals verwoord is in het Schoolplan, is ook in het kalenderjaar 2017 leidend geweest.

Onderwijsvisie

Het Rijnlands Lyceum Sassenheim is een school die:

- zich toelegt op optimale talentontwikkeling van leerlingen en medewerkers;
- onderwijs biedt dat leerlingen uitdaagt tot het behalen van het voor hen maximale onderwijsniveau;
- méér biedt dan kwalitatief goed onderwijs;
- onderwijs verzorgt met een solide basis en differentieert zoveel als mogelijk en/of nodig is;
- onderwijsprogramma's ontwikkelt en uitvoert die aansluiten bij het basisonderwijs met een sterke oriëntatie op de doorstroom naar het vervolgonderwijs;
- verschillen tussen leerlingen en medewerkers waardeert en op de juiste wijze inzet;
- een veilig schoolklimaat creëert en in stand houdt, waarbinnen normen en waarden gelden en heldere afspraken bestaan die consequent worden nageleefd.

Het ontwikkelen en uitvoeren van onderwijs voor leerlingen tussen 12 en 18 jaar is een belangrijke maatschappelijke taak. Het vormt het fundament voor hun toekomst en voor dat van de samenleving. Deze maatschappelijke taak van RLS wordt gefinancierd met overheidsmiddelen waarmee verantwoord omgesprongen dient te worden. De opdracht aan onze school luidt: maximale inzet van beschikbare middelen met als doel onze leerlingen kansen bieden om optimaal hun talenten te ontwikkelen.

RLS is een 'algemeen bijzondere school'. Dat betekent onder meer dat de school wil bijdragen aan de vorming van leerlingen als volwaardig burger in een internationale samenleving. Het leerproces is gericht op het begeleiden van persoonlijke keuzes van de leerling. De school heeft de taak gedegen funderend onderwijs te verzorgen dat zich richt op de eisen van de huidige en toekomstige samenleving. Dit houdt in dat leerlingen zowel op het gebied van kennis als

op het vlak van vaardigheden erop kunnen vertrouwen dat ze aan het einde van hun leertraject op onze school meer dan voldoende zijn toegerust om een vervolgstudie met succes te doorlopen en aan de veeleisende en complexe maatschappij deel te nemen. Daarom zal de school de leerlingen leren op de meest doeltreffende wijze kennis te vergaren en daartegenover een kritische houding aan te nemen. Tevens wil de school haar leerlingen inspireren en ondersteunen bij het ontdekken en ontwikkelen van hun individuele talenten.

RLS wil binnen haar onderwijs gebruik maken van verschillende manieren waarop de school leerlingen leert leren, waarbij we ernaar streven het beste uit de individuele leerling te halen. Om die reden zal het onderwijs vakinhoudelijk en vakdidactisch steeds in ontwikkeling zijn. Een passende pedagogische omgeving is daarbij een voorwaarde. Dit betekent allereerst dat de school zorgt voor kwalitatief zeer goed onderwijs op alle niveaus. Het opleiden en ontwikkelen van leerlingen tot

zelfstandige en maatschappelijk goed geïnformeerde individuen vergt echter méér dan alleen het bieden van goed onderwijs en daarin onderscheidt RLS zich van andere scholen. RLS leidt de leerlingen op tot mondiale burgers, de inzet van internationaliseringsprogramma's draagt daartoe bij. Daarnaast biedt de school extra programma's en activiteiten op het gebied van sport, cultuur en ontspanning waarbij onze leerlingvereniging een belangrijke plaats inneemt.

RLS wil zowel leerlingen als medewerkers uitdagen om hun aanwezige talenten aan te boren en optimaal in te zetten. Alleen op deze wijze kun je het beste uit mensen halen. 'Het beste halen uit leerlingen en personeel' betekent dat goed wordt gekeken naar de drijfveren en talenten. 'Het beste' is ook breder dan de hoogste kwalificaties of beste carrières; het betekent dat je op school zodanig wordt begeleid, uitgedaagd en gefaciliteerd dat je je talenten kunt ontplooiën. De school wil onderwijs bieden dat zeer getalenteerde leerlingen

uitdaagt en rekening houdt met het verschil in leren. 'Omgaan met verschillen' in de breedste zin van het woord is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Voor leerlingen betekent het dat mentorbegeleiding en loopbaanoriëntatie stevig verankerd is in de schoolloopbaan. Voor medewerkers betekent het dat persoonlijke en profes-

sionele ontwikkeling in het werk een belangrijke plaats inneemt.

Ook in 2017 mocht RLS zich, na toekenning van het predicaat in 2016, *Excellente School* noemen. Deze waardering is een erkenning voor onze omgang met verschillen, op mavo, havo, vwo en tweetalig vwo.

Kwaliteit

Opbrengsten

RLS verwierf van de Inspectie een basis toezichtsarrangement voor alle opleidingen.

Met gepaste trots worden hierna de gemiddelde CE examenresultaten en slagingspercentages over 2017 gepresenteerd. De gemiddelde CE resultaten zijn op alle drie de afdelingen opnieuw boven het landelijk gemiddelde.

De gemiddelde CE cijfers voor mavo en vwo zijn vergelijkbaar met vorig jaar, (voor mavo is dat op het landelijk gemiddelde, voor vwo is dat ruim

boven het landelijk gemiddelde). De gemiddelde CE cijfers bij de havo zijn gelijk gebleven (ruim boven het landelijk CE gemiddelde). Het slagingspercentage voor vwo is iets gedaald maar nog altijd ruim boven het landelijk gemiddelde. Voor de mavo is het slagingspercentage met een stijging van 5% weer boven het landelijk gemiddelde. Het SE-CE verschil over drie jaar is voor alle afdelingen in orde. De resultaten van het schooljaar 2016-2017 leiden tot de constatering van Elsevier Weekblad dat ons vwo RLS 'superschool' was in de regio Zuid-Holland en behoort tot de beste vwo-opleidingen van Nederland.

Tabel 1: De gemiddelde CE cijfers en slagingspercentages Rijnlands Lyceum Sassenheim

	2015	2016	2017	2015	2016	2017
mavo	6,7	6,4	6,4	99%	92%	97%
havo	6,6	6,5	6,6	93%	92%	92%
vwo	6,6	6,7	6,7	97%	96%	94%

De onderwijsresultaten 2017 laten een rendement voor de onderbouw van meer dan 99% zien. Het rendement bovenbouw is iets gedaald t.o.v. vorig jaar maar nog altijd ruim boven de inspectienorm. Het overall rendement is boven de norm. De TTO-leerlingen scoorden gemiddeld 0,4 punt hoger dan de reguliere vwo leerlingen (6,9 tto, 6,5 regulier). Het verschil CE Engels tussen tto en regulier vwo was: 7,8 tto versus 6,8 regulier. Alle TTO leerlingen zijn wederom geslaagd voor het internationale IB English examen.

TTO-Certificaat

In maart 2017 werd de school opnieuw gecertificeerd voor tweetalig vwo-onderwijs door het Europees Platform-Nuffic. We continueerden ons tweetalig onderwijs op junior niveau (sinds 2007) en op senior niveau (sinds 2011). Het tto-onderwijs kent een stabiel hoge kwaliteit. Voor accreditatie wordt gekeken naar het niveau waarop de docenten en leerlingen Engels spreken, hoe de algemene prestaties van de leerlingen zijn (examenresultaten

moeten voor tto leerlingen hoger zijn dan niet tto-leerlingen) en of een docent niet alleen het vak doceert, maar ook bijdraagt aan taalverwerving. Voor de beoordeling zijn lessen gevolgd, resultaten bekeken en gesprekken gevoerd met leerlingen, ouders en docenten. Nadrukkelijk is gekeken naar elementen van Europese en internationale oriëntatie binnen het curriculum. Dit is ruim voldoende aanwezig (o.a. in klas 4 een inhoudelijk goede uitwisseling met vijf landen).

Geschiedenisleraar van het jaar

De eretitel 'geschiedenisleraar van het jaar' kende het Rijksmuseum, in samenwerking met de NTR en het Nationaal Archief, toe aan onze docent geschiedenis Tom de Kruif. Vijf leerlingen hadden hem voor deze nominatie opgegeven. Juryvoorzitter Martine Gosselink, hoofd Geschiedenis van het Rijksmuseum, verwoordde de keuze als volgt: "Tom de Kruif is innemend en toegankelijk. Hij beheerst het vak als geen ander. Historisch denken, historisch redeneren,

oorzaak en gevolg, alles krijgt een plek in zijn les. Leerlingen ervaren proefondervindelijk dat geschiedenis gaat over grijze gebieden en nuances. Zij krijgen ruim baan om zelf verbanden te leggen met het heden. De jury waardeert Toms lef en bevlogenheid en vertrouwt hem de titel van geschiedenisleraar 2017 van harte toe." De toekenning leidde tot uitnodigingen voor presentaties en afspraken bij organisaties en instellingen om over onderwijs te spreken waarbij De Kruif onze visie uitdraagt. De Kruif is een ambassadeur voor het RLS-onderwijs.

Kwaliteitszorgsysteem in relatie tot leerlingen/ouders

De school werkt op basis van het kwaliteitszorgmodel van Kwaliteitscholen. Er wordt jaarlijks een plan opgesteld op welke afdelingen en jaarlagen enquêtes van Kwaliteitscholen worden uitgezet. Standaard wordt de tevredenheid onder ouders en leerlingen van de derde klassen en eindexamenklassen gemeten. Dit jaar is wederom

de tevredenheid onder leerlingen en ouders van de eerste klassen gemeten. De resultaten hiervan liggen op gelijk, hoog, niveau (waardering 8,2) met onze scholen in het voedingsgebied van het RLS. Alle uitkomsten worden geanalyseerd en de betrokken conrectoren en jaarlaagcoördinatoren formuleren verbeterpunten die in het nieuwe schooljaar worden gerealiseerd. De uitkomsten van de tevredenheidsenquêtes onder leerlingen en ouders zijn besproken met de ouder- en leerlinggeleding van de MR en de Leerlingenraad.

Hoge waardering werd door ouders uitgesproken over de stimulerende leeromgeving waarbij het onderwijs aansluit op het niveau van de leerlingen, goede begeleiding door de mentor en goede communicatie met ouders. Er is ruimte voor verbetering in de brugklas. Veiligheid scoort hoog in de tevredenheidsscores net als onze omgang met pesten (waardering boven de 8). Dat laatste behoudt ook komende jaren onze bijzondere aandacht waarbij digitaal pesten een belangrijk punt is.

De *leerlingen* geven in enquêtes aan het meest te spreken te zijn over het pedagogisch klimaat van de school; hun waardering voor de school in het algemeen ligt hoger dan de landelijke benchmark. Met name de brugklasleerlingen geven aan het schoolklimaat en de veiligheid bijzonder hoog te waarderen (waardering boven 9); verder wordt er minder gepest dan op andere scholen en is onze schoolbegeleiding door mentor en vakleerkrachten beter. Eindexamenkandidaten waren veel tevredener over hun voorbereiding op het schoolexamen en het eindexamen dan op andere scholen. Het nieuwe mentoraatsysteem in bovenbouw vwo, waarbij de leerlingen één coach krijgen voor hun bovenbouwperiode, wordt positief ervaren.

In schooljaar 2016-2017 is in de derde klassen specifiek gevraagd naar ervaringen met de laptops. Zowel ouders als leerlingen waren overwegend positief, dit beeld bleef constant in het schooljaar 2017-2018. Voor het schooljaar 2018-2019 is besloten dat in vrijwel alle jaarlagen het onderwijs met behulp van een laptop worden gegeven.

Naar aanleiding van ontevredenheid van leerlingen met de rommel in school na de pauzes en in het kader van burgerschap startte de school met het project 'Stewards op school'. De overheid heeft dit erkend als methodiek die valt binnen de burgerschapscompetenties. Alle leerlingen van de vierde klas worden opgeleid tot 'steward op school'. Zij helpen in pauzes de school schoon te houden door te surveilleren en daarbij leerlingen op gedrag aan

te spreken. Het bureau 'Op IJgen Weize' leert hen hoe om te gaan met oudere en jongere leerlingen. Alle leerlingen van de school worden aan het begin van het schooljaar over de inzet van stewards geïnformeerd. Iedereen op school is op deze manier bekend met de waarden en normen.

Planning & control

Ook dit jaar is gewerkt aan de hand van de planning- en controlcyclus. Het jaarlijkse activiteitenplan wordt door de conrector bedrijfsvoering gemonitord en de verantwoordelijken voor de activiteiten stellen indien nodig plannen bij. In mei vindt de eindevaluatie plaats en op basis van deze evaluatie wordt het activiteitenplan voor het nieuwe schooljaar opgesteld en de daarvoor noodzakelijke financiële en formatieve consequenties inzichtelijk gemaakt.

Opbrengstgericht werken

De school werkt vanuit de principes van "opbrengstgericht werken". Opbrengsten worden geanalyseerd

en leiden zo nodig tot gerichte interventies in het curriculum, didactische aanpak of mentor-gesprekken.

Onderwijstijd

De geplande onderwijstijd voor onder- en bovenbouw was ruim boven de wettelijke voorschriften. Het verschil tussen de geplande en de uiteindelijke gerealiseerde onderwijstijd was minder dan 5%, daarmee binnen de wettelijke voorschriften. Er is gestuurd op het terugdringen van te voorzien lesuitval.

Ontwikkelagenda

In 2017 was de beleidskeuze van de school om zich te richten op de optimale ontwikkeling van talenten van leerlingen en medewerkers nog onverkort van kracht. Een en ander is zichtbaar in de beleidsontwikkeling en implementatie van de volgende punten.

Omgaan met verschillen

Het speerpunt "omgaan met verschillen"/differentiëren is een volgende ontwikkelingsfase ingegaan waarbij veel is ingezet op 'differentiëren', waarbij het beste uit leerlingen maar ook uit docenten wordt gehaald, met aandacht voor onderlinge verschillen. De nadruk ligt in deze fase naast deskundigheidsbevordering van docenten vooral op het door secties ontwikkelen van gedifferentieerd onderwijs, en in het verlengde daarvan van digitale lesprogramma's, en op didactische vaardigheden bij het gebruik van digitaal lesmateriaal. Ook op onderwijsdagen dit jaar werd daar aandacht aan besteed. Tijdens deze dagen hebben secties daarvoor ruimte (informeel leren). Het belang hiervan is groot nu in 2017 het 'Choose your own device' project van klas 3 is uitgebreid naar de klassen 2m, de klassen 2, 3 en 4 van havo, vwo en tto.

Naast dit algemene speerpunt is door secties gewerkt aan vakspecifieke (vakoverstijgende) projecten.

Digitale geletterdheid

In 2017 werd docenten en leerlingen gevraagd naar hun ervaringen met differentiëren en het gebruik van de laptop in de klas als leermiddel. Daaruit bleek dat digitale geletterdheid bij beide groepen nog niet van voldoende niveau is. Voor verbetering hiervan is een plan gemaakt waarbij we ernaar streven leerlingen een digitale basis mee te geven, kritisch te leren nadenken over social media, aan te leren hoe bronnen gebruikt moeten worden en hoe technologie in te zetten voor het oplossen van vraagstukken. Ook docenten zullen in staat gesteld worden hun didactisch repertoire uit te breiden met behulp van ICT. Dit zal leiden tot bewerkstelling van een basisniveau van een ieder. Parallel hieraan ligt de opdracht om op pedagogisch gebied beleid te maken en leerlingen en onderwijs mediawijs te maken.

Leermiddelen

De secties keken kritisch naar hun leermiddelen, dat gebeurde aan de hand van het criterium om ermee te kunnen differentiëren. Naast boekmateriaal werd daarbij digitaal materiaal betrokken. Bestaande mogelijkheden werden geïnventariseerd, tevens werd eigen lesmateriaal ontwikkeld (blended learning). Met bestaand en eigen ontwikkeld lesmateriaal werd in het schooljaar 2017-2018 verdere ervaring opgedaan in klas 2m en in de klassen 2, 3 en 4 van havo, vwo en twvo.

Zorg en schoolklimaat

De zorg wordt uitgevoerd op basis van het schoolondersteuningsplan (SOP), waarbij het Ondersteuningsplan van het Samenwerkingsverband Duin en Bollen wordt gevolgd. De behoefte aan begeleiding van leerlingen met een ondersteuningsvraag is kwalitatief en kwantitatief toegenomen.

Door toekenning van gelden uit SWV-passend onderwijs is meer externe ondersteuning ingezet

op ondersteuningsvragen en is een orthopedagoog aangesteld.

Het zorgteam, bestaande uit de interne zorgcoördinator, dyslexiecoaches, een faalangsttrainer, een orthopedagoog en interne gedragspecialist, is er voor leer- en gedragsproblemen van leerlingen. Indien nodig wordt het team ondersteund door externe instanties als Rijksbureau Leerplicht, het GGD en Centrum Jeugd en Gezin. Dit team zorgt ervoor dat leerlingen de juiste begeleiding krijgen wanneer dit nodig is en wil voorkomen dat leerlingen uitvallen en worden geregistreerd als voortijdig schoolverlater. Uit leerling- en oudertevredenheidsenquêtes blijkt ieder jaar weer dat de begeleiding positief gewaardeerd wordt en dat er in hoge mate een veilige sfeer wordt ervaren. Het vernieuwde faalangstprogramma is geïmplementeerd.

De schoolleiding ontving in het verslagjaar geen signalen van de vertrouwenspersonen over nega-

tieve trends en ontwikkelingen binnen de school. De school hanteert een actief antipestbeleid.

Met ingang van schooljaar 2017-2018 heeft de school een anti-pestcoördinator. Hij is, naast de mentor, aanspreekpunt voor ouders inzake (digitaal) pestgedrag op school en coördineert de systematische aanpak van pestgedrag. Hij houdt de vinger aan de pols bij ouders en leerlingen, is vraagbaak en gesprekspartner op het gebied van sociale veiligheid.

Brugklassers woonden de theatervoorstelling Grenzeloos door theatergroep STORM bij. Centraal stond pesten op school waarbij met name het stellen van grenzen aan de orde kwam. Het pesten op social media kreeg in de tweede klassen aandacht. Zij kregen de toneelvoorstelling 'Like' van het gezelschap Play Back aangeboden, na afloop volgde een klassenbespreking. Opnieuw is aandacht besteed aan Paarse Vrijdag, een initiatief van COC Gay Straight Alliance.

Aandacht is gegeven aan verzuim en daarmee samenhangend (angst) stoornissen. Docenten kregen deskundigheidsbevordering aangeboden op het gebied van gedrag-leerstoornissen.

Hoogbegaafdheid

De begeleiding van hoogbegaafde en getalenteerde leerlingen is onderdeel van de begeleidingsstructuur. Groepsgewijs en individueel worden leerlingen begeleid door daartoe opgeleide docenten. In de onderbouw hebben leerlingen individueel, maar ook in groepen gewerkt aan projecten van Bureau Talent. Deze projecten hebben zij op eigen wijze afgerond. Leerlingen maakten onder andere presentaties over optische illusies, ontwierpen een plan voor een woonwijk, tekenden de Griekse onderwereld en maakten een informatieve film over sterrenkunde in Space Expo Noordwijk. In 2017 kregen de masterclasses een vervolg waarbij aandacht werd besteed aan Middeleeuwse strijdtechnieken (γ – HV 4, 5, 6), Spinoza (α – V 5, 6), Art & Science ($\alpha+\beta$ – MHV 1, 2, 3), Superhelden

en stripboeken (α – MHV 1-4), Franse filosofie (α – HV 4, 5, 6) en Fictie schrijven (α – V 5, 6). Wederom hebben leerlingen meegedaan aan Pre-University/Lap-topprogramma's van de Universiteit Leiden. Drie havoleerlingen deden in 2017 aan het Pre-HBO van de Hogeschool Leiden mee.

De debatclub bloeit: in 2017 is deelgenomen aan het Lagerhuis (waar RLS in de halve finale stond) en aan het debat in Bergschenhoek, waar de school van 15 andere Zuid-Hollandse scholen won. Leerlingen hebben ook deelgenomen aan nationale en internationale Model United Nations conferenties, zoals de HagaMUN in Den Haag, BonaMUN en LEMUN in Leiden en de SAIMUN in Dublin.

Rekenen

De rekencoördinator voert het beleid rond rekenen uit.

De rekentoetsexamens 2017 zijn voor het RLS goed verlopen, de resultaten waren voor de mavo iets beter dan vorig jaar en lagen voor alle afdelingen

boven het landelijk gemiddelde. Voor de mavo was het gemiddelde resultaat 7,6 (+0,5 boven het landelijk gemiddelde); voor de havo 6,0 (+0,1) en voor 7,7 (+0,2).

De rekenuitslagen telden niet mee voor het slagen, wel werden zij op de cijferlijst gepubliceerd. Het percentage voldoende was 100%.

Bèta en science

Het stimuleren van de keuze voor het bètaprofiel werpt zijn vruchten af. De keuze voor de NG/NT-profielen is de laatste jaren onveranderd hoog. Dit heeft alles te maken met de goede samenwerking van de bètavakken, het bèta-lab en de invoering van het vak science een aantal jaren geleden. Ook de ontwikkeling van digitale bètaopdrachten krijgt steeds meer vorm. Er zijn nu zelf-ontwikkelde digitale leermethoden voor biologie en scheikunde voor leerjaar drie. Bij natuurkunde worden digitale toetsen ontwikkeld en er wordt voor science gewerkt aan digitale opdrachten.

De school is lid van het Regionaal Steunpunt Leiden. De docenten maken dankbaar gebruik van de nascholing die door het steunpunt wordt georganiseerd.

Aandacht voor maatschappelijke en sociale competenties

In het kader van burgerschap en maatschappelijke 'dienstverlening' (stage) vinden in de onderbouw per jaarlaag brede activiteiten plaats, zoals acties voor het goede doel Stichting Lopen tegen Kanker (met een opbrengst van € 8.718,88). Vanuit de schoolleiding wordt deelgenomen aan overleg met de gemeente over de verkeersveiligheid rond school.

Arno van Kempen, wethouder van onder andere Armoedebeleid en Sociale Zaken van de gemeente Teylingen was begin september te gast bij mavo 3 en een tto3-klas om te vertellen hoe onze gemeente werkt en hoe de gemeente omgaat met armoedebeleid.

In de bovenbouw vinden individuele activiteiten plaats die de band met maatschappelijke organisaties in de regio versterken. Er vonden activiteiten plaats op het gebied van burgerschap. Zo bezocht havo 4 de Imam Malik moskee in Leiden, werd aandacht besteed aan Paarse Vrijdag waarbij de school-GSA (Gay Straight Alliance) nauw betrokken was. Verder werd de rechtbank in Den Haag door 4 havo bezocht. Wederom bezochten leerlingen van 3 mavo, 4 en 5 havo en vwo ProDemos, het Huis voor Democratie en Rechtsstaat in Den Haag. Een panel van politieke partijen was op school om met leerlingen te discussiëren over de Tweede Kamerverkiezingen.

Oud-politicus, voormalig voorzitter van de Tweede Kamer en thans voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting, de heer drs. F. W. Weisglas was te gast bij een les History voor tto1 en bij de v6-leerlingen maatschappijwetenschappen. Bij deze laatste les kwam de actuele politiek op tafel en leerlingen mochten aan de heer Weisglas vragen stellen.

In het kader van goed burgerschap is gestart met het project 'Stewards op school'. De overheid heeft dit erkend als methodiek die valt binnen burgerschapscompetenties.

Schoolbreed was er aandacht voor de inzamelingsactie van geld en knuffels voor een kinderspice in Wit-Rusland waar terminaal zieke kinderen medisch en psychisch begeleid worden. Vijf docenten bezochten dit tijdens hun bezoek aan Wit-Rusland in de voorjaarsvakantie.

Internationalisering

Internationaliseringsbeleid op RLS heeft als doel om het internationaal burgerschap onder leerlingen te bevorderen. Het kunnen spreken in een andere taal, het contact maken met mensen uit andere landen en het kennis verwerven over andere landen en internationale instituties staat hierin centraal. Met deze uitgangspunten in het achterhoofd hebben afgelopen schooljaar de volgende activiteiten plaats gevonden:

Reguliere curriculum/schoolprojecten

De inhoud van de vakken en de toegevoegde projecten die op onze school plaatsvinden (zoals Europadag en praktische opdrachten) zorgen ervoor dat leerlingen op het RLS in voldoende mate kennis verwerven over andere landen en internationale instituties.

Een e-mailproject in Australië met het St. Kevin's College Melbourne zorgde ervoor dat tto-leerlingen van klas 3 ook op een persoonlijke manier kennis maken met het leven in andere landen.

Een vergelijkbaar project met een Japanse school is gerealiseerd in de tweede klas, een Japanse delegatie van het ministerie en docenten bezocht onze school. Ook andere contacten worden gelegd om onze leerlingen op een interactieve manier kennis en vaardigheden te laten verwerven op het gebied van internationalisering.

Twee tto-leerlingen wonnen in maart voor hun profielwerkstuk het certificaat van de Atlantische Onderwijscommissie. Hun in het Engels geschreven profielwerkstuk 'The Great Power: China and the

Spratly Islands' behoorde tot de top 3 en kreeg de kwalificatie Excellent. De organisatie wil een forum bieden voor het publieke debat over trans-Atlantische veiligheidsvraagstukken.

Buitenlandse reizen

In mavo 4 (Engeland), havo 4 (België, Engeland, Duitsland) en vwo 4 (Duitsland, Italië, Roemenië, Finland en Zweden) zijn leerlingen een week op buitenlandse studiereis geweest waar ze aan een combinatie van culturele, sportieve en sociale activiteiten hebben meegedaan. Tijdens enkele van deze reizen verbleven leerlingen in gastgezinnen. Bij vwo 4 was er zelfs sprake van een uitwisseling en werd een buitenlandse leerling ook een week in Nederland ontvangen. Ook in tto 1, 2 en 3 vonden buitenlandse reizen plaats (Engeland, Duitsland en Leper/Brussel) en er vonden nog vrijwillige reizen plaats naar Duitsland en Frankrijk die door de betreffende talensecties en de sectie geschiedenis werden georganiseerd.

Voor leerlingen die meer ambitie hebben op het gebied van internationalisering is het mogelijk om lid te worden van de Model United Nations club (MUN), waar leerlingen in het Engels debatteren volgens het format van de Verenigde Naties. Naast conferenties in Nederland (HagaMUN in Den Haag, BonaMUN en LEMUN in Leiden) werd ook SAIMUN in Dublin bijgewoond. Verder hebben tto-leerlingen in vwo 5 ook dit jaar een internationale snuffelstage van minimaal een week afgerond in Europa (in ziekenhuizen in Roemenië en Engeland, in Brussel waar meegelopen werd met een Europarlementariër, in Kroatië bij een dolfijnenonderzoek, Schotland bij een organisatie voor schoolbibliotheken). Ook werden 'ver weg' bestemmingen aangedaan zoals Dubai, Sri Lanka, China en Ghana.

Dit concept wordt uitgerold naar alle vwo 5 leerlingen die een dergelijke stage willen organiseren voor zichzelf.

De activiteiten die in het tto hebben plaatsgevonden hebben bijgedragen aan het verlengen van ons tto-certificaat door de visitatiecommissie van het EP Nuffic in 2017.

Relaties met basisonderwijs

Ten aanzien van de relatie met het basisonderwijs was in 2017 sprake van ongewijzigd beleid, uitgaand van een warme overdracht tussen de basisschool en RLS. Het betrof daarbij het schooladvies in combinatie met CITO-resultaten. Ook de aparte toelatingsprocedure voor tto en de sport- en cultuurklas is gehandhaafd.

Overige samenwerkingsrelaties

De samenwerking binnen de academische opleidingsschool ROS Rijnland is succesvol voortgezet. 20 docenten in opleiding konden hun stage op het RLS vervullen, al dan niet gecombineerd met een betaalde baan. Sinds vier jaar participeert het RLS in het BSL-project (Begeleiding Startende Docenten) van de regio Zuid Holland, waarin de

school actief samenwerkt in een professionele leergemeenschap met zowel de opleiders van het ICLON, TU Delft en Hogeschool Rotterdam als docenten van andere middelbare scholen uit de regio om het inductieprogramma te ontwikkelen en de doorlopende leerlijn van startende docent tot seniordocent verder te ontwikkelen. De laatste activiteiten in het kader van het platform Risicoregio Rijnstreek hebben in 2016 plaatsgevonden. Contact met het ministerie van OCW is gelegd om te bekijken of de meerwaarde van het regionale platform behouden kan blijven.

Ouderparticipatie

De school heeft een actieve Ouderraad. Dit komt onder meer tot uitdrukking in het advies dat de ouders gaven bij het project Choose your own device en het organiseren van een jaarlijkse thema-avond voor alle ouders.

De Klankbordgroep tto breidde met een aantal leden uit. Zij gaven de school adviezen omtrent het realiseren van de internationale stage in het schooljaar 2016-2017.

Ontwikkeling leerlingenaantal

Op 1 oktober 2017 waren 1499 leerlingen ingeschreven inclusief een aantal VAVO leerlingen die het onderwijs volgen aan het ROC Leiden. In 2015 bedroeg dit 1322 leerlingen en in 2016 1433. De school groeit ondanks dat demografische ontwikkelingen eigenlijk een lichte krimp zouden doen verwachten.

Personeel en Bedrijfsvoering

Formatie en functiemix

De formatie is over 2017 toegenomen in verhouding met de groei van het leerlingenaantal. De functiemixvereisten zijn eind van dit jaar zo goed als gerealiseerd op het niveau dat is overeengekomen. Zie Tabel 13 in het hoofdstuk Eindresultaten.

Gesprekkencyclus

Dit jaar hebben alle medewerkers in het kader van de HRM cyclus een doelstellingen-, functionerings- of beoordelingsgesprek gehad. Bij het functionerings-/beoordelingsgesprek is van de 360 graden feedbackmethodiek gebruik gemaakt.

Daarbij is per individuele docent gebruik gemaakt van de enquête van 'Kwaliteitscholen' die is uitgezet onder de leerlingen waaraan de docent lesgeeft. Daarnaast werd gebruik gemaakt van een zelfevaluatie, een lesobservatie en feedback van collega's.

Het verbeterplan n.a.v. de in het medewerker-tevredenheidsonderzoek gesignaleerde knelpunten uit 2015 is in 2017 verder uitgewerkt waarbij aandacht was voor werkdruk en maatwerk.

Scholing

Conform het professionaliseringsplan zijn de verschillende scholingen, onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen binnen de secties en werkgroepen en begeleidingstrajecten uitgevoerd. Een en ander in relatie tot de beleidsmatige speerpunten. Noemenswaardige ontwikkelingen zijn individuele trajecten van collega's en de grote aandacht in secties voor het ontwikkelen van digitaal onderwijsmateriaal en gebruik van digitaal lesmateriaal in de klas.

De volgende scholingstrajecten, in het kader van de beleidsprioriteiten, zijn intern aangeboden en uitgevoerd:

- Training (door externe deskundigen) voor mentoren en vwo-coaches;
- Twee scholingsdagen voor alle docenten waarbij aandacht werd gegeven aan digitale leermiddelen en gedifferentieerd lesgeven (informeel leren);
- Inductietraject voor startende docenten (o.a. workshops, lesbezoeken, individuele begeleiding en intervisie) is nu structureel onderdeel van het professionaliseringsbeleid;
- Traject 'Halverwege'. Eind schooljaar 2016-2017 sloten acht medewerkers het traject 'Halverwege' af, bedoeld voor docenten/medewerkers die halverwege dan wel aan het einde van hun onderwijsloopbaan zijn. De training werd geleid door een docent van de school die hiertoe een speciale "train de trainersopleiding" heeft gevolgd. Voor deelname in het schooljaar 2017-2018 bestond geen animo.

- Workshops en intervisiebijeenkomsten voor stagiaires, docenten in opleiding en nieuwe collega's.
- Intervisietraject onder begeleiding van een externe deskundige van schoolleiding. Daarnaast hebben docenten en medewerkers individuele scholingen en (begeleidings)trajecten gevolgd.

Financiën

Het financiële resultaat over 2017 is met ca. € 306.000 hoger dan de begroting. Als gevolg van wederom een stijging van het leerlingenaantal (plus 70 t.o.v. 2016) zijn de baten hoger dan begroot, dat geldt eveneens voor nog een aantal posten zoals baten en subsidie Samenwerkingsverband Passend Onderwijs. Dit deel van het

resultaat is voor 2018 gereserveerd voor de ontwikkelagenda Passend Onderwijs.

PR

Veel activiteiten op het gebied van werving en PR hebben ook dit jaar plaatsgevonden om een zo groot mogelijke nieuwe instroom te realiseren. 'Rijnlands binnenste buiten' heeft in november ruim 500 groep 8-leerlingen aangetrokken. De open dag en informatieavonden zijn zeer goed bezocht. De basisscholen zijn bezocht en de conrector en jaarlaagcoördinator hebben voorlichting gegeven aan ouders van groep 8 leerlingen in hun basisschool.

Op de 'Meeloopdag tto' volgden zo'n 68 leerlingen een les English, history en math & science.

De school stond met name in de maanden december tot en met maart zeer regelmatig in de plaatselijke krantjes met een activiteit of gebeurtenis.

Dit geeft een treffend beeld van een bruisende schoolgemeenschap. Mede dankzij de intensieve

werving was de instroom van nieuwe leerlingen opnieuw hoog.

Huisvesting

In de schoolvakanties van 2017 vond de renovatie van het schoolgebouw plaats, deze was met de start van het nieuwe schooljaar 2017-2018 gereed. De leeromgeving was aangepast aan de nieuwste inzichten op onderwijsgebied met aandacht voor de duurzaamheid van het gebouw en het werken met een eigen device wat leidde tot de wens voor een andere indeling van het gebouw.

Helderheid, daglicht dat naar binnen is gehaald en warme kleuren maken dat de school groter lijkt.

In lokalen van verschillende grootte, op mini-leerpleinen en werkplekken en zitjes in de gang kunnen leerlingen zelfstandig of in groepjes leren.

Docenten en leerlingen zijn enthousiast over alle veranderingen. De officiële opening vond in 2018 plaats.

Vrijwillige ouderbijdrage

Het percentage niet-inbare ouderbijdrage is met 1% gestegen. De school legt jaarlijks verantwoording af aan oudergeleding MR en ouderraad / klankbord groep TTO over de besteding van de verplichte (TTO en sport- en cultuurklas) en vrijwillige ouderbijdrage.

Verantwoording subsidies

Prestatiebox

De school werkt met een jaarlijks activiteitenplan, waarin voor het lopende jaar de activiteiten voortvloeiend uit het schoolplan worden benoemd. Met name de activiteiten met betrekking tot HRM, faciliterend beleid en ook ICT-beleid worden deels uit de prestatieboxgelden gefinancierd.

De innovatieactiviteiten vanuit de sectieplannen zijn ook in 2017 verder uitgevoerd. Het betreft met name ontwikkelingen op het speerpunt van differentiatie, digitale didactiek maar ook vakspecifieke activiteiten. Voor jaarlaag 2m, de tweede en vierde

klassen (havo, vwo en tto) zijn verschillende programma's ontwikkeld (waaronder gedifferentieerde digitale opdrachten en toetsen).

Academische opleidingsschool

De subsidies voor de opleidingsschool worden besteed aan begeleidingsuren door Begeleiders Op School (BOS), opleidingscoördinator en vakcoaches. 20 docenten in opleiding konden hun stage op het RLS vervullen, al dan niet gecombineerd met een betaalde baan.

ICLON

De opleidingscoördinator participeert bovenscholen in het project Begeleiding Startende Docenten. Haar uren worden vanuit die subsidies vergoed.

Samenwerkingsverband Passend Onderwijs/ ontwikkelagenda

Vanaf schooljaar 2017-2018 werkt de school met een driejarige beleidsagenda. Deze is goedgekeurd door het Samenwerkingsverband Duin en Bollen en wordt ieder schooljaar qua voortgang geëvalueerd. Voor de uitvoering van deze agenda verleent het Samenwerkingsverband jaarlijks daarvoor bestemde subsidie. De activiteiten zijn opgenomen onder 'zorg en schoolklimaat'.

Medezeggenschap

Er hebben zes MR vergaderingen plaatsgevonden waarin de volgende onderwerpen aan de orde zijn gekomen (ter instemming/advies of informatie): de schoolgids, de jaar- en vakantieplanning, de planning van de onderwijstijd voor het schooljaar 2017-2018, de realisatie van de onderwijstijd 2016-2017, de begroting 2018, het jaarverslag 2016, Leerlijn Maken, evaluatie kwaliteitszorg, procesvoorstel leermiddelen, keuze andere ELO-omgeving,

leermiddelenbeleid, project 'Steward op school', anti-pestcoördinator, beleid Passend Onderwijs, bevorderingsnormen v2, m2 en m3, examenreglement mavo, verantwoording verplichte en vrijwillige ouderbijdrage. Ook is de MR regelmatig over de renovatie geïnformeerd.

De schoolleiding heeft regelmatig met de PMR overlegd, onder meer over de begroting 2018 (beleidskeuzes), het formatieplan 2017-2018, de Schoolgids, evaluatie afschaffing selectievrije periode brugklas, takenplaatjes (werkdruk, afspraken taakverdeling en taaktoedeling), professionaliseringsplan en professionaliseringsagenda, leermiddelenbeleid, onderzoeksleerlijn, resultaten evaluatie PMR-onderzoek onder medewerkers 2017. De PMR veranderde van samenstelling, twee OP-leden en één OOP-lid volgden collegaleden op.

International School of The Hague – Secondary School

Strategy

The academic year 2016/2017 has seen ISH Secondary once again move forward on various levels. Our October 01, 2017 student number count saw the school at its highest number of 1,253 students but a marked increase from the year before of 1,112 students, an increase of 141 students and nearly 320 students in the IB CP & DP section of the school.

To accommodate the growth, a further 12 new classrooms were adjoined to the Q-Block on the astro-turf at the back of the school and are referred to as the R-Block. The Primary wing is in full construction and the completion date of that project will enable further Secondary School campus re-development anticipated for the academic year 2018/2019. Space, especially for students during break and lunchtime remain a key issue for the future.

This academic year has also been the year to begin the process of re-accreditation through

the international accreditation agency, CIS (Council of International Schools). Two internal positions have already been appointed, Chair and Deputy Chair of the CIS Steering Committee. It is also noteworthy that the re-accreditation process will be a joint venture with ISH Primary. We have also combined the CIS visit with evaluation of the academic curricula in both Primary and Secondary. This means that in Primary, there will an evaluation of the IPC curriculum and Secondary, an evaluation of the IB MYP, CP and DP programmes. The date of the visit in November 29th 2019. The focus of the visit in entirety is one of school improvement and ISH Primary & Secondary will be ready for this health check.

To dovetail into the re-accreditation process, there have been two key strands where ISH Secondary and Primary have made solid and positive progress. These are Security and Safeguarding with new committees, policies and procedures being implemented throughout the year.

Dhr. D. Butcher BA Ed. (Hons)
principal International School of
The Hague – Secondary School

Educational vision

The educational vision at ISH is constantly being reviewed and challenged so that the teaching and learning is at a premium for both students and staff. The key drivers are:

1. The Professional Learning Communities continue to stimulate healthy educational debate and areas such as inquiry-based learning, homework and ICT are key topics for discussion.
2. Professional development – we continue to have consultants/experts in their professional field who have come to ISH on a regular basis to help train the staff so that they have greater understanding of the curriculum. A key element has been providing staff in leadership positions to additional training in that field.
3. A new initiative that has been spawned this year in preparation for next Academic Year is Pathfinder. This is a roll out of a Pilot Project under the auspice of the IB MYP programme where up to 15 selected students will experience

a different type of learning environment where they decide what they are going to learn and how they are going to learn. Teachers will act as 'guides' and students will define their path of education.

4. As always, our students have been exceptionally busy out of the classroom. Global Issues Network (GIN) and the International Award are becoming increasingly more popular. There have been educational trips to London, Paris, Madrid, Vienna and our Model United Nations, MUNISH gets bigger and better every year.

With regard to the culture of excellence, ISH Secondary continues to take great pride in the active professional development that it provides for its staff so that they are fully aware and up to speed with the demands of teaching both the IB MYP and DP programmes. In addition, mid-level leaders are either completing tertiary courses or having management training courses out of sector to improve their skill set in their position of

responsibility at school. ISH has the status of being the first Dutch International School to offer the IB Careers-related Certificate. The course has been expertly implemented by Dr. Alma Trumic and testimony to our success has been a number of international schools in the Netherlands and Europe visiting to see our IBCP.

Quality

Results

With ever increasing cohorts of Year 13 students, one is always concerned about the academic standards. In May & November 2017, we had 158 students take the IB Diploma with a cohort of 124 (compared to the world average of c. 60) and we were very proud of the year group and its successes. The pass rate was 95% (world average 78.4%) and the average points were 32 against the world average of 29 points.

Quality control

As part of ongoing good practice, ISH Secondary strives to improve its overall performance both outward facing and inward looking. The creation of a Communications department has enabled us to send more poignant communications and receive salient feedback through surveys or focus groups. We have reviewed two favourable surveys from both staff and students through *Kwaliteitscholen*. The academic calendar remains an area of balance and reduction of pain-points through the year.

Outcome driven

As a school, we still have some way to go with regard to the effective use of data and it is pleasing to write that good progress has been made in this area. The IB are now offering more data from DP examinations and through our reporting system Managebac, we are generating data from assessments that are useful for teachers and subject area leaders.

Education time

As ever, we ensure that the timetable is constructed to adhere to all the regulations of the ministry of education with the correct amount of time distributed accordingly where appropriate to the curriculum of ISH.

School development

Priorities

ISH Secondary enjoys the challenge of growth and it continues to be the major development area in the immediate future. Two key areas of investment remain the increase of facilities and academic staff. Since 2012, ISH Secondary has grown from 825 students to what will be over 1,300 students for August 2018. Throughout this period, we have kept our ratios the same (with some very minor exceptions) of 25 per MYP class and 20 per DP class, thus focussing on the quality of teaching and learning. The Pathfinder project is both ambitious and realistic in its semblance of looking at education through a different lens. With a new

Principal in post for August 2018 and a new Leadership Structure with the inclusion of two new Vice Principal positions (VP Academic | VP Service & Experiential Learning), the structure of the school will be compatible and commensurate with the size of the school.

Programmes for highly talented students

For our gifted students we still have the Challenger programme and this works extremely well to compliment the curriculum and function as an academic extra-curricular activity. One must not forget that at the IB DP level, Higher Level (HL) subjects are extremely academically rigorous. For next academic year, ISH Secondary will introduce IB DP Psychology.

An attractive offer & Innovation

ISH continues to have a very positive and strong reputation within the Netherlands and globally. Pathfinder is a clear example of innovation, along

with student initiatives of OASish and ISH TV that are also in planning phase this year.

The role of ICT

ISH Secondary continues to make positive strides with ICT in the classroom and operationally with due diligence being carried out for a new

Management Information System to assist in the day-to-day running of the school. ICT continues to be integrated into the IB curricula and professional development continues to improve our ICT effectiveness.

Global citizenship and the local community

This year has seen ISH Secondary has really developed wonderful global citizenship programmes that include:

- Global Issues Network conference;
- Refugees integrating into Y12 PHE lessons;
- Student-led coding club;
- Tutoring – Project Rousseau: supporting students from very low income families;
- Dutch tutoring by students for new teachers;
- MUNISH & other Model United Nations;
- Sports trips to England, Germany, Belgium and France;
- ISH reunion talent show;
- IB CP students running afternoon events for scouts with learning difficulties.

In addition, the whole of Year 12 (190 students) once again participated in “NL Doet”, where they did superb work in the local community.

Relations with primary, further and higher education

The CIS re-accreditation process has reinforced links between Secondary and Primary. This year has seen whole-school staff meetings to review and reflect on ISH, its mission and values. A clear point of further collaboration will be the academic vertical articulation of the curriculum which is a key component of the CIS self-study.

The Netherlands remains an extremely popular destination for our DP graduates with over 80% choosing tertiary education here. It is pleasing to write that in recent weeks we have had a number of Dutch universities visit our students and explain in greater detail the courses on offer.

Environment

It is pleasing to report of the collaboration with other schools in the Stichting that have included Musical evenings and joint choirs. ISH once again hosted the bi-annual DISS conference in February for over 550 Dutch teachers with the theme of "looking inwards to move forwards" and the keynote speaker from Singularity University, Silicon, Brett Schilke gave a very provocative speech regarding the future of technology.

School climate

With the exponential growth in numbers, as previously mentioned, a new organigram will be in place in terms of leadership structure for ISH Secondary for 2018. A great deal of time and planning has been behind the changes. There has been pastoral reflection on how to re-vamp the pastoral programme and ensure that it is compatible with the needs of 21st century students. We have introduced a specific area

(Camino) for our students with learning difficulties so that they can feel safe and secure.

Student numbers

On October 01, 2017 ISH Secondary had 1,253 students, a marked increase from the year before (1,112 students).

Staff and operations

With school growth came the challenge of the ratio for fte remains at 119.46 which is in accordance with budget forecasts. The functiemix continues to be correct at LD level and there will be 11 places available for staff to move from LB to LC.

Professional development

The staff (both academic and administration) continue to have excellent opportunities to build on their work capacity at the school.

Accountability

The continuous professional learning and appraisal cycles are now in roll out at the school and the emphasis is on a positive learning experience coupled with personal and professional improvement. At Leadership level, along with ISH Primary we have been piloting 360 degree reviews of performance as well based upon bespoke and relative standards in accordance with the Stichting Rijnlands procedures.

Staff recruitment

The recruitment of the two Vice Principal roles will involve the MR and selection committee. For teaching positions, where possible we continue to interview them on campus.

Marketing

We have upgraded and added new nuances to our ISH logo and our style of publications (paper and digital) have been well received.

Building

The campus had the inclusion of additional portable classrooms on the field and there are current plans to bring more temporary classrooms for academic year 2018/2019. Every available space is being scrutinised for maximum effect for a growing student population, especially with regard areas for break and lunchtime.

ICT

The school has regular meetings with regard to ICT and a new position of Deputy Head for IT has been adopted to assist in the day-to-day operations of ICT at the school. A new Management Information System will improve efficiency and security of student data and we are gearing up for GDPR in May 2018.

Sustainability

ISH was once again very proud of the fact that we were once again awarded the Green Flag and our

students continue to bring in new projects to the school with regard to sustainability. These include:

- Continuation with the canteen for 'no meat Monday' as part of water awareness;
- Bee-keeping on campus with our beehive and honey;
- Plans for our own greenhouse at the back of the school premises;
- Sustainable lighting throughout the school;
- Sustainable platform on the ISH pond for eco work.

Finance

We have been fortunate in that the finances of ISH Secondary remain healthy in terms of revenue and operating surplus. This has been largely due to the increase in student numbers. The capital investment will include new security details and additional classrooms.

School fees

There is no fee increase for next academic year and this has been welcomed by the community.

Accountability

We have used the Prestatiebox for professional development as described above.

We have received additional funding for the Shell Eco-Marathon from the Municipality & Fonds 1818.

Participation

The Participation Council (MR) meets 8 times a year and there has been improved efficiency in the meetings with regard to preparatory documents and outcomes. This year the MR has been actively involved in the recruitment of the new Principal and also the Vice Principal positions.

European School The Hague – Secondary School

Strategy

In August 2017 the Secondary department opened S6 in the English section. In addition to that both the French and the Dutch sections started in S5. Secondary started with 223 students and grew during 2017 to 321 students.

Due to the fact that ESH is still not yet a fully grown school, the work of 2017 mostly focused on the further introduction of European School structures in learning, the attainment of key milestones in assessment and in the broadening of the management structure. More specifically, the strategic policy has mainly focused on:

- the introduction of S5 examinations in the Dutch and French section and the rolling out of the orientation cycle for the English section and accompanying subject choices;
- the finalizing of the initial structure of the middle management positions, and the recruitment and initiation of suitable candidates along with the recruitment of an Assistant Deputy Director on a project basis;

- the recruitment of a pedagogical advisor for 'la permanence' (study hall);
- the preparation for and the evaluation of accreditation of the secondary school S6 and S7;
- the submission of the dossier of conformity for the opening of the Orientation Cycle (S6 to S7);
- the introduction of the first residential ESH Ski trips and S6 culture trip;
- the broadening of our participation in the European school exchange programme;
- the continuation of participation of the students in MUNISH and Thimun and MFNU (Le Modèle francophone des Nations unies);
- the introduction of an exchange programme with a German school in Osnabrück.

Educational vision

The Educational vision for the ESH and all European Schools is: multilingual and multicultural education enables students to develop into successful European and international citizens.

Dhr. F.R.G.C. van de Kerkhof
principal European School The Hague –
Secondary School

As a school community we promote and ensure students develop a variety of languages including mathematical, technical and scientific languages to be able to communicate effectively and purposefully with a variety of people from around Europe and the world. To ensure they have a balanced view we support this multilingual education with multicultural education so students develop understanding, respect, compassion and acceptance of others from all cultures. The ESH strives to support students to become individuals that have a positive influence on Europe and the international community. As our vision states, that one of the main aims of ESH is to focus on differentiation. To this end, in 2017, we focused on this in one of our in service training days. To help our students feel more connected with other European schools, we opened our school to exchange students from within the system. To further support the understanding and appreciation of their L2 languages, we organized a German exchange

programme to Osnabrück and also a residential trip to Rome to support our students of Latin. As our aim is also to develop engaged European and world citizens, we have provided more opportunities for students to take an active interest in the world outside of ESH. We participated once again in Munish, Thimun and the MFNU. We have continued with the after school activity programme, and have continued to host shared musical events with the European Schools of Karlsruhe and Bergen.

Quality Assurance

One area identified for development was that of a Task Policy. This was developed with the help of a working group and for the first time a clear policy and transparent policy was developed for all staff. This document details also the extra tasks that can be undertaken by teachers and also the professional development hours which both lead to a better quality of education for our students.

In November 2017 ESH received a delegation from the European school inspectorate for the purpose of accrediting the school years from S6 to S7. The inspectors interviewed all stakeholders and conducted lesson visits. We are pleased to announce that the outcome of the report was very positive and it was noted that we were ambitious and had the potential of being one of the best European schools in Europe. They suggested some changes to our coordinator roles and also encouraged us to explore the provision of new L1s. In 2017 the secondary management team refined the Appraisal Cycle. The staff's appraisal meetings/ observations/feedback sessions were planned and executed in line with the SRL policy. Management encouraged staff members to do lessons observation amongst themselves to increase the quality of teaching and to increase reflective conversations.

Education Time

The school allocates the prescribed education time according to Dutch law. When teachers are absent the school has been able to provide cover lessons, ensuring no educational time was lost. The timetables as described by the European Schools are strictly followed.

School development

The priority for ESH in 2017 was to continue our development of the Pre-orientation cycle for the Dutch and French Sections, but also a careful movement into S6 for the English section. S5 exams were held for the first time in the Dutch and French sections whilst the S6 students in the English section prepared for their first S6 exams. In August 2017 we introduced a strengthened middle management structure to secondary with one new middle manager for each cycle along with a new Assistant Deputy Director on a project basis. We also formalized the roles of the

coordinator by splitting many broader coordinator roles into smaller more subject specific ones.

Differentiation in the classroom

The great variety of students of the ESH requires teachers to be able to differentiate effectively. In 2017 teachers have been supported by the Support Department to continue to develop and refine their differentiation strategies. We held an in service training on differentiation in early 2017. We are also setting up a differentiation working group which will particularly research how best to challenge highly talented children. In the absence of a formal programme, highly talented children, have been encouraged to participate in extracurricular challenging programmes such as the Munish so as to provide an outlet for their abilities with like minded students. In August we started with a Gifted and talented working group and it is planned that they will run an in service day on March 29th of 2018.

Social competences/Global citizenship

At ESH we understand, that while a good student is someone who performs well in tests and exams, a well-rounded student is altogether a more desirable outcome. With this in mind we have naturally provided opportunities for students to develop their social compass. We participated in the Walk of hope with ISH and attended an international film festival about our eastern European neighbours.

International Dimension

This year one of our main focuses has been to become more outward looking. With that in mind, we increased our contacts with other European Schools. We have welcomed many students to ESH as part of the European schools exchange programme. Next year in 2018 we will start sending students as well as receiving them. This is a very valuable programme as it allows our students to sample education in other European Schools and for them to gain valuable experience.

Relations with Primary, further and Higher Education

In August 2017 our first students entered the orientation cycle. This is an important milestone for ESH which needs careful preparation. We invited a number of Higher education institutions to speak to our students about possible courses in their universities.

We have continued to develop our transition programme with our own primary school – with a new dedicated transition team and have once again hosted a visit from Haagsche Schoolvereniging (HSV) so that their students could have a mornings taster visit of ESH secondary.

School Climate

During the year 2017 the school also continued to work with a whole-school behaviour workgroup (with members from both Elementary and Secondary), to develop a consistent approach to promoting positive behaviour and providing clear rules across the whole school. An antibullying

coordinator has been chosen and she is working on the bullying protocol after having received training.

In August 2017 we started with a team of dedicated support teachers. These teachers are specialists and their experience and focus will help to improve the outcome for the students. We also recruited a school counselor to start in January 2018.

Development number of students

In August 2017 we opened in our fourth school year of existence with 321 students, 92 students more than we started with in August 2016. 62 of these students came from our own primary and we received 30 students from external sources. The management is very pleased with this outcome and due to the increased number of information mornings held since September 2016, we expect this number to increase accordingly for the following year to reach roughly between 440-470 in August 2018. This number may even be

surpassed due to the influx of applicants from European Medicines Agency (EMA) which will shortly relocate to the Amsterdam area. We have had a number of meetings with this agency and we are confident that we will receive a good amount of students for our school. It is still too early to be definite as to how many exactly- due to the varying dates of relocation of staff and due to the varied offer of international education in The Netherlands.

Staff and operations

Development of staff numbers

The ESH Secondary staff grew from 36 fte to 55 fte (full time equivalent) and ESH welcomed 26 new colleagues at the beginning of the new school year. Recruitment this year was more successful due to the fact that we also advertised on the Times Educational Supplement. A high number of well-qualified applicants were hired.

Funciemix

In order to comply with Dutch regulations stipulating a balanced distribution of LB, LC and LD positions in the school (called 'funciemix') it is clear that we still have some work to do on the funciemix. With the support of the HR department a funciemix implementation protocol was devised. It will be implemented in 2018.

Professional development

Due to the fact that a new marking scheme will be introduced in August, syllabi have been revised with new attainment descriptors. As a result a high number of inset days have been centrally organized by Brussels. Also two inset days have been held in school. A further two days will be organized in 2018 based on the outcome of the central training in Brussels.

One teacher applied for the scholarship from OCW (lerarenbeurs) and is undertaking a Master training.

Building

All class rooms are located on the 3rd and 4th floor of our school building. As there is an acute shortage of space, the Municipality of The Hague has been approached and a building for our Secondary Department has been found. We will move to the Oostduinlaan in August 2018 and will be housed in a temporary building as the main school building will still be occupied by the Vrijzinnig Christelijk Lyceum (VCL) for a couple of weeks and renovations of the building are expected to last one academic year. Teachers have given their input into the allocation and location of class rooms in the temporary building. A User Group (Klankbordgroep) has been set up to give feedback to the architect about the requirements for the new (renovated) building. A number of newsletters have been used to give feedback to parents about how the move and the education in the new building will be organized.

ICT

The electronic platform, ItsLearning is now in use across the secondary and provides a clear overview of how teachers are working to students and parents alike. We have opened the link from SOM to ItsLearning so that parents may now keep abreast of their child's academic development in assessments.

In 2017 the new website has been launched. A staff portal and parent portal will be operational in 2018. For the time being our ESH Web will be our staff portal.

Finance

With the start of Secondary we were well aware of the fact that it would take at least three years before our revenues would match our expenditures. 2017 ended with a positive result. Although this is in line with the estimate it is an encouraging development which contributes to a more stable financial position of our Secondary.

With the relocation of ESH Secondary to the Oostduinlaan and the renovation in mind we, however, need to be prepared for huge financial investments to be made on the short term.

The school fee for the school year 2016-2017 was set to € 9,395,-; for the school year 2017-2018 the school fee was set to € 9,704,-. The height of this fee is decided by the SRL and is in principle equal to the subsidy per pupil granted by the European Commission.

In line with what the school has agreed with the European Agencies, parents are invoiced for the so called Additional Costs (to a maximum of € 180,- per school year per student) which include cultural activities, trips to the zoo and museum visits. These activities are meant as an enrichment of the school programme and the school as a community.

Accountability

By law, every school in the Netherlands is linked with a medezeggenschapsraad (MR). This is a participation council, where elected

representatives of teachers, parents and students are consulted by the school management on matters concerning the management of the school.

With the growth of the school and an older student body, the student participation council (SPC) was very pleased to welcome two student members join to represent the student body.

Students were asked to volunteer and two students then took the place of two of the parent representatives. In addition, there were three new staff representatives to replace leaving staff.

Three staff volunteered for the three vacant positions so no elections were needed for these posts. The roles of Chair, Secretary and Deputy Chair were elected by the SPC members in the first meeting. The council discussed and gave advice/approval on:

- Holiday Dates for the next school year;
- Mobile Phone Policy;
- Staffing Plan 2017-2018;
- Task Policy for staff;
- The multi annual secondary development plan;

- Functiemix implementation plan;
- The secondary school draft budget for 2018.

The management sought also advice on different developments on the relocation of secondary department. There is a continuation of a good professional collaboration with the Participation Council.

Mw J.A. van Eerdewijk MA
principal International School of The Hague –
Primary School

International School of The Hague – Primary School

Strategy

- A continuous aim to strive for excellent education – driven by outcomes based education with a focus on IPC and student learning;
- The ground breaking ceremony for the new Primary wing took place in July 2017. Completion is expected in December 2018;
- Whole school approach with the Secondary in different areas – communication being one area of development, there have been some re-structuring within the whole school support staff;
- Further child protection training was organized and all staff were informed;
- Security measures were taken during 2017, which was driven by a security audit;
- Drive to keep learning at the heart of education; reflecting on all the initiatives has led to changes in a writing approach to “Writing workshop”. In 2017 all classes were introducing writing workshop and all teaching staff received training for four days;

- Firm direction of the vision of the school with keeping learning at the heart of the school, we have been reflecting on our practice within Mathematics and IPC – slow introduction of some more inquiry based approaches through training some staff members;
- Further developing of Looking for Learning in the form of displays and professional conversations;
- In 2017 we received the status of “Excellent School”.

Educational vision

Learning is the Heart of ISH

Our Primary school has a strong didactic approach, we have a positive school climate in which students feel safe and secure. Our school provides a rich and active learning experience for the students, through Assessment for Learning (AfL) and an engaging learning process with the IPC. Through Looking for Learning displays our

students evaluate their own learning as well as receiving feedback from the teacher. We have also made a start at reflecting on some approaches within the IPC and how we can strengthen the inquiry side of the IPC as well as using inquiry within mathematics.

Our team has been reflecting on their own practice through the development of PSHE and the writing workshop which has pushed approaches to writing and our way of thinking. We feel that this approach fits better with the students that we have.

Within the Dutch department we have also continued to push for identifying how we can align the Dutch curriculum better to the philosophy of the school. The Dutch teachers also received the Writing Workshop training to enable them to understand the approach to writing within our school curriculum. In 2017 this approach is now also trialled within some of the Dutch lessons.

Quality

Results

Our school uses standardized assessments (NFER) from the UK in English, Maths and Non-Verbal Reasoning. We have evidence that our students from Year Two onwards are working at or above the national expected levels in these standardized assessments. With the change to writing we now are introducing a rubric approach within writing workshop and feel this needs to be developed further.

Our school also follows the data from students in other subjects within the IPC curriculum.

Our Looking for Learning conversations are also providing us with soft data that has an immediate impact on the learning after the learning conversation.

Our leadership team has made a first attempt to see if the International Schools' Assessment should become part of our school to compare ourselves with other international schools, however, there is no firm commitment yet to this.

Quality control

Cognitive end results are visible within the NFER results. Formative assessment such as IPC skills assessment, end of unit summative assessments in Maths (Abacus assessments) are mainly used to reflect on the teaching aspect and the children's achievements.

In 2017 data was still collected on Pupil Asset which allows us to compare students' progress with expected progress in England, however, due to England changing their approach to recording, this process is becoming invalid.

In 2017 we were still reporting on whether students are working towards, at or above the expected level in different subject areas in the middle of the year and then at the end of each academic year, however, with the changes of writing in England and within the school, it is becoming harder for teachers to truly identify, based on evidence, if this is the case and therefore discussions about assessment and reporting started to take place and will continue.

There is a 'handover process' to the next class teacher to aid the transition of progress of the students from year to year.

The process of Looking for Learning allowed us to collect soft data which was used in a learning conversation that should give the teacher immediate feedback on the children's learning. This in turn results in direct changes in lessons which should impact the learning in a positive way. Our school target for performance management is related to interpreting all data to maximize learning for our students. The individual targets set by staff are followed up with observations and meetings and some appraisal meetings continued in 2017, however, there was a greater focus on collecting evidence through observations in classrooms by our leadership team. This evidence can then be used more effectively within appraisals.

Student - parent - staff appreciation

The school carried out the Kwaliteitscholen questionnaire in 2017. The students' survey in Primary was only for the Year 6 students. The staff questionnaire had 50% of the staff responding to the survey. There are some actions that have been taken since reading these surveys, e.g. changes to supporting staff in time allocations to reduce the work pressure. An action plan for the results has been developed. The school has used internal questionnaires to reflect on communication with parents and staff. There also continues to be feedback from events that we organize to see where we can improve our services to parents.

Outcome driven

The Primary school has an outcome driven curriculum which is rigorous and continually further developed. We have the IPC as the main

curriculum and use Language Arts with the new Writing approach and Maths ideas from England. This is all outcome driven and Assessment for Learning is a main focus within our school. All lessons have learning intentions and success criteria.

In 2017 "writing workshop" had started to change the focus on the language arts curriculum and the outcomes that were previously identified. In 2017 we started using the rubrics for assessments within this part of the curriculum, whilst our literacy coach is identifying if there is a bridge that can be built between what the teachers are used to or if the rubrics are the main assessment tool.

Education time

We have complied with Dutch law and complied to the teaching hours, even though there were some strikes that took place and some early closures due to emergencies.

School development

School priorities

The 2017 priorities were driven by strengthening the current practices that are already in place, such as further development of Looking for Learning in all the classrooms, the interpretation of assessment data to impact learning, reflections on current language arts programmes and using writing workshop in all classes, as well as strengthening the PSHE commitment.

Within the IPC there has been a move towards understanding inquiry better within some year groups. As the IPC curriculum changed, our school seemed to be focussing on the past way of teaching IPC. There has been a shift within the IPC that is more focussing on inquiry and some teachers have received training to explore this area. New staff have also been specifically hired to use a more inquiry based approach to learning.

We have also had a critical eye on our Dutch curriculum and the approach to learning Dutch, with some small changes being piloted using the approach of writing workshop within the Dutch lesson and reflecting on the approach to spelling within Dutch. We made IPC a further focus, with changing one of our leadership team members to lead the IPC team, which will hopefully provide a stronger leadership and some changes within the approach to IPC within the school.

Differentiation in the classroom

The older classes (Year 4-6) have levels within Maths and some areas of English, these classes are further differentiated within that setting. There has been a great discussion in 2017 about the setting of students and the negative and effects of streaming. This will be a topic that we will continue to explore. Other activities are differentiated within the main classrooms and are differentiated in a variety of ways.

The approach to learning is focussing on differentiation within the main lesson structure, using reflections on the learning process and rubrics to identify the individual learning. The differentiation is therefore approached in a variety of ways not just by ability setting.

Programmes for highly talented children

The differentiated activities are at the moment also for highly talented students. However, this is an area we are going to be working on with the Learning Support department. There has been a start made, but this is still very basic. Within the setting of Mathematics for Years 4, 5 and 6, there are extension groups. Within year 5, the extension group is working with more inquiry focused maths lessons.

An attractive offer

We have an active and engaging curriculum, with exciting entry points and exit points. Our Reception classes continue to be a source of

strength within the school, where children's individual learning is followed and challenged. Our other year groups, where the learning may become more formal, still focus on individual learning and setting challenges. Besides assemblies and other creative activities such as a school band, orchestra, choirs, we also have school trips and events taking place that support the further development of the students. We have after school activities that are sports driven, as well as arts driven. Besides this we have a very strong mother tongue programme which takes place during and after school.

Innovation

Our school is always looking for new and exciting methods of learning in line with our philosophy that learning is the heart of the school. The development of identity language allows children to access the different languages in which they communicate and is more and more used within the class setting. Our EAL team and the learning

support teams have been participating jointly to learn about dyslexia and EAL learners, bringing the teams closer in their understanding and starting discussions on how to work together as a group. The same has happened with the EAL team and the Dutch team, where is more communication to start developing the concepts of language acquisition and approaches with the two areas of the school. Ideas from the EAL department are now trialled within the Dutch department and the EAL department are supporting the Writing Workshop development. All of this has meant discussions, evaluations and reflections with the teams. ISH Primary continues to be front runner in our EAL approach to using identity language and spreading ideas into the Dutch department will bring all of us closer to our ethos.

The role of ICT

The school has continued with the programmes that have been used over a number of years. More focus has been put on developing e-safety and digital citizenship. On an educational level,

we will not be able to make a lot more progress unless the systems that we have are changed and become more effective.

The major focus for us as a school has been trying to develop a structure that works for our whole school with the enormous demands on ICT and numerous systems that do not work together and data bases that are hindering us to work effectively. For this reason the Primary and the Secondary school have started a search to implement an overarching management information system linking all existing databases and thus create a more efficient information environment. It is expected that the system will be implemented during the summer of 2018. The two schools have also jointly decided to appoint a deputy head for ICT who can oversee IT developments in the two schools.

Social competences/Global citizenship

Our school feels truly like an international school, and although we have an international mindedness definition, there is the awareness that we can step up more than we are doing.

In 2017, there have been some reflections on this particular area, which we hope to develop further during 2018 and 2019 in line with the accreditation coming up in 2019.

Our students adapt to our way of social functioning with help from our PSHE programme and SquISH the spider. We guide students who have more social challenges with our learning

support department and with outside help if parents allow this to happen.

Relation with the local community, social projects

In 2017 the Primary school participated in Walking for Water again and participated in some reflections on saving lions.

International dimension

The Primary school participates in sports activities this year with other schools in The Hague. As a team, we are always involved in supporting student teachers' development and have interns coming into the school, some are from abroad, others are from Leiden. We have also focused this year on supporting the international teacher training programme in Meppel.

Our drive for professional training has also been driven by allowing the staff to look outside the school and provide training that is away from our

own situation, expanding the horizons and views of our staff.

Positive working relationship within the Rijnlands Foundation has contributed to the success as ISH.

Relations with Secondary, further and Higher education

The Primary and Secondary schools continue to work more together as one school and we are allowing Secondary students to have more opportunities to collaborate and learn from each other. Secondary students are involved in a reading initiative for the second year. Our students going into the Secondary do well within our school and also if they move onto other schools. We are looking at strengthening the transition between Primary and Secondary as we still feel that we can improve our service to the students.

Environment

Cooperation with other schools (dips/diss)/ The Hague

The Primary school has links with other Dutch International Schools through DIPS. Links with DIPS are becoming more established as well, good supportive structures have been put in place with the local schools as well as the United World College, where we are having professional links with teams and invite each other for professional development. There was a DIPS teachers' Conference in Eindhoven in 2017 which all staff and TA's attended.

Cooperation with the schools within the Stichting

There has been a good working relationship between principals of ENMS, ESH and ISH, as well as some links between teachers has taken place. Some departments have made connections with the other schools. The initiative to link middle management leaders was good and very positive.

School climate

Behaviour ethos – anti-bullying protocol

The school has a policy and a strong behaviour ethos with SquISH the Spider and the golden rules, as well as the new introduction of a resource for PSHE, PATHS (Promoting Alternative Thinking Skills) which also deals with bullying and alternatives ways of dealing with each other. This approach is very pro-active and yet also preventative, which limits the incidences we may have as a school. There is a drive to revise our behaviour policy to ensure this is more in line with our beliefs.

Teachers are required to "teach" particular skills and help identify the emotions that students deal with during lessons and in life. We are further developing the PSHE programme and look into ways of recording the progress in behaviour.

Pupil/student care/SEN (trends and developments)

We have a strong EAL department catering for needs with the language development and we

have a learning support department who also deal with any learning difficulties and physical needs. Classes also make use of their teaching assistants. The four stages of language development are carefully monitored and our school prides itself in supporting the language development much longer than the average international school. Results of assessments are tracked within different systems to ensure adequate progress being made. The EAL department expanded in 2017, creating more support for students and the professional development has been focusing on trans-languaging. Our team presented at an EAL ECIS conference as the school continues to be a front runner in this area. One of the members also joint the ECIS committee. The school is monitoring a large group of students within the learning support department as well as a large number of our students within the EAL department. The Learning support department had a rocky 2017, with LS teachers leaving, which has affected the number of students that we could

support. There continues to be a large group of students with some severe needs such as autism and AHDH, as well as the normal support for dyslexic children. Working with the parents continues to be challenging and in 2017 we have dealt with some difficulties as parents were unwilling and/or unable to understand the limitations we had as a school and the individual needs that the students had.

Passend onderwijs

There are a number of students who receive subsidies for different therapist sessions, such as speech therapy, occupational therapy as well as other assessments. All of this is organised through the Learning support department. There are some children in the Primary school that have a personal assistants.

We have organised training for a joint EAL and LS department which dealt with them working together and understanding dyslexia. All EAL and LS staff received this training and it has brought

the teams closer to each other as well as it created a better understanding of the different needs.

Development number of pupils

Student numbers are stable at around 640. On 1 October 2017 this was 634.

Staff and operations

Development number of staff (fte)

In August 2017 our staffing for Primary went down to 84,46 fte due to some late resignations that were not yet filled in August. This led to an increase in October to 87,29 fte, once these positions were filled as well as the fact that we hired a teaching assistant for Dutch, as the Dutch classes were experiencing very large numbers of students.

Realisation function mix

The functiemix continues as it is at the moment.

Professional development

The school has placed different professional development opportunities into place based on a professional development plan.

With the development of Writing workshop, we trained our literacy coach twice, to help her specifically focus on leading the change and we organised for two trainers to come into the beginning of the school year and train all staff members. This was a very successful training which shifted the teachers thinking and allowed them to be prepared for the challenge.

For IPC we only managed to send five members of staff to the summer course called "Festival of Learning", but later in the year there were another three members who joint a local IPC training for beginners. To enhance the inquiry aspect in IP there were three staff members who attended a Kath Murdoch training, in Inquiry based learning and Early years teachers also attend some training on 'Ways to learn through inquiry in the early years'.

The school has also continued to support the training of our leaders. This was done through Leadership & Communication course through Haags Centrum voor Onderwijsadvies (HCO, 2x) and the International Leadership and Management (ILMP), plus we organised Curriculum planning training for two of the Assistant Principals and a coaching course for one of them.

As part of our commitment to improve children's learning in the English language we trained one of our EAL specialist in TYCEMC Tutor Training (Teaching young children in English in multilingual contexts) and we continued the internal training of staff members in the Teaching ESL students in mainstream classrooms (TESMC). Two of our members were also presenting at the EAL Conference in Copenhagen and we sent the whole EAL team there. We also continued with the training of EAL with Eowyn Crisfield for the whole staff.

Our Dutch International Primary Schools (DIPS) connection, created an opportunity for the vice

principal and principal to attend the heads conference as well as several individual focus groups DIPS days, for Mathematics, EAL, Dutch, Special needs and Early years. This year we also sent the whole team that worked on Fridays to the DIPS teachers conference.

To enhance the connection between learning support and the EAL team, we ensured that they participated together in an EAL and dyslexia course, specifically designed to recognise dyslexia within EAL speakers. This has brought the teams much closer and has created a better understanding in the different areas that they are working with. Further developments have come from mathematics, where we have trained the leaders on several occasions and we have invited Janine Blinko, an expert in Mathematics from the UK into the school to work specifically with the Year 4 teachers and we also had full session with the whole staff.

One of the staff members attended the PSHE Association conference, another one the BETT

conference, the psychologist and principal went on further Child Protection training with Council of International Schools.

This year we have also started the HCO communication training for OOP staff who are supporting the main administration within our school.

Accountability - Appraisal

Performance management goals were set with the teaching staff, using one whole school goal for everyone and individual goals after the bespoke self-evaluation took place.

Appraisals continued in 2017, using a format which allowed for a discussion between the principal/ vice principal and team members.

A management agreement was discussed with the assistant principals and the vice-principal in line with the management agreement from Rijnlands.

An evaluation of this took place and a new one started for school year 2017-2018.

Staff recruitment

In 2017 there were several changes to staffing.

Replacements

At the end of the school year we had to find replacements for some teaching staff who decided to leave and within the learning support department where we received a very late resignation.

Expansion

We requested for some expansion in both EAL and the Dutch department, which were two positions that we had to fill. In October we also added another teaching assistant for the Dutch department as class sizes for this specialist group were becoming too large.

As a school we hired a Communication Manager to help us with a better overall communication between the staff as well as parents. The decision was also made to transfer one employee to the

communication team and for the business manager to have a personal assistant. Some restructuring of OOP staff also supported to create different structures within the school.

Marketing

The school has had very limited marketing taking place, the school joined the Feel at Home fair in the Hague.

Building

In 2017 we experienced a severe delay in the building of the new wing. However, in July 2017 we managed to start the building and had the ground breaking ceremony. After some further delays the building started again in September.

ICT

The main focus for our school has been the conflicts that we experience with all the different systems that we are dealing with and the lack of

someone overseeing all of these programs and people involved. We were unable to get an Information manager which has led to a delay in the organisation of systems that we need to have in place to operate such a large school. E-safety continues to be a major point of discussion as we have been dealing with issues that may have started outside the school but come back into the school. The ICT team is working on policies.

Sustainability

Our school has been set up in such a way that the teams are supported by team planning. There are regular year leader meetings and Wednesday meetings that provide professional development for the whole staff.

In 2017, the leadership team has tried to put in place some structures that will support the larger school that we are now operating. In the previous year, the main focus was on getting the teaching

staff, but 2017 was to see how we could support the operational side of the school better. More students also affected the workload for our OOP staff.

As a school we have also looked at sustainability with regard to investing in solar panels.

Finance

The Primary budget had a very positive result this year after receiving the governmental money for the increased number of students and after tight planning with the team and higher subsidies.

School fees

Beginning of 2017 (school year 2016-2017):
€ 6980,-

School year 2017-2018:
€ 6,980.00 Reception to Year 4
€ 7,080.00 Year 5
€ 7,130.00 Year 6

This increase for Year 5 and 6 had to do with the school trips that were more expensive due to the increased student numbers in these year groups, which resulted in higher travel costs and supervision costs.

Accountability

Prestatiebox

Our music teacher is studying for a PhD and spends two days a week studying.

Other projects

Safety and security

In 2017 ISH hired an expert for a security audit, which contained many recommendations for the school to consider. This resulted in the hiring of a temporary security manager, who is helping the leadership team to improve the security around the school. This has resulted in some changes such as portophones for main team members, bullet proof foil on the main doors, different locking

mechanisms on the main doors that will allow the Reception and concierges to lock the doors. We had an increase in security guards, we started the preparations for parent badges, we had boulders placed in front of the school building. Between August and November there were two incidents that resulted in unexpected evacuations, which became a perfect example to improve the systems that we have in place. There was a water shortage due to a fallen tree and a risk of a gas leak, which resulted in an unexpected evacuation of the building as well as a bomb scare. This has resulted in some improvements in procedures. There is a more regular practice of the alarm system and evacuation procedures. The traffic remained a worry in the mornings and afternoons and therefore traffic wardens were hired to support the flow of traffic during the busy times. Due to the building of a temporary road further traffic wardens were hired around the building site. Within safety we also have been working towards cyber safety, e-safety with the ICT team.

Communication committee

The school decided to hire a Communication Manager in October and a communication team was set up.

Participation Council

Number of meetings in 2017: 7 meetings with the full MR and separate ones with the PMR.

There were some changes in the members of the MR, which resulted in elections. The first round of elections was considered null and void due to irregularities in the process. The second round was followed according to the regulations and this resulted in the re-election of the chair and a new parent in December. There was also a change in a PMR member and a new PMR member was elected from August onwards.

Issues discussed (approved/advice given):

- School guide;
- Calendar 2018-2019;
- New curriculum approach – Writing workshop;

- New building; development of new wing and financing;
- Finance: Realisation of the budget of 2016 and budget 2017;
- STC;
- Staffing Plan changes for 2017-2018.

Re-occurring issues discussed: Security and safety, traffic, building of the new wing.

With the PMR discussions were held on the following topics:

- Personnel issues;
- Rijnlands policies;
- Recruitment;
- Policies – performance management, appraisal;
- Issues occurring in relation to the 3 strike actions (1 hour, and 2 full days).

There is a good constructive collaboration between the MR and the Principal even though there have been some changes to the MR members.

Dhr. C. Noordegraaf
directeur Eerste Nederlandse
Montessori School

Eerste Nederlandse Montessori School

Strategie

De Eerste Nederlandse Montessori School (ENMS) onderscheidt zich van de andere scholen binnen SRL door haar montessorivisie. Kwalitatief goed onderwijs en een gezond educatief klimaat moeten zorgen voor een blijvende populariteit in de wijde omgeving. De ENMS streeft naar een gezonde, onafhankelijke financiële positie binnen de Stichting. De ENMS wil een 12 groepen tellende school zijn en blijven.

Onderwijsvisie

Wij zijn gericht op de individuele en optimale persoonlijke ontwikkeling van al onze leerlingen. De ENMS biedt kwalitatief goed en modern montessorionderwijs. Uitgaande van de oorspronkelijke inspiratie van Maria Montessori is onze school voortdurend in ontwikkeling. Het onderwijs op de ENMS vormt op grond van de nieuwste didactische, pedagogische en maatschappelijke inzichten een goede omgeving voor de ontwikkeling van ieder kind met als doel: 'meer dan goed

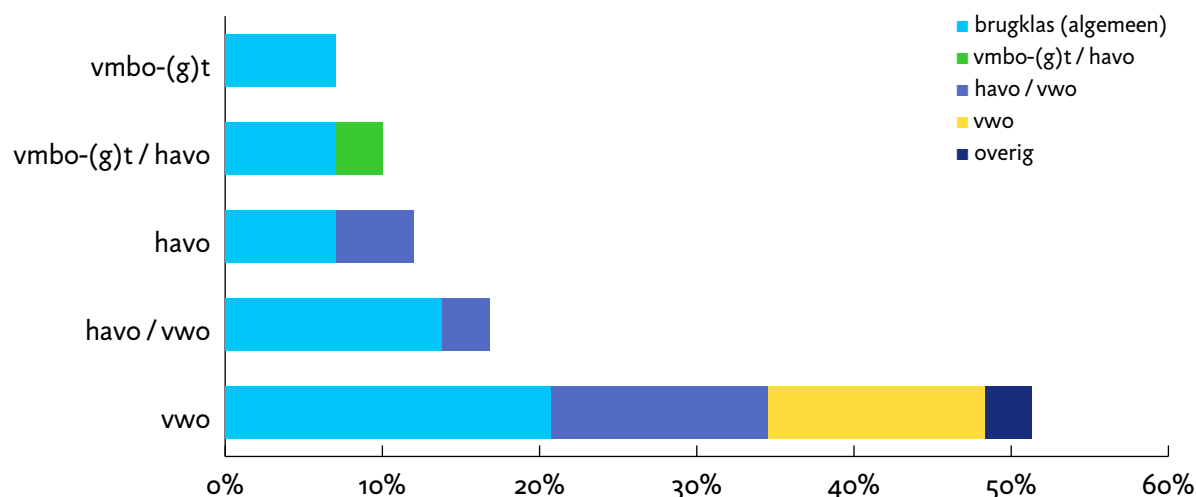
onderwijs' bieden. Hoe maakt de school het uitgangspunt 'meer dan goed onderwijs' waar?

- Door optimaal gebruik te maken van de vaardigheden en ervaringen van de medewerkers;
- Door het onderwijs af te stemmen op de behoeften van het individuele kind en daarbij het kind uit te dagen en te prikkelen, o.a. door middel van 'verrijkingslessen' en bezoeken aan hogere bouwgroepen;
- Door voor een fysiek en sociaal-emotioneel veilige omgeving te zorgen voor de leerlingen, de medewerkers en de ouders;
- Door gebruik te maken van een gedegen leerlingvolgsysteem;
- Door optimaal gebruik te maken van ICT-mogelijkheden (soft- en hardware).

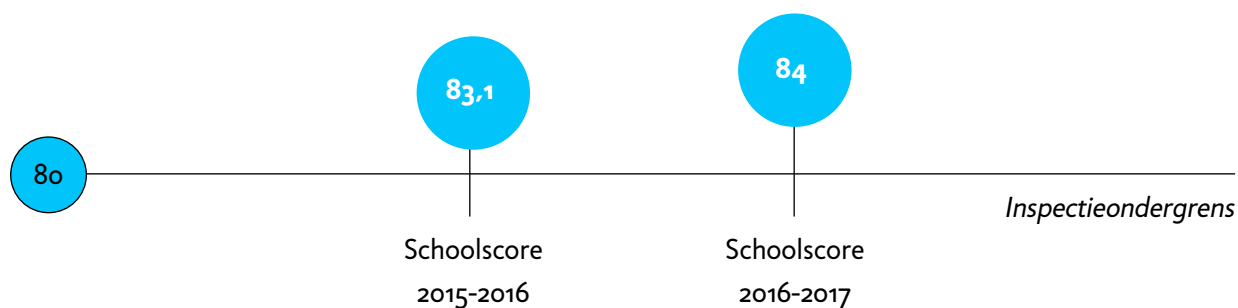
Kwaliteit

De kwaliteit van de school blijkt onder meer uit de volgende adviezen en opbrengsten (Bron: Vensters voor Verantwoording).

Welke schooladviezen kregen de leerlingen in 2015-2016 en waar kwamen ze in 2016-2017 terecht?

Wat waren de gemiddelde scores op de IEP eindtoets in de afgelopen jaren?

Schooladviezen V.O. in het schooljaar 2016-2017

Vervolgopleiding	Aantal leerlingen	Percentage leerlingen
vmbo-kl met lwoo	1	2,5%
vmbo-tl	4	10,0%
vmbo-t/havo	3	7,5%
havo	3	7,5%
havo/vwo	8	20,0%
vwo	21	52,5%

Kwaliteitszorg

Welke instrumenten zet de school in?

In 2017 is de ENMS over gegaan op het systeem van Kwaliteitscholen dat stichtingsbreed gevolgd wordt.

Waardering door ouders, leerlingen en medewerkers

Het oudertevredenheidsonderzoek resulteerde in een rapportcijfer 7,5 en het leerlingtevredenheidsonderzoek in een 8,2. De resultaten zijn te vinden in 'Scholen op de kaart'.

Verbeteracties

In de specifieke vragenlijsten van de eigen school (niet te zien in 'Scholen op de kaart') komen uitslagen voor die, in de ogen van de ouders, wellicht voor verbetering vatbaar zijn: aanbod Engels op school² en de hoogte van de ouderbijdrage.

Opbrengstgericht en handelingsgericht werken

De ENMS hanteert de Handelings Gericht Werken cyclus (HGW) en concretiseert de uitgangspunten in een stappenplan. Zo wordt duidelijk wie wat doet, wanneer, hoe en waarom. Deze cyclus vindt binnen de school plaats op twee niveaus. Voor alle leerlingen op groepsniveau: de leidster verzamelt gegevens, benoemt stimulerende en belemmerende factoren en onderwijsbehoeften. Op basis hiervan stelt zij een groepsplan op. Voor leerlingen die extra begeleiding nodig hebben, wordt een min- of plusplan opgesteld.

ParnasSys is een leerlingvolgsysteem dat de ontwikkeling van de kinderen volgt. Het uitgangspunt van ParnasSys is handelings- en opbrengstgericht werken.

De resultaten van de CITO LOVS worden via een Dult-koppeling ingelezen. De leidsters kunnen aantekeningen (notities) maken in het systeem. Al deze gegevens worden zichtbaar op een groepskaart. Dit is de cockpit voor de leidster.

De cognitieve ontwikkeling van de leerlingen wordt gevolgd middels afname van de CITO toetsen. De CITO wordt in januari en juni afgenomen. Bovendien maken we gebruik van de methodegebonden toetsen en observaties. Deze worden beide in ParnasSys geregistreerd.

Onderwijstijd

De ENMS werkt met een continurooster. De onderwijstijd is gedurende de schoolperiode ruim boven de wettelijke minimumeisen. De onderwijstijd wordt goed benut, ruim ingezet en bewaakt.

Ontwikkelagenda

De ENMS legt als Montessorischool de lat hoog voor haar leerlingen. Speerpunten in 2017 waren: aanschaf van Kosmisch materiaal, uitwerken van de muziekimpuls, het ondersteuningsprofiel en het verder gestalte geven aan Kosmisch Onderwijs. Daarnaast is er veel aandacht besteed aan de managementstructuur van de school en heeft de adjunct-directeur een grote, onderwijsinhoudelijke rol gekregen. Ook de montessoricoördinator had een belangrijke taak in het coachen van (nieuwe) personeelsleden en het bewaken van het montessorionderwijs.

Aandacht voor talentontwikkeling/hoogbegaafdheid/excellentie

De ENMS heeft aandacht voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hoogbegaafdheid en biedt daartoe speciale verrijkingslessen aan. Schaken, *School for the Gifted*, Feynmannlessen en speciale natuur- en technieklessen zorgen voor

² Inmiddels is een bevoegd leraar Engels als vrijwilliger aan het werk om de kinderen van groep 8 extra te trainen in taalvaardigheid.

voldoende aanbod voor talentontwikkeling. Aandacht voor talentontwikkeling wordt tevens bevorderd d.m.v. bezoek aan hogere bouwgroepen en het gezamenlijk werken aan projecten.

Rekenen en taal

Wij werken met het montessorimateriaal en daarnaast wordt er gebruik gemaakt van methoden. Regelmatig worden er (methodegebonden) toetsen afgenomen om de individuele ontwikkeling van de kinderen in de gaten te houden. Bij de uitstroom naar het VO blijken onze leerlingen hoog te scoren op rekenen en taal.

ICT en onderwijsinnovatie

Er is een ICT-coördinator aangesteld om de ontwikkelingen op dit gebied goed te volgen en passende soft- en hardware aan te schaffen. In 2017 werden diverse iPads en PC's van de Internationale scholen doorgeschoven naar de ENMS, zodat de leerlingen dagelijks volop gebruik

kunnen maken van het digitale aanbod. In elke groep wordt het digibord intensief gebruikt.

Internationalisering

De werkgroep die is opgericht om de samenwerking op het gebied van internationalisering binnen de stichting handen en voeten te geven komt regelmatig bij elkaar. Uitwisseling van leerlingen (o.a. in het kader van verrijking) en materialen zal het gevolg zijn.

Relatie basisschool/voortgezet onderwijs (warme overdracht)

De contacten met scholen voor VO zijn meer dan goed. Onze leerlingen worden met open armen ontvangen.

Rol in de omgeving

Gewoontegetrouw neemt de ENMS deel aan diverse maatschappelijke projecten. In 2017 werd bijvoorbeeld deelgenomen aan een project 'Agent in de klas'.

Samenwerkingsrelaties

De ENMS werkt intensief samen met de naburige school op het gebied van verkeersveiligheid. Met de (Montessori)scholen in de regio worden contacten onderhouden en vindt uitwisseling plaats van ideeën. Leidsters en directie bezoeken Montessorischolen in de regio. De Intern Begeleider neemt deel aan regiobijeenkomsten voor IB'ers.

Schoolklimaat

Het schoolklimaat van de ENMS is open en sfeer- vol. De dialoog en een goede verbinding met de thuissituatie staan voorop. Kinderen die het goed naar hun zin hebben en lekker in hun vel zitten zullen beter presteren. Wij gaan uit van de intrinsieke motivatie van ieder kind. Veiligheid is voor ieder kind een groot goed. Zowel het team als de kinderen zijn geschoold in het stellen van grenzen en het leren accepteren van andermans grenzen. In het leerlingen- en oudertevredenheidsonderzoek scoort de ENMS respectievelijk 9,2 en 8,6.

Extra ondersteuning wordt geboden door de schoolmaatschappelijk werkster. Scheidingen vormen een belangrijk punt van zorg.

Leerlingenzorg

In 2017 heeft de Intern Begeleider voor zes leerlingen een arrangement aangevraagd en ontvangen. De IB-er heeft een parttime aanstelling voor vier dagen per week. Er werd aandacht besteed aan arrangementen, lichte interventies, coaching leerkrachten i.v.m. zorgleerlingen en basisondersteuning. De Intern begeleider speelt een grote rol in het zorgbeleid van de ENMS.

Bevordering actief burgerschap

Het kosmisch onderwijs is binnen het montessorionderwijs hét vakgebied voor de ontwikkeling van actief burgerschap. In 2017 werd de pilot Kosmisch Onderwijs en Opvoeding (KOO) gecontinueerd en er werden materialen besteld. In 2018 worden de resultaten geëvalueerd en wordt het kosmisch onderwijs geborgd.

Ouderparticipatie

Voor en door ouders werden diverse activiteiten ontwikkeld. Een serie 'masterclasses' door ouders werd voorbereid in 2017. Diverse (gekwalficeerde) ouders werkten als vrijwilliger in de mediatheek, gaven Engelse les en hielpen bij het reken- en leesonderwijs. De ouderraad van de school speelde een grote rol bij de organisatie van de vele evenementen en festiviteiten.

Ontwikkeling leerlingenaantal

De ENMS kent een stabiel leerlingenaantal. Op 1 oktober 2017 telde de school 302 leerlingen, verdeeld over twaalf groepen. De school werkt met een wachtlijst om de groepsgrootte rond de 30 leerlingen te laten blijven. De school staat goed bekend in de omgeving, maar ook in de wijde omtrek.

Verwachtingen/demografische ontwikkelingen

Voor de komende jaren behoudt de ENMS een stevige positie, ondanks een lichte daling in de demografische ontwikkeling. De school wordt

veelvuldig benaderd door ouders van (ver) buiten de wijk. De toevoer van leerlingen via de peuter speelzaal en de wachtlijst vormen een comfortabele uitgangspositie voor de komende jaren.

Personeel en bedrijfsvoering

Ontwikkeling formatie en functiemix

In 2016 zijn stappen gezet om de formatie in evenwicht te brengen met het leerlingaantal en het beschikbare budget. Intern werd voortdurend gekeken of er ruimte was binnen de formatie om vacatures te vervullen of inval te organiseren. In 2017 resulteerde dit beleid in een sluitende begroting en de aanstelling van de zeer gewenste onderwijsassistentes om de werkdruk in de middenbouw te verlagen. In 2017 is de verzelfstandiging van de montessoripeutergroep in gang gezet. Het proces werd begeleid door de directie en het bestuur en resulteerde na vruchtbare gesprekken met het team, de ouderraad van de peutergroep, de VMO en de MR in een intentieverklaring.

Beleid en realisatie functionerings- en beoordelingsgesprekken

In januari 2017 werd de cyclus van functionerings- en beoordelingsgesprekken gestart. De documenten worden geregistreerd in 'Kwaliteitscholen' zodra alle koppelingen met het personeelsbestand (AFAS) van de Stichting gereed waren gekomen.

Scholingsbeleid

Het scholingsbeleid op de ENMS wordt gekenmerkt door een praktische insteek. Individuele leidsters kozen voor scholing die op dat moment paste binnen de uitgezette lijnen. De directie heeft het scholingsaanbod en de wensen in kaart gebracht. In 2017 is gericht aan scholing gedaan en worden de reeds aanwezige kwaliteiten van de individuele leidsters aangescherpt.

De Montessoricoördinator volgde een cursus coaching, de directeur volgde een Montessori-cursus, de LB ingeschaalde leidsters volgden nascholing voor ICT of ParnasSys. De onderbouw-

leidsters volgden een cursus natuur- en technieklessen voor kleuters en de Intern begeleider volgde een IB-cursus.

Werving en publiciteit

De ENMS kent een low-profile wervingsbeleid; men weet de ENMS te vinden, er is immers sprake van een wachtlijst. De animo voor de Montessoripeuterspeelzaal (de toeleverancier voor de basisschool) is groot.

Huisvesting

In en rond het gebouw zijn verbeteringen aangebracht (keukens en marmoleum in de klassen). De conciërge speelde een grote rol bij het op orde maken van kleine onvolkomenheden en (voorbereidende) werkzaamheden in en rond het gebouw.

ICT

De ENMS maakt in alle groepen intensief gebruik van ICT. Er wordt gewerkt op iPads en pc's voor vele vakken. Een goede internetverbinding maakt

het werken op diverse plekken mogelijk. De digiborden worden veelvuldig ingezet. Door de internationale scholen werden ook in 2017 gebruikte pc's aan de ENMS geschonken.

Financiën

De directie heeft in 2017 de financiën op orde gekregen door een strak beleid te voeren op het bestellen van materialen, het inhuren van invalkrachten en het aannemen van nieuw personeel. In 2017 werden de effecten daarvan zichtbaar en konden bijvoorbeeld onderwijsassistenten (1 fte) aangesteld worden.

Vrijwillige ouderbijdrage

Aan de inning van de vrijwillige ouderbijdrage is ook in 2017 veel aandacht besteed. De bijdrage wordt ingezet voor extra gymles, tehatex en muziekles. De mediatheek wordt gefinancierd vanuit de ouderbijdrage.

Prestatiebox

De prestatiebox werd volledig ingezet voor talentontwikkeling door uitdagend onderwijs (verrijking) en het werken aan een professionele cultuur en doorgaande ontwikkellijnen.

Overige projecten en subsidies

De school ontving verschillende subsidies van de Gemeente Den Haag. Het gaat om de subsidies voor Schoolsportcoördinator, Conciërgeregeling, Kwaliteit Peuterspeelzaal, HBO coach Peuterspeelzaal en vergoeding Tweede Peuterleidster. Het aantal van deze subsidies konden niet (of slechts gedeeltelijk) worden benut.

SPPOH subsidieerde de school voor wat betreft de basisondersteuning en een zestal arrangementen voor leerlingen. De subsidie voor schoolmaatschappelijk werk werd volledig benut.

Medezeggenschap

De medezeggenschapsraad vergadert eenmaal per maand. Op de agenda staan de thema's die relevant zijn voor bespreking met de ouders. De directie heeft in 2017 een aantal issues ter bespreking voorgelegd in de overlegvergadering met de MR naast formele aspecten als de begroting, het formatieplan en de schoolgids:

- de trendanalyse (CITO);
- overdracht van de montessoripeutergroep naar 2Samen;
- aanmeldprocedure;
- VMO en ouderenquête;
- verrijkingslessen en voorstellingen.

De vergaderingen verlopen in een constructieve sfeer en worden door allen als plezierig ervaren.

Dhr. F.R.G.C. van de Kerkhof
principal European School The Hague –
Elementary School

European School The Hague – Elementary School

Strategy

In 2017 the Elementary department of the ESH continued to develop its major strategic developments from 2016: Professional Learning Communities and Cooperative Learning Strategies as well as defining Assessment as 'Assessment for Learning'. As our Professional Learning Community developed many staff felt they needed knowledge and skills that would equip them to continue the journey, therefore, choosing to become Instructional Leaders.

- Professional Learning Communities
- Cooperative Learning Strategies (Kagan)
- Assessment for Learning
- Instructional Leadership

Professional Learning Communities

In 2017 the Professional Learning Community culture has begun to embed itself through many aspects of the ESH and does not just take place

in PLC meeting time. Staff actively discuss student learning through the day and week and have begun to see each other in action in the classroom. This has led to the Instructional Leadership development as staff believed they required an extra skills set and knowledge to gain the most out of classroom visits.

Cooperative Learning Strategies (Kagan)

In 2017 the Cooperative Learning Strategy coaches finished their training. We now have 5 coaches with more coming in the future. The coaches were actively engaged with the staff assisting them to refine their use of CLS in the classroom.

Assessment for Learning

Through their extended professional development the PLC chair people highlighted the need for a whole school PLC goal to ensure the school moved forward in the same direction. A whole school INSET Day was planned by the chair people with

the assistance of a consultant of the Haags Centrum voor Onderwijsadvies (HCO). During the day the staff revised the purpose, importance and power of a PLC and through a process identified a goal they wanted to work on, 'Assessment for Learning'. Since then the PLC groups have been expanding their knowledge and skills in this area. Our PLC goal is:

Instructional Leadership

A group of approximately 35 staff members ranging from Year Group Planning chair people to Middle Managers have begun training as Instructional Leaders in 2017. The training, which was requested by staff, has developed the groups understanding of how to observe lessons and focus on the learning of students and facilitate reflective conversations with colleagues. This training has led to a change in the way lesson observations are conducted by staff members and Middle Managers during the appraisal cycle. As a result a large increase in seeing each other in

action has occurred as it has reduced the stress felt by staff members when others come into their classrooms.

Educational Vision

The Educational vision for the ESH and all European Schools is: multilingual and multicultural education enables students to develop into successful European and International citizens. As a school community we promote and ensure students develop a variety of languages including mathematical, technical and scientific languages to be able to communicate effectively and purposefully with a variety of people from around Europe and the world. To ensure they have a balanced view we support this multilingual education with multicultural education so students develop understanding, respect, compassion and acceptance of others from all cultures. The ESH strives to support students to become individuals that have a positive influence on Europe and the international community.

A culture of excellence

To fulfill the educational vision the ESH continued to promote a culture of continual learning in 2017. To ensure the students were provided with the best opportunities possible to become multilingual and multicultural citizens the teachers were assisted to ensure this takes place. Teachers were supported to continue their professional development, refine their skills and share best practice through involvement in a Professional Learning Community, a Year Group Planning Team and a Language Section. These opportunities and the well-being of the teachers were nurtured by the Middle Managers and Directorate.

Quality

Results & Control

In 2017 the ESH continuously monitored and tracked the results of the students. The Support Department worked again closely alongside the Language Sections to do this. In the joint meetings (Group Overviews) between teachers, section

leaders and support coordinators needs and results are discussed in an effective manner. They refer to data from assessments, student work samples and habits, teacher records and observations and information from other sources e.g. OT reports to create a picture of each student. This is then used to devise appropriate planning, and if needed support to ensure the student is provided with learning opportunities to ensure continual development.

Student-parent-staff appreciation

In March 2017 the ESH held its 2nd Quality Survey amongst parents, staff and pupils. The school used Kwaliteitscholen as a platform in which the survey was organized. The survey was presented in the 5 languages of the school: Spanish, English, Dutch, German and French.

Parents completed two surveys: Scholen op de Kaart (4 domains) and Schoolindex Oudertevredenheid (22 domains). 35% of parents completed the survey. The Scholen op de Kaart

results are published on the website of Vensters. The ESH scored 7.4 (out of 10) from the parent satisfaction survey.

Students also completed two surveys: Scholen op de Kaart (4 domains) and Schoolindex Leerlingtevredenheid (15 domains). 94% of students completed the survey. The Scholen op de Kaart results are also published on the website of Vensters. The ESH scored 8.8 (out of 10) from the student satisfaction survey.

Outcome driven

During 2017 the ESH Elementary continued to focus on outcomes driven education. Through data collected from assessments and observations students' levels and needs were identified. In 2017 new syllabuses like Discovery of The World and European Hours guided the outcomes set for groups and individual students and ensured the plans of actions were suitable and achievable within the framework for the European Schools.

Education time

The ESH adheres to the prescribed education time in accordance with Dutch law. When teachers are absent the school has been able to provide cover lessons, ensuring no education time was lost. The subject time allocation as described by the European Schools is strictly followed.

School Development

School Priorities

The priorities of the schools are linked with the strategic bullet points described in the introduction. In 2017 priority has been given to embedding a Professional Learning Environment, developing Cooperative Learning Strategies, working on our whole school goal of Assessment for Learning and developing our Instructional Leadership skills. Within each language and subject section of ESH the leaders/coordinators set themselves priority targets. These priority targets directly relate to the school development plan and provide the middle management team with an overview of the foci for

the different sections of the school. Throughout 2017 the coordinators of these sections worked towards achieving these targets.

Differentiation in the classroom

The great variety of students of the ESH requires teachers to be able to differentiate effectively. In 2017 teachers have been supported to continue to develop and refine their differentiation strategies. The Support Department has worked closely with the Section Teachers through group consultations and further meetings to assist teachers to identify the needs of the students in their class and the ways work could be differentiated to meet their needs.

In 2017 teachers have employed their Assessment for Learning strategies to assist them to differentiate in their classroom. These strategies are discussed and shared during Year Group Planning meetings.

Programmes for highly talented children

Classroom teachers with the assistance of the support department cater for gifted and talented students within the classroom, however, this is an area the ESH will continue to develop in the future.

An attractive offer

Cross-curricular planning in each year level provides a harmonized curriculum to the students in all language sections. It also promotes the sharing and understanding of ideas and techniques from different cultures. The development of the Year Group Planning Organizer role in 2017 has ensured a high standard of planning and a high level of quality in the way the curriculum is delivered. This alongside the focus of Assessment for Learning equates to purposeful learning experiences that cater for all the pupils in each classroom.

Alongside the European Curriculum the European School also organizes extracurricular activities

after school, the so-called After School Activities. Children are able to participate in extra musical, sports, arts & craft activities.

Innovation

The innovation of Professional Learning Communities has created a culture of learning at the ESH. In 2017 the staff have driven the major developments in the school. As a result of professional development over the last two years staff have developed common knowledge and language. This has led to the development of the PLC whole school goal and a shared understanding of how this can be achieved.

Distributive leadership continues to develop at the ESH. Staff members have been provided with the opportunity to have different roles within the school community. This has empowered them to be involved in initiatives that they are passionate about and have a say in how this area is organized/structured and what is in place to ensure the different areas of the school are

developed successfully. For many staff members this has meant they now feel their ideas are being heard and they feel they are making a difference to the lives of the students they teach.

The role of ICT

As a result of the iPad trial in 2016 a discussion about an ICT vision was initiated. Together with the HCO ESH members of staff were guided in forming a collaborative ICT Vision. This will be continued and finalized in 2018. Furthermore the ESH appointed an ICT Teacher who is promoting this subject in all year groups and offers our pupils a wide range of ICT subjects such as Robotica and Programming. The ICT teacher has also led workshops for groups of teachers to upgrade their skills in the use of our interactive white boards.

Social competences/global citizenship

Just as in previous school years our pupils from P5 participated in a project called "Safe School". This project provided the pupils with opportunities to

develop their social competencies in a variety of settings. Throughout the year teachers ensured students developed a clearer understanding of the importance of these competences especially in a global setting such as the ESH where so many cultures come together.

Relationship with local community/social projects

The ESH opened its doors to external sport clubs from the local community in using our sports facilities. Furthermore regular contact with the direct local community in the vicinity of the school takes place to discuss items such as traffic and further building development of the school building.

International dimension

The ESH consists of parents, students and staff from many cultures. It caters for the families of the European Agencies located in and around The Hague. This means that the school has to be

mindful and accommodate a range of different people from different dimensions. It is important for the ESH to acknowledge and celebrate different national holidays, for the staff to be active in a range of professional development opportunities from different countries and connect with other schools both international and local. Through these practices the ESH continues to foster and nurture its international dimension.

Whole School Cooperation

The Elementary and Secondary school continued to cooperate with the transition of Elementary students into Secondary in 2017. Existing policies have been further developed to make sure the transition is even more successful from primary to secondary. Several classes in the Elementary school benefited from the presence of our secondary students. During Bookweek 2017 several students read books to the children of our Early Years department and our lower Primary department.

Environment

Cooperation with other schools (dips/diss)/ The Hague

The school cooperates closely together with other European Schools. We aim to attend all meetings organised for all European Schools. Also the school connects with the Accredited European Schools (AES) and attended meetings in 2017. Furthermore, the ESH became a full paying member of the DISS/DIPS Schools. Therefore closer cooperation between the DIPS schools is possible. Several meetings and exchanges between teachers have taken place in 2017.

Cooperation with the schools within the Stichting

The ISH and ENMS are partners within the Stichting albeit that further educational collaboration is planned for. The ENMS and the ESH are investigating the possibilities of working together on the topic of Language Learning. We expect to finalise a collaborative project in 2018.

The ISH and ESH worked closely together in organising the Walk of Hope 2017 in which many students of both schools worked closely together.

School Climate

In 2017 a training was organised in collaboration with the HCO in which Elementary & Secondary staff are working together to make sure that there is a common understanding of behavioural issues within school. This training is called "The No

Blame Approach". In 2018 it is foreseen that we re-introduce the Behavioural Working Group to address behaviour of students in a wider context. The confidential counsellor mainly spoke with different members of staff about confidential issues. Some of these issues were brought forward to the deputy-director if action was needed, e.g. follow-up meetings.

Pupil/student care/SEN

For each language section a dedicated support coordinator and teacher is available. The ESH Elementary is able to provide a broad base support. In 2017 the focus for the support team was to stabilise the developments. This was due to the fact that the Support Leader was acting temporarily as the deputy-director for the secondary school.

Passend onderwijs

ESH invested further in investing in two teachers who supported children in and out of the classroom. The money received from the SPPOH was used for this.

At the ESH we need to invest in teachers for all language sections. Furthermore the money is used to purchase "onderzoeksuren" from our educational partner in The Hague: HCO.

In 2017 the school worked closely together with SPPOH, three requests for arrangements for SEN children have been approved and one transfer took place to another school, IVIO SBO school.

Development – number of pupils

On 1st October 2017 we had 769 confirmed registrations. On 1st October 2018 we will have 829 enrolled pupils. We predict to have 900 students at the end of the school year 2018-2019.

Student Numbers 2017 ESH Elementary		
Date	01-03-2017	01-10-2017
Nursery	272	206
Primary	468	563
Total	740	769

Student Numbers 2018 ESH Elementary (prognoses)		
Date	01-03-2018	01-10-2018
Nursery	197	261
Primary	631	639
Total	829	900

Staff and Operations

Development – number of staff

On the 1st January 2017 the Elementary school had 91,8 fte staff. On 31st December 2017 the school had 114,27 fte staff.

Realisation - function mix

In order to comply with Dutch regulations stipulating a balanced distribution of LA, LB and LC positions in the school (called 'functiemix'), in 2017 three members of staff were promoted to LB or LC scales. These teachers were assigned with coordination tasks or greater responsibilities.

Professional Development

In 2017 the staff were involved in a range of professional development activities. On a regular basis staff members were engaged in on-site professional learning communities where they led their own professional learning with a group of colleagues. This meant that new learning results could be practiced in the classrooms immediately

and reflected upon. Staff worked together towards a common goal, Assessment for Learning, developing common understandings and language through the process.

The staff were also involved in professional development around two of the priorities mentioned in the introduction – Professional Learning Communities and Assessment for Learning. This enabled them to develop a deeper understanding of these two educational aspects. Both were followed up throughout the year through Instructional Leadership.

The importance of team building was recognized within the ESH. Therefore, in 2017 the school ensured the staff had opportunities to develop their personal and working relationships. Developing a sense of community is important and also necessary to provide the best education possible to the students in our care.

Individual teachers were also supported and assisted to follow professional development that was directly related to their needs or roles within the school.

Accountability

In 2017 the Middle Management Team refined the appraisal cycle further. The staff's appraisal meetings/observations/feedback sessions were altered to be in line with the Instructional Leadership teachings. This development meant that the appraisal cycle has become a more comfortable experience for staff members as the focus is on the learning of the students rather than the teacher. As a result the appraisal cycle is more purposeful and meaningful. The Middle Managers also started to engage other staff members when observing lessons to increase the quality of the observations and reflective conversations.

Staff Recruitment

In 2017 all vacant posts have been filled. External recruitment agencies have been used and advertisements are going Europe wide. Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland, Leercare and TES are agencies which ESH has used in 2017 with a positive outcome.

Marketing

In 2017 the new website has been launched. A staff portal and parent portal will be operational in 2018. For the time being our ESH Web will be our staff portal. Furthermore the ESH continued opening its doors for prospective parents to provide information of the school in monthly Information Mornings. Presentations at the European Agencies were also held. Together with the ISH and the RLO the ESH is presenting itself at various International Fairs.

Building

In 2017 it was a challenge to place all classes which were needed for the Primary department. Due to the growth of the secondary school and primary school the building is reaching its maximum capacity. Due to the efforts of many policy makers the Municipality decided favourably for ESH in obtaining a new location at the Oostduinlaan. From the school year 2018-2019 the secondary department will be relocated to the new location. The Primary department will then be able to use the entire location at the Houtrustweg. With 900 plus children coming next school year there is still a need for our temporary buildings.

ICT

A specialist ICT teacher began at the beginning of the 2017/2018 school year. This has meant all pupils from Early Years to P5 receive a specialist ICT lesson from a specialist teacher every two weeks. During the lesson the classroom teacher participates in the lesson with the aim of refining the ICT skills

and knowledge of all teachers in the school.

Increasing the ICT opportunities and quality of lessons throughout the week. Parents are kept updated about their child's ICT lessons through a blog containing ideas/websites etc. for the children to continue their ICT learning at home. The specialist ICT teachers also provides regular workshops for staff members on ICT topics requested.

Sustainability

Finance

The ESH Elementary has a healthy financial position. The school is able to build on their financial reserves and has paid back the investments which were pre-financed by the Stichting. It is also the aim of the ESH Elementary to invest even more in education quality.

School Fees

Just like previous years the CAT I school fee and the CAT III school fee is the same for all the

parents. For the school year 2016-2017 € 6.265,- was invoiced and for the school year 2017-2018 it is € 6.469,-. Parents at the ESH are also invoiced for Lunchtime Supervision to an amount of € 150,- per year per child. The additional costs, as agreed with the European Agencies will not exceed the amount of € 165,- per school year. € 75,- was billed for in 2017. Discussions with the Advisory Board and the Participation Council are foreseen for 2018 whether the ESH will carry the costs for additional activities so that the parents will not be invoiced for this anymore.

Accountability

Prestatiebox

The ESH Elementary allocated the money per student provided by the government for cultural education. A member of staff successfully finished the course of Cultural Coordinator from the CultuurSchakel and organised various cultural activities for the children and teachers of our school. Also extra means were made available for

strengthening the position of the subject coordinators. They are an important factor in the curriculum development. Furthermore the ESH was successful in obtaining a subsidy of €20.000,- for developing Music Education in the primary school. Our specialist teacher is leading this project and different activities such as learning to play guitar with staff, visit of various musical specialists in the school and various concerts have already taken place.

Other projects in 2017 the ESH Elementary again successfully obtained subsidy for a Sports coordinator. Together with the Municipality of The Hague different sports clubs will present activities on the premises organised by the sports coordinator. 0.2 fte is allocated and subsidised for in our school to make sure the different sports activities can be organised throughout the year.

Participation

In 2017, the Director and Deputy-Director attended six meetings with the Participation Council. Also separate meetings were organised with the Teachers of the council to discuss the holiday schedule and the staffing plan. In the participation council, we discussed:

- The Elementary School budgets for 2017;
- The Staffing Plan;
- Holiday plan for 2017-2018;
- The relocation of the secondary school to the Oostduinlaan;
- The renovation at the Houtrustweg including the extension of the canteen;
- The traffic situation around the school;
- Cancellation of additional Fees in school year 2018-2019.

There is a continuation of a good professional collaboration with the Participation Council.

**EIND-
RESULTATEN**

Eindresultaten

Leerlingaantal

Tabel 1

Leerlingaantal per 1 oktober ILT

	ILT 2017*	ILT 2016	ILT 2015	ILT 2014
RLO	1.372	1.425	1.427	1.432
RLS	1.499	1.434	1.322	1.285
RLW	789	775	774	770
ISH SEC	1.253	1.113	999	935
ESH SEC	321	223	141	75
ISH PRI	634	615	562	545
ENMS	302	315	310	294
ESH ELEM	769	665	538	445
Totaal	6.939	6.565	6.073	5.781

* Vanaf 2017 incl. VAVO leerlingen.

Tabel 2

Indexcijfers leerlingaantal (basisjaar 2014)

	2017*	2016	2015	2014
RLO	95,8	98,5	98,4	100,0
RLS	116,7	111,2	99,8	100,0
RLW	102,3	106	105,6	100,0
ISH SEC	134,0	122,6	121,8	100,0
ESH SEC	432,0	100	100	100,0
ISH PRI	116,3	119,4	114,9	100,0
ENMS	102,7	112,5	111,9	100,0
ESH ELEM	172,8	222,4	100	100,0

* Vanaf 2017 incl. VAVO leerlingen.

Formatie

Tabel 3

Formatie per locatie in fte per maand

	jan.-16	dec.-16	jan.-17	dec.-17	Vershil dec-16 en dec-17
RLW	58,2	58,1	59,1	61,9	3,9
RLO	122,6	123,0	125,2	125,2	2,1
RLS	101,4	106,1	109,8	111,5	5,4
ISH SEC	160,6	181,7	178,5	197,4	15,7
ISH PRI	80,0	81,7	84,5	88,9	7,2
CSB	24,2	23,8	24,4	26,6	2,8
ENMS	21,6	20,1	18,7	21,7	1,6
ESH SEC	26,4	36,7	38,9	55,2	18,4
ESH ELEM	64,8	86,3	91,6	114,1	27,7
SRL	659,9	717,5	730,6	802,4	84,9

Functieverdeling

Tabel 4

Functieverdeling per locatie in fte per 31-12

	DIR		OOP		OP		Totaal		Verschil 2016 en 2017		
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	DIR	OOP	OP
RLW	2,9	2,9	10,2	11,5	45,0	47,6	58,1	61,9	0,0	1,3	2,6
RLO	3,2	3,9	23,4	24,4	96,5	96,9	123,0	125,2	0,7	1,0	0,4
RLS	4,9	4,9	20,6	21,7	80,5	84,9	106,1	111,5	0,0	1,1	4,3
ISH SEC	3,1	3,1	53,5	64,5	125,1	129,8	181,7	197,4	0,0	11,1	4,7
ISH PRI	2,0	2,0	32,0	32,8	47,7	54,1	81,7	88,9	0,0	0,9	6,4
CSB	1,0	1,0	22,7	25,6	0,0	0,0	23,8	26,6	0,0	2,9	0,0
ENMS	2,0	2,0	4,6	4,7	13,6	15,0	20,1	21,7	0,0	0,1	1,5
ESH SEC	2,0	2,0	8,5	13,2	26,2	40,0	36,7	55,2	0,0	4,7	13,8
ESH ELEM	1,0	1,0	21,3	30,7	64,0	82,4	86,3	114,1	0,0	9,3	18,4
Stichting Het Rijnlands Lyceum	22,1	22,8	196,8	229,0	498,6	550,6	717,5	802,4	0,7	32,3	52,0

Personeel

Tabel 5

Instroom in 2017 per categorie personeel in absolute aantallen

	RLW	RLO	RLS	ISH SEC	ISH PRI	CSB	ENMS	ESH ELEM	ESH SEC	Totaal
Directie	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Ondersteunend	3	5	1	14	12	4	4	25	4	72
Onderwijsgevend	7	17	20	26	16	0	5	36	30	157
Stichting Het Rijnlands Lyceum	10	23	21	40	28	4	9	61	34	230

Tabel 6

Uitstroom in 2017 per categorie personeel in absolute aantallen

	RLW	RLO	RLS	ISH SEC	ISH PRI	CSB	ENMS	ESH ELEM	ESH SEC	Totaal
Directie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ondersteunend	1	3	0	5	10	2	4	10	1	36
Onderwijsgevend	4	15	15	16	7	0	5	13	8	83
Stichting Het Rijnlands Lyceum	5	18	15	21	17	2	9	23	9	119

Tabel 7

Totaal in- en uitstroom 2016/2017

	2016	2017	totaal
Aantal medewerkers aanvang per 01-01	848	923	75
Indiensttredingen*	177	230	53
Uitdiensttredingen	-102	-119	-17
Totaal aantal Medewerkers 31-12	923	1.034	111

* Voor het grootste deel veroorzaakt door de groei van de internationale scholen

Tabel 8

Man-Vrouw verdeling per 31-12

School	Man		Vrouw		Totaal	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
RLW	26,0	28,3	32,1	33,6	58,1	61,9
RLO	49,7	46,9	73,3	78,3	123,0	125,2
RLS	51,7	50,8	54,4	60,6	106,1	111,5
ISH SEC	70,1	77,9	111,5	119,5	181,7	197,4
ISH PRI*	16,2	19,1	65,5	69,8	81,7	88,9
CSB	9,2	10,3	14,6	16,3	23,8	26,6
ENMS*	2,1	2,0	18,0	19,8	20,1	21,7
ESH SEC	13,0	17,0	23,7	38,1	36,7	55,2
ESH ELEM*	14,5	18,5	71,9	95,6	86,3	114,1
SRL	252,6	270,9	464,9	531,5	717,5	802,4

* In alle scholen PO was de participatiegraad van vrouwen gemiddeld 82%, in de VO gemiddeld: 60%. In 2017 is deze voor heel SRL gestegen naar 66%.

Leeftijd

Tabel 9

Medewerkers per leeftijdsklasse in absolute getallen per 31-12

Leeftijds- klasse tot	RLW		RLO		RLS		ISH Sec		ISH Prim		CSB		ENMS		ESH Sec		ESH Elem		Totaal		
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	
25	2	1	3	3	6	5	3	2	2	1	1	1	1	1	1	0	2	7	5	25	21
30	2	5	9	7	17	16	13	11	7	10	3	2	3	6	7	7	21	19	82	83	
35	5	5	20	19	13	20	29	21	15	11	4	2	2	2	5	10	22	27	115	117	
40	8	10	12	14	14	13	38	44	19	14	5	5	4	3	8	12	21	31	129	146	
45	5	2	18	18	15	17	30	35	21	28	2	5	2	3	8	15	20	26	121	149	
50	14	14	24	27	18	15	42	44	19	24	2	4	5	3	10	13	17	27	151	171	
55	11	14	19	21	20	19	19	30	14	17	4	2	6	4	7	7	10	13	110	127	
60	19	14	32	24	24	20	22	23	5	5	4	5	3	5	3	7	6	8	118	111	
65	10	14	19	26	13	19	16	19	4	5	2	3	2	1	0	0	0	3	66	90	
100	2	4	0	3	0	3	1	2	1	2	0	1	0	1	0	1	2	2	6	19	
Totaal	78	83	156	162	140	147	213	231	107	117	27	30	28	29	48	74	126	161	923	1.034	

Tabel 10

Gemiddelde leeftijd per 31-12 in fte

School	2016	2017
RLW	49,8	50,0
RLO	47,5	47,2
RLS	45,3	44,7
ISH SEC	44,5	44,6
ISH PRI	43,3	43,3
CSB	44,9	46,0
ENMS	45,1	45,5
ESH SEC	42,0	42,0
ESH ELEM	39,5	40,0
SRL	44,3	44,3

Funcieschalen

Tabel 11

Funcieschalen per 31-12-2017 per categorie personeel in fte

Funcieschalen	RLW	RLO	RLS	ISH SEC	ISH PRI	CSB	ENMS	ESH SEC	ESH ELEM	Totaal	
LA	0,0	0,0	0,0	0,0	31,4	0,0	10,3	0,0	63,1	104,8	OP
LB	10,9	11,1	22,3	44,9	12,2	0,0	4,8	26,4	12,6	145,2	OP
LC	18,0	41,5	33,4	34,5	10,5	0,0	0,0	6,3	6,8	151,0	OP
LD	18,6	44,2	29,2	50,3	0,0	0,0	0,0	7,3	0,0	149,6	OP
IO	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	OP
ML	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,1	0,0	0,0	0,6	OOP
2	0,0	0,5	2,7	7,1	1,3	0,0	0,0	0,0	7,2	18,8	OOP
3	1,5	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	12,6	16,7	OOP
4	1,4	6,7	4,2	11,7	25,2	0,0	1,3	0,0	7,5	58,0	OOP
5	3,8	2,4	2,6	10,8	1,0	0,0	0,0	2,5	1,7	24,8	OOP
6	0,6	3,2	1,3	9,9	2,1	0,0	0,0	4,1	1,7	22,8	OOP
7	1,0	6,3	4,5	6,4	2,0	7,7	1,7	1,8	0,0	31,4	OOP
8	3,2	4,1	2,4	3,0	0,0	4,0	0,7	0,0	0,0	17,4	OOP
9	0,0	0,0	0,8	4,2	0,0	6,0	0,0	0,0	0,0	11,0	OOP
10	0,0	0,0	0,0	9,0	0,0	2,5	0,0	3,8	0,0	15,2	OOP
11	0,0	1,2	1,4	2,6	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	6,4	OOP
12	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	1,0	0,0	4,0	OOP
13	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	OOP
14	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	OOP
15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	OOP

Funcieschalen	RLW	RLO	RLS	ISH SEC	ISH PRI	CSB	ENMS	ESH SEC	ESH ELEM	Totaal	
11	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
12	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
13	1,9	2,9	3,9	2,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	11,7	DIR
14	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
15	1,0	1,0	1,0	1,1	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	5,1	DIR
DA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
DB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
DCU	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	DIR
DD	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
DE	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	DIR
AB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	DIR
AC	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
AD	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	DIR
AE	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	DIR
U	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	DIR
B5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	DIR
Totaal	61,9	125,2	111,5	197,4	88,9	26,6	21,7	55,2	114,1	802,4	

Tabel 12

Functieschalen per 31-12-2017 per categorie personeel in absolute aantallen

Functieschalen	RLW	RLO	RLS	ISH SEC	ISH PRI	CSB	ENMS	ESH SEC	ESH ELEM	Totaal	
LA	0	0	0	0	40	0	14	0	84	138	OP
LB	18	17	32	51	15	0	5	38	14	190	OP
LC	26	58	43	40	11	0	0	10	7	195	OP
LD	22	51	37	53	0	0	0	9	0	172	OP
IO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	OP
ML	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	OOP
2	0	1	5	18	8	0	0	0	23	55	OOP
3	2	0	3	0	0	0	1	0	18	24	OOP
4	2	9	5	13	32	0	2	0	10	73	OOP
5	4	3	3	12	2	0	0	3	2	29	OOP
6	1	4	2	12	3	0	0	4	2	28	OOP
7	1	8	6	7	2	9	3	3	0	39	OOP
8	4	5	3	3	0	4	1	0	0	20	OOP
9	0	0	1	6	0	7	0	0	0	14	OOP
10	0	0	0	10	0	3	0	4	0	17	OOP
11	0	2	2	3	2	0	0	0	0	9	OOP
12	0	0	0	0	0	3	0	1	0	4	OOP
13	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	OOP
14	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	OOP
15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	OOP

Funcieschalen	RLW	RLO	RLS	ISH SEC	ISH PRI	CSB	ENMS	ESH SEC	ESH ELEM	Totaal	
11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
13	2	3	4	2	0	0	0	1	0		DIR
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
15	1	1	1	1	0	0	0	1	0	5	DIR
DA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
DB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
DCU	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	DIR
DD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
DE	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	DIR
AB	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	DIR
AC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
AD	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	DIR
AE	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	DIR
U	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	DIR
B5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	DIR
Totaal	83	162	147	231	117	30	29	74	161	1.034	

Funciemix

Tabel 13

Funciemix realisatie 2017 in fte*	LA	LB	LC	LD	Totaal
RLW	0,0	10,9	18,0	18,6	47,6
RLO	0,0	11,1	41,5	44,2	96,9
RLS	0,0	22,3	33,4	29,2	84,9
ISH SEC	0,0	44,9	34,5	50,3	129,8
ESH SEC	0,0	26,4	6,3	7,3	40,0
ISH PRIM	31,4	12,2	10,5	0,0	54,1
ENMS	10,3	4,8	0,0	0,0	15,0
ESH ELEM	63,1	12,6	6,8	0,0	82,4
SRL	78,6	134,6	148,4	136,7	550,6

* inclusief HOS-ers en exclusief teamleiders

Funciemix realisatie 2017 in % afgezet tegen doelstelling (exclusief afdelingleiders)	LA	LB	LC	LD	Waarde funciemix
RLW*	0,0%	23,0%	37,9%	39,2%	116,2
RLO	0,0%	11,5%	42,8%	45,6%	134,1
RLS	0,0%	26,3%	39,3%	34,4%	108,0
ESH SEC*	0,0%	34,6%	26,6%	38,8%	104,2
ISH PRI**	58,1%	22,5%	19,4%	0,0%	n.v.t.
ENMS**	68,2%	31,8%	0,0%	0,0%	n.v.t.
ESH ELEM	76,6%	15,2%	8,2%	0,0%	n.v.t.

* RLW en ISH-SEC zitten in één BRIN (Basis Registratie Instellingen)

** ISH PRIM, ENMS en ESH zitten vanaf 1 augustus 2013 in één BRIN. Conform de CAO PO zijn de streefpercentages voor LB toegepast op bestuursniveau. Voor ISH PRIM, ENMS en ESH gezamenlijk is in 2017 het streefpercentage voor LB met een realisatie van 19% gehaald. Het streefpercentage LB is: 16%.

Contract

Tabel 14

Contracttype per locatie in fte per 31-12

	Bepaalde tijd		Onbepaalde tijd		Totaal	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
RLW	8,9	12,8	49,2	49,2	58,1	61,9
RLO	14,0	15,6	109,1	109,6	123,0	125,2
RLS	18,1	23,7	88,0	87,7	106,1	111,5
ISH SEC	44,0	41,1	137,7	156,3	181,7	197,4
ISH PRI	11,8	17,1	69,9	71,8	81,7	88,9
CSB	1,5	2,7	22,3	23,9	23,8	26,6
ENMS	1,0	4,7	19,1	17,0	20,1	21,7
ESH ELEM	36,1	38,9	50,3	75,1	86,3	114,1
ESH SEC	12,0	24,8	24,8	30,3	36,7	55,2
SRL	147,2	181,5	570,3	620,9	717,5	802,4

Verzuim

Tabel 15

Ziekteverzuimpercentages per locatie in 2016 en 2017

	2016		2017	
	ZV-%	Freq.	ZV-%	Freq.
RLW	2,4%	0,5	2,1%	0,5
RLO	4,0%	0,9	3,3%	1,0
RLS	4,7%	1,1	5,8%	1,1
ISH SEC	4,2%	1,3	4,4%	1,4
ISH PRI	2,9%	1,0	2,8%	1,2
CSB	1,2%	0,9	2,4%	0,9
ENMS	4,5%	1,1	4,3%	0,9
ESH ELEM	2,5%	1,2	3,3%	1,2
ESH SEC	1,8%	0,9	5,3%	1,0
SRL	3,6%	1,0	3,9%	1,1

2016							
	Kort (0 t/m 7 dagen)	Kort Middel (8 t/m 42 dagen)	Lang Middel (43 t/m 365 dagen)	Lang (> 365 dagen)	Totaal	Freq.	Verzuimduur
RLW	0,4%	0,7%	1,3%	0,0%	2,4%	0,5	7,9
RLO	0,5%	0,2%	3,3%	0,0%	4,0%	0,9	7,9
RLS	0,7%	0,5%	2,0%	1,5%	4,7%	1,1	14,5
ISH SEC	0,9%	0,7%	2,4%	0,3%	4,2%	1,3	6,6
ISH PRI	0,6%	0,5%	1,9%	0,0%	2,9%	1,0	8,0
CSB	0,7%	0,5%	0,0%	0,0%	1,2%	0,9	2,8
ENMS	0,9%	0,7%	1,8%	1,1%	4,5%	1,1	23,7
ESH ELEM	0,7%	0,5%	1,2%	0,0%	2,5%	1,2	4,1
ESH SEC	0,5%	0,2%	1,1%	0,0%	1,8%	0,9	2,6
SRL	0,7%	0,5%	2,0%	0,3%	3,6%	1,0	8,4

2017							
	Kort (0 t/m 7 dagen)	Kort Middel (8 t/m 42 dagen)	Lang Middel (43 t/m 365 dagen)	Lang (> 365 dagen)	Totaal	Freq.	Verzuimduur
RLW	0,5%	0,2%	1,4%	0,0%	2,1%	0,5	10,9
RLO	0,6%	0,9%	1,4%	0,4%	3,3%	1,0	9,4
RLS	0,9%	0,9%	3,2%	0,9%	5,8%	1,1	13,3
ISH SEC	1,2%	0,8%	2,1%	0,3%	4,4%	1,4	9,4
ISH PRI	1,0%	1,0%	0,8%	0,0%	2,8%	1,2	6,1
CSB	0,8%	0,5%	1,1%	0,0%	2,4%	0,9	8,0
ENMS	0,9%	1,1%	2,3%	0,0%	4,3%	0,9	10,9
ESH ELEM	1,0%	1,0%	1,2%	0,0%	3,3%	1,2	5,9
ESH SEC	1,0%	0,8%	3,5%	0,0%	5,3%	1,0	11,8
Eindtotaal	0,9%	0,8%	1,9%	0,3%	3,9%	1,1	9,1

Loonkosten

Tabel 16

Loonkosten Rijnlands Lyceum totaal

VO	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	14,2	17,3	1.763.053	1.941.452	124.281	112.351
Onderwijsgevend personeel	335,5	380,1	27.535.444	30.218.517	82.061	79.496
Ondersteunend personeel	129,1	155,9	7.089.219	8.470.566	54.916	54.340
Totaal	478,8	553,3	36.387.716	40.630.535	75.994	73.435

PO	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	4,2	5,0	397.240	449.270	93.578	89.854
Onderwijsgevend personeel	120,4	137,9	7.535.217	8.431.466	62.590	61.148
Ondersteunend personeel	53,2	60,9	2.291.600	2.606.267	43.063	42.793
Totaal	177,8	203,8	10.224.058	11.487.003	57.487	56.367

VO en PO	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	18,4	22,3	2.160.293	2.390.722	117.209	107.303
Onderwijsgevend personeel	455,9	518,0	35.070.661	38.649.983	76.920	74.612
Ondersteunend personeel	182,3	216,8	9.380.820	11.076.833	51.456	51.096
Totaal	656,7	757,1	46.611.774	52.117.538	70.982	68.841

Tabel 17

Loonkosten per school en CSB

RLW	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	2,4	2,9	262.586	313.338	111.148	109.162
Onderwijsgevend personeel	46,1	45,9	3.752.087	3.825.552	81.443	83.306
Ondersteunend personeel	9,7	10,5	473.612	530.235	48.927	50.456
Totaal	58,1	59,3	4.488.285	4.669.125	77.234	78.736

RLO	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	3,1	3,5	330.841	379.408	105.186	108.588
Onderwijsgevend personeel	97,4	94,8	7.777.040	7.913.874	79.840	83.448
Ondersteunend personeel	22,1	27,0	1.082.397	1.474.691	48.915	54.618
Totaal	122,7	125,3	9.190.278	9.767.972	74.912	77.938

RLS	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	4,7	4,9	497.139	528.501	90.059	107.857
Onderwijsgevend personeel	77,1	83,1	5.718.460	6.351.582	72.689	76.468
Ondersteunend personeel	21,7	21,5	1.002.264	1.031.557	45.361	48.080
Totaal	103,5	109,4	7.217.863	7.911.640	67.939	72.307

	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
ISH SEC						
Directie	2,0	3,0	292.195	331.355	99.763	109.873
Onderwijsgevend personeel	107,0	123,7	8.797.061	9.666.330	76.521	78.116
Ondersteunend personeel	51,6	60,6	2.555.857	3.143.225	48.478	51.842
Totaal	160,7	187,4	11.645.113	13.140.909	68.255	70.126

	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
ISH PRI						
Directie	2,0	2,0	187.078	186.812	93.539	93.406
Onderwijsgevend personeel	47,3	51,3	3.154.358	3.291.584	66.625	64.105
Ondersteunend personeel	31,6	31,5	1.378.139	1.402.089	43.654	44.516
Totaal	80,9	84,8	4.719.574	4.880.485	58.328	57.524

	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
ENMS						
Directie	1,2	2,0	120.324	171.707	96.646	85.853
Onderwijsgevend personeel	17,3	14,4	1.037.951	864.207	60.011	60.015
Ondersteunend personeel	3,6	3,7	177.408	179.302	49.822	48.319
Totaal	22,1	20,1	1.335.683	1.215.216	60.433	60.427

	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
ESH ELEM						
Directie	1,0	1,0	89.839	90.752	89.839	90.752
Onderwijsgevend personeel	55,7	72,1	3.342.909	4.275.675	59.963	59.270
Ondersteunend personeel	18,1	25,7	736.053	1.024.876	40.702	39.883
Totaal	74,8	98,8	4.168.801	5.391.302	55.708	54.548

ESH SEC	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	2,0	2,0	209.123	225.439	104.561	112.720
Onderwijsgevend personeel	19,7	32,6	1.490.796	2.461.179	75.562	75.586
Ondersteunend personeel	8,7	12,0	468.836	646.315	54.050	53.955
Totaal	30,4	46,5	2.168.755	3.332.933	71.332	71.614

CSB	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Directie	1,0	1,0	171.169	163.412	169.475	163.412
Ondersteunend personeel	22,9	24,3	1.506.253	1.644.544	65.802	67.655
Totaal	23,9	25,3	1.677.423	1.807.956	70.183	71.439

RL TOTAAL GENERAAL	gem. fte betaald		loonkosten		gem. personeelslast	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Totale loonkosten	687,1	757,1	46.611.774	52.117.538	67.841	68.841

Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semi publieke sector

Tabel 18 en 19

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Het Rijnlands Lyceum. Het voor Het Rijnlands Lyceum toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 €153.000, conform klasse E van de bezoldigingsmaxima 2017. Klasse E van de bezoldigingsmaxima is conform de CAO voor Bestuurders Voortgezet Onderwijs. De beloning betaalbaar op termijn is de ontvangen pensioenbijdrage (afdracht werkgeversdeel van de pensioenpremies).

Bezoldiging topfunctionarissen	Dr. M.W. Knoester	Bezoldiging niet-topfunctionarissen	Anoniem
Functiegegevens	Bestuurder	Functiegegevens	Manager CSB
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	Aanvang en einde functievervulling in 2017	–
Deeltijdfactor in fte	1	Omvang dienstverband (in fte)	–
Gewezen topfunctionaris?	Ja		
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja		
Bezoldiging		Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.600	Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	25.082
Beloningen betaalbaar op termijn	17.372	Beloningen betaalbaar op termijn	–
Subtotaal	152.972	Totale bezoldiging	–
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	153.000	Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	–
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	Verplichte motivering	–
Totale bezoldiging	152.972		
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	Gegevens 2016	
		Functie(s) in 2016	–
		Aanvang en einde functievervulling in 2016	–
		Omvang dienstverband 2016 (in fte)	0
		Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	250.000
		Beloningen betaalbaar op termijn	–
		Totale bezoldiging 2016	250.000
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 - 31/12		
Deeltijdfactor 2016 in fte	1		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	136.743		
Beloningen betaalbaar op termijn	15.175		
Totale bezoldiging 2016	151.918		

Uitkeringen als gevolg van uitspraak van Hoge Raad.

Toezichthoudende topfunctionarissen	Drs. F.W. Weisglas	Drs. D.A. Koster	Drs. P. van Slooten	Dr. H.F.M. Gertsen	Drs. D.A. Stijl
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging					
Bezoldiging	10.000	5.000	6.000	6.000	7.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	22.950	15.300	15.300	15.300	15.300
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	10.000	5.000	6.000	6.000	7.000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016					
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	7.000	4.000	4.000	4.000	4.500
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging 2016	7.000	4.000	4.000	4.000	4.500

Baten en Lasten

Tabel 20

Staat van Baten en Lasten 2017 (in euro's)

	2017 Realisatie	2017 Begroting	2016 Realisatie
Baten			
Rijksbijdragen	44.931.291	43.447.200	40.436.266
Overige overheidsbijdragen	306.378	129.200	121.500
Overige baten	28.605.961	25.913.800	24.720.367
Totaal baten	73.843.630	69.490.200	65.278.133
Lasten			
Personeelslasten	54.421.308	51.967.600	48.231.255
Afschrijvingen	2.953.691	3.128.500	2.854.182
Huisvestingslasten	4.060.498	3.811.200	3.691.358
Instellingslasten	8.460.496	8.321.400	7.290.918
Totaal lasten	69.895.993	67.228.700	62.067.713
Saldo baten en lasten	3.947.637	2.261.500	3.210.420
Financiële baten en lasten			
Financiële baten	612	0	0
Financiële lasten	150.886	179.900	138.176
Saldo financiële baten en lasten	-150.274	-179.900	-138.176
Totaal resultaat	3.797.363	2.081.600	3.072.244

Balans

Tabel 21

Balans per 31 december 2017 (in euro's)

	31-12-2017	31-12-2016
Activa		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	25.148.692	23.617.638
Vlottende activa		
Vorderingen	5.667.788	7.179.145
Liquide middelen	26.297.759	18.179.174
Totaal vlottende activa	31.965.547	25.358.319
Totaal activa	57.114.239	48.975.957
Passiva		
Eigen vermogen*	19.147.015	15.349.652
Voorzieningen	4.734.874	4.719.836
Langlopende schulden	9.259.884	8.306.859
Kortlopende schulden	23.972.466	20.599.610
Totaal passiva	57.114.239	48.975.957
* Samenstelling Eigen Vermogen		
Algemene Reserve	18.815.393	15.048.382
Bestemmingsreserve	331.622	301.270
Eigen Vermogen	19.147.015	15.349.652

Kasstroomoverzicht

Tabel 22

Kasstroomoverzicht 2017 (volgens de indirecte methode)	2017	2016
Operationele activiteiten		
Saldo baten en lasten	3.947.637	3.210.420
Afschrijvingen	2.953.691	2.854.182
Mutatie voorzieningen	15.038	499.801
Mutatie werkkapitaal:		
- Vorderingen	1.511.357	-2.521.065
- Overlopende school fees	1.974.242	2.265.131
- Kortlopende schulden	1.409.448	1.106.900
	4.895.047	850.966
Ontvangen interest	612	0
Betaalde interest (-/-)	150.886	138.176
	-150.274	-138.176
Totale kasstroom uit operationele activiteiten	11.661.139	7.277.193
Investeringsactiviteiten		
Investeringen materiële vaste activa	-4.484.745	-3.598.561
Totale kasstroom uit investeringsactiviteiten	-4.484.745	-3.598.561
Financieringsactiviteiten		
Aangetrokken leningen o/g	1.500.000	3.500.000
Aflossingen leningen o/g	-557.809	-557.810
Totale kasstroom uit financieringsactiviteiten	942.191	2.942.190
Netto kasstroom	8.118.585	6.620.822
Liquide middelen einde boekjaar	26.297.759	18.179.174
Liquide middelen begin boekjaar	18.179.174	11.558.352
Mutatie liquide middelen	8.118.585	6.620.822

Begroting

Tabel 23

Begroting 2018 (in euro's)

Baten	
Rijksbijdragen	47.667.000
Overige subsidies	837.400
Overige baten	29.902.400
Totaal baten	78.406.800

Lasten	
Personeel	59.274.500
Afschrijving	2.909.600
Huisvesting	4.609.600
Instelling	8.755.500
Totaal lasten	75.549.200

Exploitatiesaldo	2.857.600
-------------------------	------------------

Financiële baten en lasten	
Baten	0
Lasten	203.100
	-203.100

Resultaat 2018	2.654.500
-----------------------	------------------

Kwaliteit en Rendement

Tabel 24

Kwaliteit en Rendement

	2016						2017					
	School	mavo	havo	vwo	Int Bacc	po	School	mavo	havo	vwo	Int Bacc	po
Gemiddeld cijfer centraal examen*	RLW		6,3	6,6			RLW		6,6	6,6		
	RLO		6,5	6,3			RLO		6,6	6,7		
	RLS	6,4	6,6	6,8			RLS	6,4	6,6	6,7		
Aantal geslaagden	RLW		89%	93%			RLW		91%	91%		
	RLO		84%	89%	100%		RLO		91%	89%	100%	
	RLS	92%	93%	96%			RLS	96%	91%	94%		
	ISH SEC				94%		ISH SEC				97%	
Bovenbouwsucces (driejaars gemiddelde) Norm: mavo: 86,90%, havo: 79,64%, vwo: 81,91%	RLW		86%	89%			RLW		86%	89%		
	RLO		83%	89%			RLO		83%	89%		
	RLS	94%	87%	92%			RLS	94%	87%	92%		
Inspectieoordeel over de opbrengsten over drie jaar*	RLW		vold	vold			RLW		vold	vold		
	RLO		vold	vold			RLO		vold	vold		
	RLS	vold	vold	vold			RLS	vold	vold	vold		

2016							2017					
	School	mavo	havo	vwo	Int Bacc	po	School	mavo	havo	vwo	Int Bacc	po
Toezichtarrangement	RLW		basis	basis			RLW		basis	basis		
	RLO		basis	basis	basis		RLO		basis	basis	basis	
	RLS	basis	basis	basis			RLS	basis	basis	basis		
	ISH SEC				basis		ISH SEC				basis	
	ENMS					basis	ENMS					basis
	ISH PRI					basis	ISH PRI					basis
	ESH					basis	ESH					basis

* Bron: www.onderwijsinspectie.nl (Schoolwijzer).

SUMMARY IN ENGLISH

Summary in English

This Annual Report gives you detailed information about the objectives set for 2017 and the results achieved, both for the foundation as a whole and the individual schools. The foundation reports on general education policies, HR policy, finance, school buildings and IT. The principals inform our stakeholders about, among other topics, school education quality, student numbers, and staff development. From 2016 the foundation and the schools work on the basis of the Strategic Plan 2016-2020 *From Good to Great*. Analysis of the results for 2017 shows us that we have generally met the objectives set for 2017, but enough remains to be done in the coming years.

At the strategic level the growing number of expats in the Netherlands and the consequent increase in student numbers is one of the major policy areas for the board and the schools. In July 2017 we saw the start of the building project for the new Primary wing at ISH, which we now expect to be completed in December 2018. For

ESH Primary we started the design process for the extension of the canteen and a new staff room and for ESH Secondary a similar process was started for the renovation of the Oostduinlaan and the temporary accommodation to bridge the school year in which the main building is being renovated. Finally also Rijnlands Lyceum Oegstgeest is planning to upgrade its building to create more space for its international students and in doing so create better facilities for the sciences and the arts. Planning building projects is one thing, but finances and tendering processes are another. Especially in the financing of the building projects we are constantly looking for the right balance between investments made by the municipality and those made by ourselves. With the arrival of EMA in the Amsterdam area the interest in our schools in the Leiden and The Hague area has also increased. For the first time in many years The Rijnlands Lyceum Oegstgeest International School (RLOIS) had reached its maximum capacity and cannot grow beyond this. The Taskforce

International Education, a joint project of the ministries of Education and Economics has signalled the importance of regional cooperation between provinces, economic development boards, municipalities and school boards to create blueprints for the future. Rijnlands has supported the realisation of a five-year plan for the region from Delft to Leiden, including The Hague (Voorburg-Leidschendam, Rijswijk, Wassenaar, Voorschoten). Hopefully this will lead to a more coordinated approach in the future. The increase in the expat population has caused a growth in student numbers at ISH reaching 2000 students in 2018. At ESH we are well over 1000 now, showing at least that our forecasts in 2010 are becoming a reality. Of course in 2010 we had no idea about "Brexit", nor do we know at this moment what the future will have in store for us in that respect. It does show, however, that international education is highly dependent on economic developments, but also global and European politics. Financial investments made by the foundation on a 30-year

basis can therefore only be made, if the schools also build up adequate reserves to cover their financial obligations in the future.

It is good to see that in 2017 all schools have worked within the budgets set and in doing so have provided the best possible quality. I would like to thank our principals and staff for the results achieved, but I would also like to thank the participation councils of the school and the foundation for their continuous support and constructive cooperation clearly showing that we are all working to reach the same goals: the best quality education for the children entrusted to us.

COLOFON

Dit is een uitgave van Stichting
Het Rijnlands Lyceum

Fotografie Lambert de Jong, Den Haag

Ontwerp Ontwerpwerk, Den Haag

Juni 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van Stichting Het Rijnlands Lyceum.

Stichting Het Rijnlands Lyceum

Jaarrekening 2017

Inhoudsopgave		Pagina
	Algemeen	3
	Jaarrekening	
B1	Balans per 31 december 2017 (na resultaatbestemming)	4
B2	Staat van Baten en Lasten 2017	5
B3	Kasstroomoverzicht 2017 (indirecte methode)	6
B4	Financiële ratio's	6
B5	Resultaatbestemming 2017	7
B6	Grondslagen voor de jaarrekening 2017	8
B7	Toelichting op de Balans per 31 december 2017	13
B8	Toelichting op de Staat van Baten en Lasten 2017	19
B9	Segmentatie naar onderwijssector VO/PO 2017	21
Model G1/G2	Verantwoording subsidies	22
Model GX	Verantwoording subsidies Gemeente Den Haag	22
Model H	Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semi publieke Sector	23
C	Overige gegevens	
C1	Controleverklaring	24

Algemeen

Hierbij treft u de jaarrekening 2017 aan van de Stichting Het Rijnlands Lyceum te Wassenaar.
De rapportering is in euro's.

De Rechtspersoon

De "Stichting Het Rijnlands lyceum" (bevoegd gezag nummer 46879) is statutair gevestigd aan de de Backershagenlaan 3 te Wassenaar. Onder de stichting vallen scholen in het VO en PO en heeft ten doel de oprichting en instandhouding van één of meer scholen voor voortgezet en primair onderwijs en een peuterspeelzaal. Het handelsregisternummer van de Stichting is 41150857.

De Stichting valt niet onder de financiële verslaggeving van een gemeente. Doordecentralisatie heeft plaats gevonden voor het Rijnlands Lyceum Sassenheim aan de van Alkemadelaan 2, 2171 DH in Sassenheim.

Jaarrekening

B1 Balans per 31 december 2017 (na resultaatbestemming)

Activa	31-12-2017	31-12-2016
1.2 Materiële vaste activa		
1.2.1 Gebouwen en terreinen	20.759.101	18.745.776
1.2.2 Inventaris en apparatuur	4.389.591	4.871.862
Totaal materiële vaste activa	25.148.692	23.617.638
Totaal vaste activa	25.148.692	23.617.638
1.5 Vorderingen		
1.5.1 Debiteuren	4.082.411	5.656.944
1.5.2 Overige vorderingen	21.126	12.512
1.5.3 Overlopende activa	1.564.251	1.509.689
Totaal vorderingen	5.667.788	7.179.145
1.7 Liquide middelen	26.297.759	18.179.174
Totaal vlottende activa	31.965.547	25.358.319
Totaal activa	57.114.239	48.975.957
 Passiva		
2.1 Eigen vermogen		
2.1.1 Algemene reserve	18.815.393	15.048.382
2.1.2 Bestemmingsreserve	331.622	301.270
Totaal eigen vermogen	19.147.015	15.349.652
2.2 Voorzieningen		
2.2.1 Groot onderhoud	3.715.863	3.521.282
2.2.2 Overig	1.019.011	1.198.554
Totaal voorzieningen	4.734.874	4.719.836
2.3 Langlopende schulden		
2.3.1 Gemeenten / Ministerie van Financiën	7.336.384	6.560.859
2.3.2 Deposit fee	1.923.500	1.746.000
Totaal langlopende schulden	9.259.884	8.306.859
2.4 Kortlopende schulden		
2.4.1 Crediteuren	1.929.044	1.022.352
2.4.2 Belasting & premies sociale verzekering	2.167.090	2.062.460
2.4.3 Te betalen pensioenpremies	429.232	517.231
2.4.4 Overige kortlopende schulden	2.780.594	1.815.957
2.4.5 Overlopende passiva	16.666.506	15.181.610
Totaal kortlopende schulden	23.972.466	20.599.610
Totaal passiva	57.114.239	48.975.957

B2 Staat van Baten en Lasten 2017

	2017 Realisatie	2017 Begroting	2016 Realisatie
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	44.931.291	43.447.200	40.436.266
3.2 Overige overheidsbijdragen	306.378	129.200	121.500
3.5 Overige baten	28.605.961	25.913.800	24.720.367
Totaal baten	73.843.630	69.490.200	65.278.133
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	54.421.308	51.967.600	48.231.255
4.2 Afschrijvingen	2.953.691	3.128.500	2.854.182
4.3 Huisvestingslasten	4.060.498	3.811.200	3.691.358
4.4 Instellingslasten	8.460.496	8.321.400	7.290.918
Totaal lasten	69.895.993	67.228.700	62.067.713
Saldo baten en lasten	3.947.637	2.261.500	3.210.420
5 Financiële baten en lasten			
5.1 Financiële baten	612	0	0
5.2 Financiële lasten	150.886	179.900	138.176
Saldo financ. baten en lasten	-150.274	-179.900	-138.176
Totaal resultaat	3.797.363	2.081.600	3.072.244

B3 Kasstroomoverzicht 2017 (indirecte methode)

	2017	2016
Saldo baten en lasten	3.947.637	3.210.420
Afschrijvingen	2.953.691	2.854.182
Mutatie voorzieningen	15.038	499.801
Mutatie werkkapitaal:		
- Vorderingen	1.511.357	-2.521.065
- Overlopende school fees	1.974.242	2.265.131
- Kortlopende schulden	1.409.448	1.106.900
	<u>4.895.047</u>	<u>850.966</u>
Ontvangen interest	612	0
Betaalde interest (-/-)	<u>150.886</u>	<u>138.176</u>
	-150.274	-138.176
<u><i>Totale kasstroom uit operationele activiteiten</i></u>	<u>11.661.139</u>	<u>7.277.193</u>
Investerings materiële vaste activa	<u>-4.484.745</u>	<u>-3.598.561</u>
<u><i>Totale kasstroom uit investeringsactiviteiten</i></u>	<u>-4.484.745</u>	<u>-3.598.561</u>
Aangetrokken leningen o/g	1.500.000	3.500.000
Aflossingen leningen o/g	<u>-557.809</u>	<u>-557.810</u>
<u><i>Totale kasstroom uit financieringsactiviteiten</i></u>	<u>942.191</u>	<u>2.942.190</u>
<i>Netto kasstroom</i>	<u>8.118.585</u>	<u>6.620.822</u>
Liquide middelen einde boekjaar	26.297.759	18.179.174
Liquide middelen begin boekjaar	18.179.174	11.558.352
<i>Mutatie liquide middelen</i>	<u>8.118.585</u>	<u>6.620.822</u>
De liquide middelen zijn vrij besteedbaar		

B4 Financiële ratio's

Ratio's	2017	2016
Current ratio	1,33	1,23
Netto werkkapitaal	7.993.081	4.758.709
Solvabiliteit II	41,8	41,0
Kapitalisatiefactor	49,2	46,3

Toelichting berekening ratio's

Current ratio =	vlottende activa / kortlopende schulden
Netto werkkapitaal =	vlottende activa -/- kortlopende schulden
Solvabiliteit II =	(eigen vermogen + voorzieningen) / balanstotaal
Kapitalisatiefactor =	(balanstotaal -/- gebouwen) / totale baten

B5 Resultaatbestemming 2017

Conform het bestuursbesluit en de goedkeuring hiervan op 19 juni 2018 door de Raad van Toezicht wordt het exploitatiesaldo 2017 aan het eigen vermogen toegevoegd. En wel als volgt:

Mutatie (na toedeling resultaat CSB) Publieke Algemene reserve:

Het Rijnlands Lyceum Oegstgeest	333.555
Het Rijnlands Lyceum Sassenheim	502.229
Het Rijnlands Lyceum Wassenaar	178.549
The International Secondary School	975.224
The International Primary School	838.533
Eerste Nederlandse Montessori School	72.486
European School Elementary	688.640
Europese School Secondary	164.790
Centraal Service Bureau	0 *)
	<u>3.754.006</u>

Mutatie Bestemmingsreserve:

Verduurzaming en nieuwbouw RL Sassenheim	43.357
	<u>3.797.363</u>

*) Resultaat van CSB was in 2017 een overschot van € 146.403 (Zie toelichting op het eigen vermogen).

B6 Grondslagen voor de jaarrekening 2017**1. ALGEMEEN****Verslaggevingsperiode**

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2017.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Regeling jaarverslaggeving onderwijs (Rjo). Op basis van de Rjo worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen en aanvullingen in de Rjo).

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

2. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA, PASSIVA EN RESULTAATBEPALING**Algemeen**

Activa en passiva worden tegen nominale waarde opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de Stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden alleen verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de economische voordelen met betrekking tot de transactie de Stichting zullen toevloeien.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Voorzieningen

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), schulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen:

- Geldmiddelen
- Leningen
- Vorderingen
- Schulden

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaaarding worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, worden direct toerekenbare transactiekosten bij de eerste waardering direct verwerkt in de staat van baten en lasten. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

3. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING PASSIVA EN ACTIVA**Materiële vaste activa**

Deze activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met afschrijvingen en bijdragen van derden, respectievelijk ontvangen subsidies.

Een activum met een waarde groter dan € 1.000,- wordt in de materiële vaste activa opgenomen, tenzij de gebruiksduur zich hier tegen verzet. De activa worden lineair afgeschreven op de grondslag van hun economische levensduur, in de veronderstelling van een nihil restwaarde. Een activum is een uit gebeurtenissen in het verleden voortgekomen middel waarover de rechtspersoon de beschikkingsmacht heeft en waaruit in de toekomst naar verwachting economische voordelen naar de rechtspersoon zullen vloeien. Het juridische eigendom van de gebouwen berust bij de Stichting, waarbij aangemerkt wordt dat de economische eigendom berust bij de gemeente binnen welk rechtsgebied het gebouw kadastraal is aangemeld. In het kader van de doordecentralisatie is de Stichting in 2014 eigenaar (juridisch en economisch) geworden van het school-gebouw in Sassenheim.

Het activum "gebouw" wordt gewaardeerd op basis van de voor eigen rekening verrichte investeringen, onder aftrek van de afschrijvingen. De afschrijvingsmethode vindt plaats op basis van het lineaire stelsel. Per activasoort gelden de volgende afschrijvingstermijnen:

Gebouwen: Variërend van 4 (geldt voor cabins) tot 40 jaar

Inventaris en apparatuur: Variërend van 3 tot 20 jaar

Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Kosten van groot onderhoud worden verwerkt via een voorziening groot onderhoud. De overige onderhoudskosten komen ten laste van de staat van baten en lasten in het jaar waarin de kosten worden gemaakt.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Voor materiële en financiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief (of een kasstroomgenererende eenheid) hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief geschat. Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingverlies voor het actief zou zijn verantwoord.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves en bestemmingsreserves gepresenteerd. De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het bestuur. Het afgezonderde deel van het eigen vermogen met een beperktere bestedingsmogelijkheid is aangeduid als bestemmingsreserve.

Het gehele eigen vermogen van de Stichting is gevormd op basis van publieke gelden en derhalve aangemerkt als publiek eigen vermogen.

Voorzieningen*Algemeen*

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is in te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen. Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel. Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Voorziening jubilea

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Voorziening groot onderhoud

Een voorziening wordt gevormd voor verwachte kosten van periodiek groot onderhoud aan panden, installaties e.d. op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud. De uitgaven van groot onderhoud worden verwerkt ten laste van de onderhoudsvoorziening voor zover deze is gevormd voor de beoogde kosten.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

Langlopende schulden

De waardering van langlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Opbrengstverantwoording

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en subsidies uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten. Indien deze opbrengsten betrekking hebben op een specifiek doel zoals verhuur, ouderbijdragen en overige baten, dan worden deze naar rato van de verrichte werkzaamheden als baten verantwoord.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verwerkt als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Personeelsbeloningen/pensioenen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de Stichting.

Voor de beloningen met opbouw van rechten worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen.

De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomst). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Nederlandse pensioenregelingen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioen-uitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Indien op basis van de uitvoeringsovereenkomst met betrekking tot een bedrijfstakpensioenregeling per balansdatum een verplichting bestaat, wordt een voorziening gevormd als het waarschijnlijk is dat de aanwending van een maatregelenpakket, dat nodig is voor het herstel van de per balansdatum bestaande dekkingsgraad, zal leiden tot een uitstroom van middelen en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat.

Indien sprake is van aanpassingen van de per balansdatum opgebouwde aanspraken die voortvloeien uit toekomstige salarisverhogingen die per balansdatum reeds zijn toegezegd en die voor rekening van de Stichting komen wordt hiervoor een voorziening gevormd.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen. De disconteringsvoet vóór belasting geeft de actuele markttrente per balansdatum van hoogwaardige ondernemingsobligaties / rendement op staatleningen weer, de risico's waarmee bij het schatten van de toekomstige uitgaven reeds rekening is gehouden worden hierin niet betrokken.

De Stichting heeft de verplichtingen inzake de pensioenrechten van haar personeel ondergebracht bij stichting Pensioenfondsbetaling ABP. De Stichting betaalt hiervoor premies. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Pensioenfondsen moeten vanaf 2015 gebruikmaken van de zogenaamde 'beleidsdekkingsgraad'. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad was eind 2017 104,4% en eind januari 2018 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 102,2%. Om de pensioenen (gedeeltelijk) te kunnen indexeren, moet de beleidsdekkingsgraad minimaal 110% zijn, voor volledige indexatie moet de beleidsdekkingsgraad 128% zijn. Het pensioenfonds heeft per januari 2018 de premie verhoogd naar 22,9% (per januari 2017 bedroeg de premie nog 21,1%).

De Stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. De Stichting heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende immateriële en materiële vaste activa. In het jaar van investeren wordt afgeschreven op basis van de door het bestuur gemaakte keuzen.

Huisvestingslasten

Onder de huisvestingslasten worden de uitgaven voor huisvesting opgenomen. De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige lasten

De overige lasten hebben betrekking op uitgaven die voortvloeien uit aangegane afspraken dan wel noodzakelijk zijn voor het geven van onderwijs en worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten en rentelasten en soortgelijke kosten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

Belastingen

De Stichting is belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting; zie voor een nadere toelichting de 'niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen'.

Leasing

De Stichting kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele lease. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Als de Stichting optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

B7 Toelichting op de Balans per 31 december 2017**1.2 Materiële vaste activa**

	Gebouwen & terreinen	Inventaris & apparatuur	Totaal mat.activa
Stand per 01-01-2016			
Aanschafwaarde	22.844.181	14.828.478	37.672.659
Cumulatieve afschrijving	5.711.143	9.088.257	14.799.400
Boekwaarde 01-01-2016	17.133.038	5.740.221	22.873.259
Mutaties 2016			
Investeringen	1.085.811	855.275	1.941.086
Activa in aanbouw	1.657.475		1.657.475
Aanschafwaarde desinvesteringen		3.598.113	3.598.113
Cum. afschr desinvesteringen		3.598.113	3.598.113
Afschrijvingen	1.130.548	1.723.634	2.854.182
Totaal mutaties	1.612.738	-868.359	744.379
Stand per 01-01-2017			
Aanschafwaarde	25.587.467	12.085.640	37.673.107
Cumulatieve afschrijving	6.841.691	7.213.778	14.055.469
Boekwaarde 01-01-2017	18.745.776	4.871.862	23.617.638
Mutaties 2017			
Investeringen	2.660.732	1.093.930	3.754.662
Activa in aanbouw	730.083	0	730.083
Afschrijvingen	1.377.490	1.576.201	2.953.691
Totaal mutaties	2.013.325	-482.271	1.531.054
Stand per 31-12-2017			
Aanschafwaarde	28.978.282	13.179.570	42.157.852
Cumulatieve afschrijving	8.219.181	8.789.979	17.009.160
Boekwaarde 31-12-2017	20.759.101	4.389.591	25.148.692

De overige bedrijfsmiddelen zijn opgenomen onder inventaris en apparatuur. Per school/locatie zijn de activa als volgt samengesteld:

Gebouwen en terreinen	RLO	RLS *)	RLW	ISH-SEC	ISH-PRIM	ENMS	ESH-ELEM	ESH-SEC	CSB	TOTAAL
Aanschafwaarde	3.146.376	4.190.526	2.282.018	13.292.527	1.168.686	244.042	882.787	124.370	256.134	25.587.466
Cumulatieve afschrijving	1.763.428	998.650	490.284	2.935.668	299.806	51.727	215.983	6.029	80.115	6.841.690
Boekwaarde 01-01-2017	1.382.948	3.191.876	1.791.734	10.356.859	868.880	192.315	666.804	118.341	176.019	18.745.776
Activa in aanbouw mutatie	129.399	0	0	0	532.254	0	41.834	26.596	0	730.083
Investeringen 2017	29.547	1.753.373	20.687	239.535	403.458	0	136.287	-812	78.657	2.660.732
Afschrijvingen 2017	220.532	199.757	78.176	598.743	69.361	10.635	161.565	12.152	26.569	1.377.490
Boekwaarde 31-12-2017	1.321.362	4.745.492	1.734.245	9.997.651	1.735.231	181.680	683.360	131.973	228.107	20.759.101
Inventaris en apparatuur	RLO	RLS	RLW	ISH-SEC	ISH-PRIM	ENMS	ESH-ELEM	ESH-SEC	CSB	TOTAAL
Aanschafwaarde	1.975.805	1.470.854	900.833	3.979.511	1.223.474	407.541	1.295.356	344.577	487.690	12.085.641
Cumulatieve afschrijving	1.146.749	894.044	486.864	2.427.146	869.051	166.423	662.070	162.817	398.615	7.213.779
Boekwaarde 01-01-2017	829.056	576.810	413.969	1.552.365	354.423	241.118	633.286	181.760	89.075	4.871.862
Investeringen 2017	65.638	368.089	63.433	137.340	79.131	1.059	239.317	120.157	19.766	1.093.930
Afschrijvingen 2017	250.616	169.157	116.800	463.344	175.559	54.005	228.742	64.388	53.590	1.576.201
Boekwaarde 31-12-2017	644.078	775.742	360.602	1.226.361	257.995	188.172	643.861	237.529	55.251	4.389.591
Totale boekwaarde MVA	1.965.440	5.521.234	2.094.847	11.224.012	1.993.226	369.852	1.327.221	369.502	283.358	25.148.692

*) Door de doordecentralisatie van het schoolgebouw van Het Rijnlands Lyceum Sassenheim in de gemeente Teylingen in 2014, is Stichting Het Rijnlands Lyceum naast juridisch ook economisch eigenaar van grond en schoolgebouw. Wel dient vermeld te worden, dat op basis van de wet voor het voorgezet onderwijs (WVO), de gemeente het recht van bestemming van grond en gebouw heeft behouden. De verzekerde waarde bedraagt per 31 december € 19.650.000. De WOZ-waarde bedraagt € 7.716.000 (peildatum 1-1-2016).

1.5.1	Debiteuren	31-12-2017	31-12-2016
	Openstaande posten	4.384.431	5.822.444
	Voorziening	-302.020	-165.500
	Totaal	<u>4.082.411</u>	<u>5.656.944</u>
1.5.2	Overige vorderingen	31-12-2017	31-12-2016
	Overige vorderingen	21.126	12.512
	Totaal	<u>21.126</u>	<u>12.512</u>
1.5.3	Overlopende activa	31-12-2017	31-12-2016
	Vooruitbetaalde kosten		
	Overige vooruitbetaalde kosten/ vooruitontvangen bedragen	1.564.251	1.509.689
	Totaal	<u>1.564.251</u>	<u>1.509.689</u>
1.7	Liquide middelen	31-12-2017	31-12-2016
	Kas	13.112	24.770
	Ministerie van Financiën	25.023.677	17.090.198
	Bank	1.260.970	1.064.206
	Totaal	<u>26.297.759</u>	<u>18.179.174</u>

Toelichting op Ministerie van Financiën (MvF)

Sinds 15 december 2011 maakt de Stichting gebruik van het zogenaamde Schatkistbankieren van het MvF. Publieke instellingen, waaronder onderwijsinstellingen, kunnen van deze door het MvF ingestelde financieringsregeling gebruik maken. De condities zijn:

- Bij het MvF wordt een rekening-courant aangehouden, waar alle overtollige middelen moeten worden gestald. Deposito's mogen niet anders dan bij het MvF worden geplaatst.
- Dagelijks wordt het rekening-courantsaldo met de huisbankier (ING) "afgeroomd" op nihil.
- Overtollige middelen worden door het MvF risicoarm, degelijk en vertrouwd beheerd.
- Goedkope tarieven voor roodstand en leningen.
- Indien nodig, een vrij opneembaar rekening-courant krediet (zonder zekerheidsstelling) van 10% van de jaaromzet. De rekening-courantrente is gebaseerd op dagelijkse EONIA fixing.

2.1 Eigen vermogen

De samenstelling en het verloop van het eigen vermogen is hieronder nader toegelicht.

2.1.1 Algemene reserve (Publiek)	Stand	Resultaat	Toedeling	van/naar	Stand
	31-12-2016	2017	saldo CSB eind 2017	Bestemming Reserve	31-12-2017
RL Oegstgeest	6.424.808	310.750	22.805	13.005	6.771.368
RL Sassenheim	369.957	485.337	16.892	0	872.186
RL Wassenaar	1.088.880	165.316	13.233	0	1.267.429
ISH Secondary	4.652.603	941.158	34.066	0	5.627.827
ISH Primary	2.919.033	817.136	21.397		3.757.566
ENMS	-171.224	72.486	0		-98.738
ESH Elementary	1.885.050	668.648	19.992		2.573.690
ESH Secondary	-2.120.725	146.772	18.018		-1.955.935
Centraal Service Bureau	0	146.403	-146.403	0	0
	<u>15.048.382</u>	<u>3.754.006</u>	<u>0</u>	<u>13.005</u>	<u>18.815.393</u>
2.1.2 Bestemmingsreserve (publiek)					
Spaar BAPO RL Oegstgeest	63.620	0	0	-13.005	50.615
Spaar BAPO RL Sassenheim	31.858	0	0	0	31.858
Spaar BAPO RL Wassenaar	41.563	0	0	0	41.563
Spaar BAPO ISH Secondary	17.648	0	0	0	17.648
Spaar BAPO Centraal Service Bureau	16.510	0	0	0	16.510
Verduurzaming en nieuwbouw RL Sassenheim	130.071	43.357	0	0	173.428
	<u>301.270</u>	<u>43.357</u>	<u>0</u>	<u>-13.005</u>	<u>331.622</u>
Totaal Eigen Vermogen	<u>15.349.652</u>	<u>3.797.363</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>19.147.015</u>

2.2.1 Voorziening groot onderhoud

Deze voorziening is gebaseerd op meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) van de scholen. Jaarlijks worden deze MJOP's geëvalueerd en zonodig bijgesteld. Op bestuursniveau is de voorziening groot onderhoud per 31-12-2017 van toereikend niveau.

	31-12-2016	Dotatie	Onttrekking	31-12-2017
RL Oegstgeest	923.192	239.000	233.459	928.733
RL Sassenheim	757.552	230.000	60.596	926.956
RL Wassenaar	400.582	261.000	127.675	533.907
ISH Secondary	868.600	205.500	416.084	658.016
ISH Primary	296.179	117.000	141.098	272.081
ENMS	134.934	135.000	55.979	213.955
ESH Elementary	107.025	132.000	97.732	141.293
ESH Secondary	33.218	36.000	28.296	40.922
Totaal	<u>3.521.282</u>	<u>1.355.500</u>	<u>1.160.919</u>	<u>3.715.863</u>

Onderverdeling naar looptijd:
Voorziening groot onderhoud

< 1 jaar	> 1 jaar	31-12-2017
1.786.682	1.929.181	3.715.863

2.2.2 Overige voorzieningen

	<u>31-12-2016</u>	<u>Dotatie</u>	<u>Vrijval</u>	<u>Onttrekking</u>	<u>31-12-2017</u>
Voorziening spaarverlof	189.300	10.200	19.500	6.300	173.700
Voorziening jubileumuitkering	237.300	45.800		44.400	238.700
Voorziening langdurig zieken	109.400	14.000		109.400	14.000
Voorziening duurzame inzetbaarheid	493.000	10.243	77.483	0	425.760
Voorziening wovo	169.554	81.866		84.569	166.851
	<u>1.198.554</u>	<u>162.109</u>	<u>96.983</u>	<u>244.669</u>	<u>1.019.011</u>

<i>Onderverdeling naar looptijd:</i>	<u>< 1 jaar</u>	<u>> 1 jaar</u>	<u>31-12-2017</u>
Voorziening spaarverlof		173.700	173.700
Voorziening jubileumuitkering	26.928	211.772	238.700
Voorziening langdurig zieken	14.000	0	14.000
Voorziening duurzame inzetbaarheid	0	425.760	425.760
Voorziening wovo	61.065	105.786	166.851

De voorziening spaarverlof is gebaseerd op de per 31 december 2017 nog door personeel op te nemen dagen uit hoofde van spaarverlof.

De hoogte van de voorziening jubileumuitkering wordt gebaseerd op de kans dat iemand zijn bestuursjubileum (25 en 40 jaar) en zijn ambtsjubileum (25 en 40 jaar) bereikt.

De voorziening langdurig zieken is gebaseerd op de werknemers die op 31-12-2017 één jaar of langer arbeidsongeschikt waren.

De voorziening duurzame inzetbaarheid is gebaseerd op de werknemers die aangegeven hebben hun uren in het kader van duurzame inzetbaarheid te willen sparen (conform de CAO 2016/2017).

De voorziening wovo is gebaseerd op voormalig medewerkers die een (bovenwettelijke) WW-uitkering ontvangen. De hoogte van de voorziening is afhankelijk van de te verwachten terugkeer op de arbeidsmarkt en het resterend aantal maanden (jaren) dat een voormalig medewerker nog recht heeft op een (bovenwettelijke) WW-uitkering.

2.3.1 Langlopende schulden aan Gemeenten/ Ministerie van Financiën

	<u>Looptijd</u> <u>in jaren</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>Aangegane</u> <u>leningen</u>	<u>Aflossing</u> <u>2018</u>	<u>31-12-2017</u>	<u>Interest</u> <u>%</u>	<u>Aflossing</u> <u>2017</u>
Gem. Den Haag (inz.ISH)	4	1.500.000	0	500.000	1.000.000	3,678 %	500.000
Min.van Financiën (inz.RLS)	28	1.560.859	0	57.809	1.503.050	2,070 %	57.809
Min.van Financiën (inz.ISH)	31	3.500.000	1.500.000	166.666	4.833.334	1,000 %	0
Totaal		<u>6.560.859</u>	<u>1.500.000</u>	<u>724.475</u>	<u>7.336.384</u>		<u>557.809</u>

De aflossingsverplichting eind 2017 (aflossing 2018) bedraagt € 724.475 en is opgenomen onder de overlopende passiva (sub 2.4.5). Eind 2016 bedroeg de aflossingsverplichting (2017) € 557.809.

2.3.2 Langlopende schuld Deposit fee

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Stand eind van het jaar	<u>1.923.500</u>	<u>1.746.000</u>

Deposit fee wordt bij aanmelding van leerlingen van de ISH geïncasseerd, en bij het verlaten van de school weer gerestitueerd. In het algemeen staan deze bedragen langer dan 3 jaar uit.

2.4.2 Belasting en premies sociale verzekeringen	31-12-2017	31-12-2016
Te betalen loonbelasting/soc.verzekeringen	2.208.742	2.097.811
Te betalen omzetbelasting	-41.652	-35.351
Totaal	<u>2.167.090</u>	<u>2.062.460</u>
2.4.2 Te betalen pensioenpremie	31-12-2017	31-12-2016
Te betalen pensioenpremie	613.956	517.231
Vooruitbetaalde pensioen premie	-184.724	
Totaal	<u>429.232</u>	<u>517.231</u>
2.4.4 Overige kortlopende schulden	31-12-2017	31-12-2016
Personele verplichtingen	1.962.350	1.679.750
Overige kortlopende schulden	818.244	136.207
Totaal	<u>2.780.594</u>	<u>1.815.957</u>
2.4.5 Overlopende passiva	31-12-2017	31-12-2016
Vooruitontvangen bijdragen (school fee)	15.598.539	13.801.797
Aflossingsverplichtingen	724.475	557.810
Overigen	343.492	822.003
Totaal	<u>16.666.506</u>	<u>15.181.610</u>

Risico's financiële instrumenten

Wij maken in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van diverse financiële instrumenten. De financiële instrumenten omvatten onder meer vorderingen, geldmiddelen, leningen, crediteuren en overige kortlopende schulden. Deze financiële Instrumenten stellen de organisatie bloot aan markt-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de Stichting een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de organisatie te beperken. De Stichting zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen. Bij het aantrekken respectievelijk uitzetten van middelen worden kredietrisico en renterisico zoveel mogelijk uitgesloten. Het uitzetten van middelen en het gebruik van rente instrumenten hebben een prudent karakter en zijn niet gericht op het genereren van extra inkomsten door het aangaan van overmatige risico's.

Kredietrisico

De vorderingen op gemeenten hebben een zeer laag risico op oninbaarheid. Het kredietrisico wordt als beperkt ingeschat, door de grote spreiding van de vorderingen op debiteuren, waarbij significante debiteurenposities betrekking hebben op gemeenten.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen leningen. Bij de leningen van de gemeente Den Haag en het Ministerie van Financiën is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. Voor een toelichting op de looptijd en aflossingen op deze leningen wordt verwezen naar de toelichting op de langlopende schulden.

Liquiditeitsrisico

De Stichting loopt geen significante liquiditeitsrisico's. Er worden positieve kasstromen verwacht voor de komende jaren. Daarnaast vindt een strakke monitoring op de liquiditeitsprognose plaats en kan indien nodig bijsturing plaatsvinden.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingenVoorwaardelijke vordering OCW

Per 1 januari 2006 is het bekostigingsstelsel voor het voortgezet onderwijs vereenvoudigd. Deze vereenvoudiging houdt in dat vanaf 1 januari 2006 de bekostiging niet meer op schooljaarbasis, maar op kalenderjaarbasis plaatsvindt. Op basis van artikel 5 van de Regeling 'Onvoorziene gevallen bij invoering vereenvoudiging bekostiging voortgezet onderwijs' (kenmerk; WJZ-2005/54063802) is het toegestaan een vordering op te nemen op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Deze vordering betreft maximaal 7,5% van de personele lumpsum van het boekjaar. Deze vordering kan pas worden geïnd bij discontinuïteit c.q. opheffing van de onderwijsinstelling. Er is derhalve sprake van een voorwaardelijke vordering. Aangezien Stichting Het Rijnlands Lyceum uitgaat van "going concern" is deze vordering niet opgenomen op de balans van de Stichting. De voorwaardelijke vordering op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft per ultimo 2017 een waarde van ca. M€ 2,7.

Contracten

Off Balance zijn er verplichtingen aangegaan voor kopieerapparatuur, IT-voorzieningen en schoonmaakwerkzaamheden. Hierdoor zijn er leaseverplichtingen voor de kopieerapparatuur (tot en met 31 december 2018) voor een contractwaarde van € 63.000. Voor de IT voorziening is een contract afgesloten tot en met juli 2021 met een contractwaarde van € 1.566.000. Het totaal aan contractwaarde voor de schoonmaakwerkzaamheden heeft een waarde van € 352.000.

Tijdelijke huisvesting

De Stichting heeft twee lease overeenkomsten voor cabins als tijdelijke onderwijsvoorziening bij de Europese School Den Haag (resterende contractwaarde € 426.000) voor een periode van vier jaar.

Bij de ISH heeft de Stichting ook cabins als tijdelijke huisvesting laten plaatsen. Deze overeenkomsten lopen tot en met augustus 2019 en één contract tot augustus 2020. De totale waarde van deze contracten is € 825.000.

Vpb

Door een onvolkomenheid in de onderwijsregelgeving van de duiding van de "school fee" bij het internationaal onderwijs is de Stichting, bij de invoering van de wet modernisering vennootschapsbelasting overheidsondernemingen vanaf 1 januari 2016 belastingplichtig geworden. Deze onvolkomenheid heeft zowel de aandacht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap als het ministerie van Financiën en zijn hierover in gesprek. Het bestuur van de Stichting is er stellig van overtuigd, dat de regelgeving hieromtrent wordt aangepast, zodanig dat de Stichting met terugwerkende kracht van 1 januari 2016 onder de vrijstelling gaat vallen.

Gebeurtenissen na balansdatumTijdelijke huisvesting

Voor de Europese School wordt voor tijdelijke huisvesting (m.i.v. 1-8-2018) gezorgd met een geschatte projectwaarde van € 1.200.000 voor een periode van 2 jaar.

B8 Toelichting op de Staat van Baten en Lasten 2017

	2017	2016
	Realisatie	Realisatie
3 Baten		
3.1 Rijksbijdragen		
3.1.1 Rijksbijdragen OCW	41.835.153	37.983.666
3.1.2 Overige subsidies OCW	3.215.226	2.600.022
3.1.3 Af: inkomensoverdrachten	119.088	147.422
Totaal	44.931.291	40.436.266
3.2 Overige overheidsbijdragen en subsidies		
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen en subsidies	306.378	121.500
Totaal	306.378	121.500
3.5 Overige baten		
3.5.1 Verhuur	203.287	237.514
3.5.2 Detachering personeel	205.049	162.847
3.5.3 Ouderbijdragen	25.405.267	21.985.587
3.5.4 Deelnemersbijdragen	1.694.614	1.378.886
3.5.5 Kantine	129.194	133.707
3.5.6 Overige	968.550	821.826
Totaal	28.605.961	24.720.367
Totaal generaal Baten	73.843.630	65.278.133
4 Lasten		
4.1 Personeelslasten		
4.1.1 Lonen en salarissen*)	52.183.295	46.334.918
4.1.2 Overige personele lasten **)	2.479.735	2.119.967
4.1.3 Af: Uitkeringen	241.722	223.630
	54.421.308	48.231.255
<u>*) Uitsplitsing lonen en salarissen</u>		
4.1.1.1 Bruto lonen en salarissen	41.361.429	37.393.276
4.1.1.2 Sociale lasten	5.335.866	4.681.971
4.1.1.3 Pensioenpremies	5.486.000	4.259.671
Totaal Lonen en salarissen	52.183.295	46.334.918
<u>***) Uitsplitsing overige personele lasten</u>		
4.1.2.1 Dotaties personele voorzieningen	65.126	366.118
4.1.2.2. Personeel niet in loondienst	1.069.518	793.525
4.1.2.3 Overig	1.345.091	960.324
Totaal overige personele lasten	2.479.735	2.119.967
Het gemiddelde aantal betaalde fte's gedurende 2017 bedroeg 757,1 fte. Over 2016 bedroeg dit 687,1 fte.		
4.2 Afschrijvingslasten		
4.2.1 Gebouwen en terreinen	1.377.488	1.130.548
4.2.2 Inventaris en apparatuur	1.576.203	1.723.634
Totaal	2.953.691	2.854.182

	2017	2016
	Realisatie	Realisatie
4.3 Huisvestingslasten		
4.3.1 Huur	1.045.062	723.468
4.3.2 Onderhoud	18.404	21.941
4.3.3 Energie en water	717.191	685.624
4.3.4 Schoonmaakkosten	716.863	738.670
4.3.5 Heffingen	171.631	160.721
4.3.6 Dotatie aan voorziening	1.355.500	1.355.500
4.3.7 Overige	35.847	5.434
Totaal	4.060.498	3.691.358
4.4 Instellingslasten		
4.4.1 Administratie en beheer *)	759.989	770.035
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen	2.214.112	1.983.188
4.4.3 Overige	5.486.395	4.537.695
Totaal	8.460.496	7.290.918
Totaal generaal Lasten	69.895.993	62.067.713
<u>*) Specificatie honorarium accountant</u>		
4.4.1.1 Onderzoek jaarrekening (voormalige accountant)	0	3.650
4.4.1.1 Onderzoek jaarrekening (huidige accountant)	50.000	58.000
4.4.1.2 Nadere controleopdrachten	0	16.994
4.4.1.3 Fiscale adviezen	0	0
Totaal accountantskosten	50.000	78.644
Dit zijn de gerealiseerde accountantskosten in 2017 (resp. 2016)		
5 Financiële baten en lasten		
5.1 Financiële baten (rentebaten)	612	0
5.2 Financiële lasten (rentelasten)	150.886	138.176
Financiële baten en lasten	-150.274	-138.176
Totaal resultaat	3.797.363	3.072.244

B9 Segmentatie naar onderwijssector VO/PO 2017

		Totaal	VO	PO
3	Baten			
3.1	Rijksbijdragen	44.931.291	36.765.645	8.165.646
3.2	Overige overheidsbijdragen en subsidies	306.378	200.412	105.966
3.5	Overige baten	28.605.961	18.575.340	10.030.621
	Totaal baten	73.843.630	55.541.397	18.302.233
4	Lasten			
4.1	Personeel	54.421.308	41.432.217	12.989.091
4.2	Afschrijving	2.953.691	2.231.165	722.526
4.3	Huisvesting	4.060.498	2.769.452	1.291.046
4.4	Instelling	8.460.496	6.795.737	1.664.759
	Totaal lasten	69.895.993	53.228.571	16.667.422
	Saldo baten en lasten	3.947.637	2.312.826	1.634.811
5	Financiële baten en lasten	-150.274	-115.121	-35.153
	Resultaat	3.797.363	2.197.705	1.599.658

Model G: Verantwoording subsidies**Model G1: Subsidies zonder verrekeningsclausule**

De prestatie is ultimo verslagjaar

Omschrijving	BRIN	Toewijzing kenmerk	Bedrag Toewijzing	Ontvangen	geheel	nog niet
				t/m	uitgevoerd	geheel
				Verslagjaar	en afgerond	afgerond
Lerarenbeurs	02GP	774895-1	20.504	20.504	x	
Lerarenbeurs	02GP	856.852	4.115	4.115		x
Lerarenbeurs	02GP	851.929	28.630	28.630		x
Lerarenbeurs	14TD	776340-1	28.856	28.856	x	
Lerarenbeurs	14TD	848.695	2.978-	2.978-	x	
Lerarenbeurs	14TD	853.025	10.715	10.715		x
Lerarenbeurs	16RH	776545-1	8.811	8.811	x	
Lerarenbeurs	16RH	853.203	6.858	6.858		x
Lerarenbeurs	05VX	775829-1	12.961	12.961	x	
Lerarenbeurs	05VX	855.217	9.674	9.674		x
Lerarenbeurs	05VX	852.425	1.512	1.512		x
Zij-instroom	02GP	709337-1	20.000	20.000		x
Zij-instroom	02GP	842.495	20.000	20.000		x
Zij-instroom	05VX	655056-1	20.000	20.000		x
Zij-instroom	14TD	705159-1	20.000	20.000		x
Zij-instroom	14TD	781883-1	20.000	20.000		x
Zij-instroom	16RH	640167-1	20.000	20.000		x
Totaal			<u>249.658</u>	<u>249.658</u>		

Model GX: Model Subsidies Gemeente Den Haag**Doorlopend tot in een volgend verslagjaar**

Omschrijving	BRIN	Toewijzing kenmerk	Bedrag toewijzing	Saldo 01-01-2017	Ontvangen	Lasten in verslagjaar	Tot.kosten 31-12-2017	Verrekenend door gemeente	Saldo nog te besteden
					tot en met verslagjaar				
Schoolsportcoördinator PO	05VX	VOS 1025	26.473	3.056	26.473	0	23.417	3.056	0
Kwaliteitsverbetering peuterspeelwerk	05VX	VOS 1025	27.489	7.889	27.489	0	19.600	7.889	0
Gewichtige vakleerkracht	05VX	VOS 708	4.164	446	4.164	0	3.718	446	0
Conciërgeregeling	05VX	VOS 1225	11.562	0	11.562	0	0	0	11.562
Kwaliteitsverbetering peuterspeelwerk	05VX	VOS 1225	44.375	0	44.375	21.459	21.459	0	22.916
Veilige school	05VX	VOS 1225	20.000	0	20.000	20.000	20.000	0	0
Schoolsportcoördinator PO	05VX	VOS 1225	26.473	0	26.473	26.473	26.473	0	0
Totaal			<u>160.536</u>	<u>11.391</u>	<u>160.536</u>	<u>67.932</u>	<u>114.667</u>	<u>11.391</u>	<u>34.478</u>

Model H: Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semi publieke sector

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Het Rijnlants Lyceum. Het voor Het Rijnlants Lyceum toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 €153.000, conform klasse E van de bezoldigingsmaxima 2017. Klasse E van de bezoldigingsmaxima is conform de CAO voor Bestuurders Voortgezet Onderwijs. De beloning betaalbaar op termijn is de ontvangen pensioenbijdrage (afdracht werkgeversdeel van de pensioenpremies).

Bezoldiging topfunctionarissen	Dr. M.W. Knoester	Bezoldiging niet-topfunctionarissen	Anoniem
Functiegegevens	Bestuurder	Functiegegevens	Manager CSB
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12	Aanvang en einde functievervulling in 2017	–
Deeltijdfactor in fte	1	Omvang dienstverband (in fte)	–
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Bezoldiging	
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	25.082
Bezoldiging		Beloningen betaalbaar op termijn	–
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.600	Totaal bezoldiging	–
Beloningen betaalbaar op termijn	17.372	Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	–
Subtotaal	152.972	Verplichte motivering	–
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	153.000	Gegevens 2016	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	Functie(s) in 2016	–
Totale bezoldiging	152.972	Aanvang en einde functievervulling in 2016	–
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	Omvang dienstverband 2016 (in fte)	0
Gegevens 2016		Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	250.000
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12	Beloningen betaalbaar op termijn	–
Deeltijdfactor 2016 in fte	1	Totaal bezoldiging 2016	250.000
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	136.743		
Beloningen betaalbaar op termijn	15.175		
Totale bezoldiging 2016	151.918		

Uitkeringen als gevolg van uitspraak van Hoge Raad.

Toeziachthoudende topfunctionarissen	Dr. F.W. Weisglas	Dr. D.A. Koster	Dr. P. van Slooten	Dr. H.F.M. Gertsen	Dr. D.A. Stijl
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Bezoldiging					
Bezoldiging	10.000	5.000	6.000	6.000	7.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	22.950	15.300	15.300	15.300	15.300
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	10.000	5.000	6.000	6.000	7.000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016					
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	7.000	4.000	4.000	4.000	4.500
Beloningen betaalbaar op termijn	–	–	–	–	–
Totale bezoldiging 2016	7.000	4.000	4.000	4.000	4.500

Wassenaar, 19 juni 2018

dr. M.W. Knoester

bestuurder

drs. F.W. Weisglas

voorzitter RvT

dr. H.F.M. Gertsen

lid RvT

drs. P. van Slooten

lid RvT

drs. D.A. Stijl

vicevoorzitter RvT

mw. drs. D.A. Koster

lid RvT

C Overige gegevens

C1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant